

**Skrb se
je spremenila
v
veselje**

»Da bi le ozdravel in nas še dolgo vodil!« To tiho in vročo željo smo v dneh zaskrbljenega pričakovanja in tesnobe nenehno doživljali v sebi vsi, ki nam je Titova Jugoslavija domovina, varnost in najvišja vrednota.

»Tvoje življenje je naše življenje, Tvoja beseda je naša beseda, Tvoj smeh je naš smeh« — so pisali Titu mladi — rod, ki mu je Titova Jugoslavija srečna sedanjost in svetla prihodnost.

»Ni bolj radostne vesti od tiste, ki govori o Tvojem okrevanju« — te besede so izpovedale veselje milijonov, ki smo ponosni na njegovo nezlomljivo voljo, ki je še enkrat zmigala.

V tej skupni skrbi, veselju in ponosu je ljubezen in zaupanje, pa tudi neomajna moč ljudi in narodov, ki jih združuje Titova samoupravna socialistična Jugoslavija v trajno enotnost.

prosvetni delavec

Glasi delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti Slovenije,
Ljubljana, 8. februarja 1980 — št. 3 — letnik XXXI

Med drugim preberite

- TEŽAVE Z USTALITVIJO, str. 2
- USMERJANJE VPISA — ZAČETEK REFORME, str. 2
- USTVARITI DRUGAČNO ŠOLO, str. 3
- PO SLEDEH NOVEGA ZAKONA, str. 4
- ŠOLA V NARAVI NI SAMO SMUČANJE IN PLAVANJE, str. 5
- ZNANJE SE NE SME POSTARATI, str. 6
- POGOVOR S FRANCEM KIMOVCEM-ŽIGO, str. 7
- UČITELJEVE ZIMSKE POČITNICE, str. 7
- ENOTNOST NA VIŠJI RAVNI, str. 9
- OBRAMBA IN ZAŠČITA — ENAKOVREDEN PREDMET, str. 10

Odprta šola v novem zakonu

Med razloge, da ni mogoče razvijati celodnevne šole, so pogosto prištevali tudi neustrezne predpise, ki niso natančno opredeljevali vseh možnosti vzgajanja in izobraževanja. Dejavnosti prostega časa, denimo, dolgo niso bile priznane kot enakovredna vsebina in način šolskega življenja, ki uresničuje smoter vsestranskega in celostnega razvoja osebnosti. Šele predlog zakona o osnovni šoli, ki smo ga dobili v obravnavo pred nedavnim, izhaja iz spoznanja, da »vzgoja in izobraževanje v osnovni šoli temelji na marksizmu kot idejnemu temelju, znanstveni teoriji in revolucionarni praksi delavskega razreda, na samoupravljanju kot vsebini in metodi dela, na spoštovanju človekove osebnosti in potrebah

njenega zdravega telesnega in duševnega razvoja, na ustvarjalni vlogi človeka pri delu in uveljavljanju samoupravnih socialističnih odnosov, na dosežkih in zahtevah razvoja kulture, znanosti, tehnike in tehnologije«. Tako oblikovano idejno izhodišče je omogočilo, da je lahko sestavljalec zakona natančno opredelil med drugimi tudi smoter, da je treba zagotoviti učencem »vzgojo za smotrno, bogatejšo in ustvarjalno življenje v prostem času in vključevanje v delo in življenje občanov v krajevni skupnosti« (čl. 4). Osnovna šola le tako uresničuje temeljni družbeni smoter, da tudi »spodbuja in organizira interesno in družbeno aktivnost učencev ter se v ta namen povezuje s starši« (čl. 5) in se tako razvija v »druž-

beno, kulturno in telesno kulturno središče v krajevni skupnosti in prerašča v celodnevno šolo« (čl. 6). Celodnevna šola postaja torej prevladujoča oblika osnovne šole, zanjo pa so odgovorni uporabniki skupaj z izvajalci, občani v kraju, ki tukaj skupaj s pedagoškimi delavci, »načrtujejo delo in razvoj osnovne šole ter se sporazumevajo o pogojih in načinu svobodne menjave dela v skladu z zakonom« (čl. 10). To pomeni ne le delitev dela in nalog, temveč tudi širšo delitev odgovornosti za vzgojo otrok in mladine. Takšna odgovornost ne zajema le skrbi za materialno osnovo šolskega dela, temveč tudi za organizacijo dela, vsebino vzgoje in sodelovanja pri izvajanju vzgojno-izobraževalnih načrtov.

Pomembno pristno vez med šolo in okoljem pa krepijo prav programi interesnih dejavnosti za vse učence. V predlogu zakona je natančno rečeno, da »s celodnevni življenjem in delom razširja osnovna šola skrb za razvoj otrok zlasti s tem, da povezuje uresničevanje predmetnika in učnega načrta osnovne šole z drugimi oblikami vzgojno-izobraževalnega dela in drugimi aktivnostmi, organizira samostojno delo učencev in druge oblike priprave učencev na vzgojno-izobraževalno delo, pouk fakultativnih predmetov, razširjeni program interesnih dejavnosti, rekreacijo in druge aktivnosti za sprostitev učencev, organizira delo učencev v njihovih organizacijah, jim omogoča vključevanje v delo glasbenih šol, kulturnih in telesno kulturnih organizacij, organizacij za tehnično kulturo, v življenje in delo krajevni skupnosti in organizacij združenega dela ter v druge dejavnosti, predvidene z letnim delovnim načrtom«, za katerega so se vsi skupaj, kraji in šola poprej dogovorili (čl. 36). In tu se zdaj v drugačni vlogi pojavlja tudi družina, starši, ki svoje interese in potrebe za vzgojo otrok, del svoje odgovornosti izpolnijo s krajevno skupnostjo, ki jo samoupravno oblikujejo, da uresničijo svoje in širše družbene interese.

ki povezuje ljudi v krajevni skupnosti na svojevrsten način, obenem pa ugodno vpliva nanje, ko v povezavi s šolo občani doživljajo svojevrstne samoupravne možnosti in samozavest, da lahko store dosti dobrega za razvoj svojih otrok. Ob tem naj nihče ne stoji ob strani, kajti v tej ali drugačni obliki lahko pomaga vsak krajan s strokovnimi nasveti, s svojimi izkušnjami, z delom, z materialno pomočjo.

Od prvega do četrtega razreda bo mogoče uvajati predmetni pouk za telesno, likovno in glasbeno vzgojo. Podobno se bo lahko v celodnevni šoli v posameznem oddelku prvih štirih razredov in izvajanju vzgojno-izobraževalnega dela pojavljalo več učiteljev. Predlog zakona o osnovni šoli odpira široke možnosti za uveljavitev sodobnejših načinov in oblik šolskega dela, ko ne omejuje le 45-minutnega učnega dela, temveč se »s programom življenja in dela osnovne šole lahko določi daljše ali krajše trajanje učne ure za izvajanje posameznih oblik vzgojno-izobraževalnega dela« (čl. 33). To je nedvomno zelo pomembno za prepletanje pouka in različnih možnosti proizvodnega dela ter dejavnosti prostega časa, ki lahko bistveno prispevajo k uresnitvi vzgojnega smotra.

Predlog zakona omogoča, da se šola lahko postopoma ob dobrem samoupravljanju razvije v kulturno žarišče krajevne skupnosti. S tem je zagotovljena družbena pobuda, za samostojno delovanje vseh dejavnikov krajevne skupnosti, da poskrbe po svojih močeh za čim boljši razvoj šole, za možnosti vzgajanja in izobraževanja.

Zdaj je priložnost, da uporabimo besedilo zakona za ustrezno izobraževanje staršev ter drugih krajanov. Ob tem bi lahko odstranili marsikatero meglico, ki zastira pogled na reformo šolstva in omogočili, da bi dobro opredelili vlogo staršev, krajevne skupnosti, družbenopolitičnih organizacij in drugih društev v odnosu do šole, nakažali delitev odgovornosti med pedagoškimi delavci in drugimi, ko gre za vzgojo otrok, hkrati pa začrtali tudi prve obrise dela, potrebnega za izdelavo letnih delovnih načrtov vzgajanja in izobraževanja v vsakem osnovnošolskem okolišu. To daje obilo snovi za vrsto delovnih sestankov ne le s starši in učenci, temveč tudi z organizacijami združenega dela.

DR. RUDI LEŠNIK

Mladost (Foto: France Modic)

Usmerjanje vpisa - začetek reforme

Kako bodo potekale priprave na vpis novincev
v usmerjeno izobraževanje

Usmerjanje vpisa v srednje, višje in visoke šole ter usklajitev izobraževanja s potrebami združenega dela je ena izmed temeljnih reformnih nalog. Koordinacijski odbor za usmerjanje vpisa pri Republiškem komiteju za vzgojo in izobraževanje in občinski koordinacijski odbori so v tem dosegli pomembne uspehe že v preteklem letu, letošnje usmerjanje vpisa pa mora uresničiti na tem področju nekatere temeljne reformne zahteve hkrati z uvajanjem usmerjenega izobraževanja v prve razrede srednjih šol. Te okoliščine dajejo letošnjemu usmerjanju vpisa novincev v usmerjeno izobraževanje poseben pomen in poudarjajo odgovornost vseh družbenih dejavnikov, ki bodo pri tej nalogi sodelovali. Kako zahtevno bo urejanje teh vprašanj v letošnjem letu, nam kaže že sam Rokovnik nalog, zadolžitev in nosilcev za izvedbo akcij o usmerjanju vpisa novincev v usmerjeno izobraževanje za šolsko leto 1980-81. Rokovnik sta poslala Republiški komitej za vzgojo in izobraževanje in Izobraževalna skupnost Slovenije pred kratkim občinskim koordinacijskim odborom za usmerjanje vpisa. Pripravil ga je koordinacijski odbor, ki združuje odgovorne dejavnike v republikli, dopolnil pa sekretariat Sveta za vzgojo in izobraževanje pri Republiški konferenci SZDL.

USMERJANJE — NAČRTNA IN POVEZANA DEJAVNOST

Usmerjanje vpisa novincev ne sme zajeti le mladine zadnjih razredov osnovnih in srednjih šol, temveč mora zajeti tudi delavce in druge odrasle, ki se odločajo za nadaljnje izobraževanje. V tem so nas izučile tudi napake prejšnjih let, ko se je precej odraslih odločalo za nadaljnje izobraževanje brez prave usmeritve, ne glede na potrebe lastne OZD in združenega dela. Usmerjanje vpisa mora nameniti posebno skrb tudi mladini s motnjami v telesnem in duševnem razvoju ter otrokom naših delavcev na začasnem delu v tujini.

Celostna skrb za vse, ki se odločajo za vpis v srednje, višje in visoke šole, širi krog tistih, ki morajo sodelovati pri poklicnem usmerjanju. V republiškem merilu so med nosilci te dejavnosti predvsem: Republiški komitej za vzgojo in izobraževanje, Izobraževalna skupnost Slovenije in posebne izobraževalne skupnosti, družbenopolitične organizacije, Gospodarska zbornica Slovenije, Zavod SRS za šolstvo, Zveza skupnosti za zaposlovanje. Zveza delavskih univerz idr. Podoben krog nosilcev vključujejo koordinacijski odbori za poklicno usmerjanje oziroma usmerjanje vpisa v občinah. Razpisi v prvi letnik srednjega in visokega izobraževanja, usmerjanje in preusmerjanje kandidatov ter druge priprave pa nalogajo odgovorno delo samim vzgojno-izobraževalnim organizacijam, kadrovskim službam v OZD, skupnostim za zaposlovanje, vsem izobraževalnim skupnostim ter domovom za učence in študente.

V MARCU SKUPNI RAZPISI

Rokovnik predvideva, da bodo v zadnji tretjini marca objavljeni skupni razpisi za vpis v prvi letnik srednjih šol in v prvi

letnik visokošolskih organizacij — tako za izobraževanje pred vstopom v delo kot za izobraževanje ob delu in iz dela. Tedaj bodo skupni razpisi tudi za sprejem v domove za učence in študente ter skupni razpisi kadrovskih štipendij. Do takrat bo treba končati nekaj zelo zahtevnih priprav. Posebne izobraževalne skupnosti bodo morale opredeliti programske usmeritve in smeri, ki bodo nadomestile dosedanjí seznam poklicev. Kot kaže, bo okoli 50 usmeritev, s tem pa tudi temeljnih programov za pridobitev strokovne izobrazbe. Za kandidate, ki se bodo vpisali v prvi letnik srednjega usmerjenega izobraževanja, bo odločitev zato lažja, saj se bodo na začetku opredelili samo za določeno usmeritev ali stroko (npr. pedagoško, naravoslovno-matematično, kemijsko, medicinsko, gradbeno itd.), med samim študijem pa bodo kasneje izbrali med različnimi smermi in ustreznimi izbirnimi programi.

Pred razpisi čaka posebne izobraževalne skupnosti, komisije za usmerjeno izobraževanje, koordinacijske odbore za poklicno usmerjanje in druge družbene dejavnike še zahtevnejša naloga: oblikovanje mreže organizacij za srednje usmerjeno izobraževanje, določitev organizacij in središč, kjer se bodo izvajali posamezni programi, določitev obsega vpisa v posamezne izobraževalne programe. To bo zahtevalo več strokovnih posvetov in usklajevanje želja, potreb in stvarnih možnosti ter dogovarjanje po panogah, območjih in občinah.

Po tej samoupravni poti bomo uskladjali predvideno število vpisnih mest z zmogljivostjo vzgojno-izobraževalnih organizacij, hkrati pa tudi želje kandidatov in sam vpis z družbenimi potrebami po kadrih.

IZVEDBA VPISA

Skupni razpisi za vpis v prvi letnik, ki bodo konca marca, bodo dali kandidatom mesec dni časa za odločitev in prijavo. Prijave bodo zbrane do konca aprila; to bo omogočilo njihovo podrobno analizo v vpisnih komisijah, nato pa v izobraževalnih skupnostih in skupnostih za zaposlovanje. Obdelava podatkov bo pokazala, koliko kandidatov bo treba preusmeriti v druge usmeritve, ker nimajo možnosti za vpis v željeni smeri. Ti kandidati bodo potrebovali dodatno poklicno svetovanje. Obdelava vpisnih podatkov bo pokazala tudi, če bo potrebno v kakem primeru spremeniti predvidene vpisne zmogljivosti ali morda celo — izjemno — omejiti vpis v določene usmeritve.

Šele po vsem tem bodo izvedeni vpisi. Vzgojno-izobraževalne organizacije za srednje izobraževanje bodo vpisovale ob koncu junija (dodatno še na koncu avgusta in v začetku septembra), visokošolske organizacije pa ob koncu avgusta in v začetku septembra.

Priprava in usmerjanje vpisa novincev v prve letnike usmerjenega izobraževanja bo letos torej izjemno zahtevna in odgovorna naloga. Njena izvedba bo hkrati tudi preizkus naše skupne pripravljenosti na prehod v usmerjeno izobraževanje.

JOŽE VALENTINČIČ

Težave z ustalitvijo

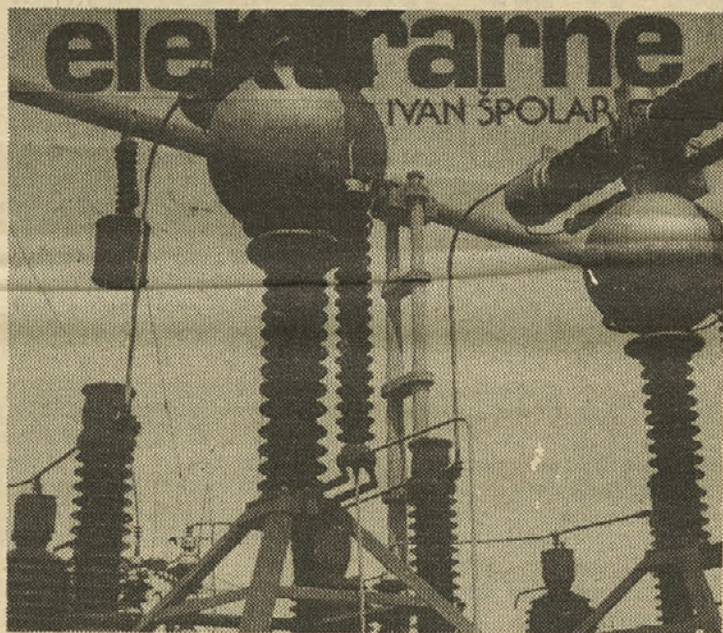
Skupščina Izobraževalne skupnosti Slovenije in sindikati o novih ustalitvenih ukrepih

Skupščina Izobraževalne skupnosti Slovenije je na seji, ki je bila letošnjega 29. januarja, sprejela dva pomembna sklepa. Z njima je opredeljeno, koliko bo letos denarja za skupne programe občinskih izobraževalnih skupnosti in Izobraževalne skupnosti Slovenije in koliko za usmerjeno izobraževanje. Navedena sklepa sta v skladu z določili resolucije o izvajanju družbenega plana SR Slovenije v letu 1980. To pomeni, da se tudi področje vzgoje in izobraževanja pridružuje vsem, ki si prizadevajo za gospodarsko ustalitev ter za ostro začrtano omejitev splošne in skupne porabe, ki je njen bistveni sestavni del. Zato bomo morali letos še posebno skrbno gospodariti. Skrčiti bo treba marsikatero dejavnost, nekatere naloge, pomembne za nadaljnji razvoj vzgoje in izobraževanja, prepotrebne nove naložbe, ki so bile predvidene v sedanjem srednjeročnem obdobju, pa preložiti na poznejše, boljše čase.

Povečanje denarja za posamezne dejavnosti se suče okrog 16 odstotkov, ponekod nekaj več, drugod manj — vendar je to že nekaka »magična meja«. Nekoliko podrobnejša, čeprav še vedno okvirna slika je taka: Za izvajanje tako imenovanega zagotovljenega programa v osnovnem šolstvu bo letos 16 odstotkov več denarja, prvine tega programa pa so valorizirane takole: amortizacija 18 odstotkov, materialni stroški 15 in dohodek 15 odstotkov. Solidarnostno financiranje programov je zagotovljeno 21 občinskim izobraževalnim skupnostim. Za to bo namenjenih nekaj več kot 306 milijonov din ali 9,8 odstotka vrednosti

celotnega zagotovljenega programa.

Iz obrazložitve gradiv, predloženih skupščini Izobraževalne skupnosti Slovenije, in iz razprave na seji skupščine, ni bilo mogoče dobiti niti približne slike o tem, ali bo letos v osnovnem šolstvu dovolj denarja vsaj za najnujnejše potrebe. Jasno pa je, da bodo hude težave posebno zato, ker je bil denar za to področje že doslej skopo odmerjen in ker smo že sprejeli zahtevne naloge za njegov vsebinski razvoj: zagotoviti mladini bolj kakovostno temeljno izobrazbo, razširiti širšo vzgojno funkcijo, uveljaviti celodnevno osnovno

Naslovna stran ene izmed knjizic zbirke Pelikan

Aktualen delovni program

Delovni program Sveta za izobraževanje in kulturo pri Republiškem svetu Zveze sindikatov Slovenije za leto 1980 sestavlja širok krog nalog in dejavnosti, ki so značilne za delo sindikatov na področju izobraževanja in kulture, hkrati pa so uglasene z aktualnim dogajanjem pri preobrazbi vzgoje in izobraževanja.

Priprava in uvajanje usmerjenega izobraževanja sodi med prednostne družbene naloge, pri katerih sodelujejo tudi sindikati. V tem letu je Svet za izobraževanje in kulturo že obravnaval gradivo za predlog zakona o usmerjenem izobraževanju, o samem predlogu pa bo še razpravljal. Sindikati bodo sodelovali pri pripravi pogojev za delovno in proizvodno prakso učencev v OZD, pri oblikovanju mreže organizacij za usmerjeno izobraževanje in usmerjanje vpisa novincev v prve letnike. Posebno skrb bodo posvetili v sindikatih vključevanju delavcev v nadaljnje izobraževanje ob delu in iz dela. Posebno obravnavo bodo namenili tudi kadrovskim službam v OZD ter vlogi in dejavnosti delavskih univerz in drugih organizacij za izobraževanje zaposlenih.

Vsa ta dejavnost in vključenost v preobrazbene tokove bosta omogočili sindikatom stvarno oceno priprave na prehod na usmerjeno izobraževanje, ki jo načrtujejo v prihodnjih mesecih. Svet za izobraževanje in kulturo bo v prihodnjih mesecih

šolo itd. Znan je podatek, da bo za okrog 500 milijonov denarja manj, kot so to predvidele občinske izobraževalne skupnosti v svojih predlogih. Skrajna varčnost bo potrebna pri materialnih stroških, saj se bodo cene povečale za več kot predvidenih 15 odstotkov.

USTALJENE TEŽAVE

V vseh dosedanjih razpravah, npr. tudi na skupni seji sveta za izobraževanje in kulturo pri republiškem svetu Zveze sindikatov Slovenije in republiškega odbora Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti (letošnjega 30. januarja) pa je bilo poudarjeno, da varčevanje ne sme prizadeti kakovosti uresničevanja vzgojno-izobraževalnih programov niti osebnih dohodkov delavcev. Ti so npr. lani za 16 odstotkov zaostali za povprečnimi osebnimi dohodki v Sloveniji, podobno pa je bilo tudi v drugih vzgojno-izobraževalnih dejavnostih. Dodatna težava je v tem, da so razlike med osebnimi dohodki učiteljev v posameznih občinah tudi do 2000 din. Še tako zaostrene gospodarske razmere ne bi smele še povečati primanjkljaja usposobljenih učiteljev in vzgojiteljev, ki je postal že kronično zlo!

Na seji skupščine Izobraževalne skupnosti Slovenije in sindikatov so poudarjali, da temelji izobraževanja, ki je zelo pomembno za prihodnje boljše gospodarjenje, ne smejo biti prizadeti.

V občinah, kjer že imajo celodnevno šolo, naj se zavedajo, kaj ta pomeni za boljše splošno in družbeno vzgojo ter skušajo storiti vse, da ne bodo nazadovale. Zagotoviti je treba denar za že utečene programe, prehod na usmerjeno izobraževanje, prehod poklicnih šol iz polletnih na celoletne itn.

Na seji republiškega odbora Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti so opozorili tudi na to, da bo povečanje denarja za 16 odstotkov pomenilo nekaj le tedaj, če bo zaustavljena inflacija. Predlagali so, da bi bilo treba nenehno spremljati, kako se bo ob zviševanju cen med letom zmanjševala stvarna vrednost odmerjenega denarja. Opozorili so na kadrovske težave, na to, da je že skrajni čas za nadomeščanje nevalificiranih delavcev in na potrebo po novih profilih učiteljev, ki jih bomo potrebovali za usmerjeno izobraževanje.

Poskušali so opredeliti, kaj pomeni pravzaprav ustalitev v šolstvu, ki je že tako vsako leto zelo slabo odrezalo pri tem, kar smo lahko samo imenovali svobodna menjava dela. Skratka: ker je težav vedno več, je treba opozoriti občinske izobraževalne skupnosti, da imajo v tem obdobju še dodatne obveznosti. Potrebna bo temeljita politična dejavnost, da ne bi ponekod začeli »varčevati« pri osebnih dohodkih učiteljev in vzgojiteljev. Predsednik republiškega odbora Geza Čahuk je dejal, da pomeni resnična ustalitev v šolstvu predvsem bolj kakovostno upravljanje nalog, smotno načrtovanje in delo. Programov sicer ne bo mogoče širiti, zato pa naj bi bili vsebinsko bogatejši in boljše uresničeni.

SKUPNE NALOGE

Po sprejetem samoupravnem sporazumu Izobraževalna skupnost Slovenije neposredno financira nekatere pomembne skupne naloge občinskih izobraževalnih skupnosti: skrbi za materialne razmere šolstva drugih narodnosti, za osnovnošolsko izobraževanje in usposabljanje motenih otrok in mladostnikov in za dopolnilni pouk otrok zdomcev, podpira pa tudi otroški in mladinski tisk in eksperimentalno hospitacijsko središče v Podčetrtku. Te skupne naloge se

bodo tudi letos uresničevale neokrnjeno po vsebini in obsegu; zanje je namenjenih 13,3 odstotka več denarja kot lani.

S samoupravnimi sporazumi o temeljnih planov občinskih izobraževalnih skupnosti za obdobje 1976-1980 je bilo sprejeto vzajemno združevanje denarja za posojila pri gradnji osnovnih šol. Vsota denarja za ta posojila pa se v primerjavi z lanskim letom ne bo povečala. To seveda pomeni, da bo treba ustrezno skrčiti predvideno gradnjo šol in jo preložiti na pozneje.

Seštevek pokaže, da bo za navedene naloge, ki jih skupno financirajo republiška in občinske izobraževalne skupnosti, letos za 15,5 odstotka več denarja kot lani — to je še za pol odstotka pod opredeljeno mejo (16 odstotkov). Zanimiva je obrazložitev tega sklepa v gradivu, ki ga je obravnavala skupščina Izobraževalne skupnosti Slovenije: »... s tem pa ostanejo večje možnosti za ugodnejše usklajevanje celotne porabe sredstev občinskih izobraževalnih skupnosti v okviru dovoljene skupne porabe v občinah«.

TUDI Z MANJ DENARJA V REFORMO

Na navedeni seji je skupščina Izobraževalne skupnosti Slovenije sprejela tudi dokument z naslovom Plan usmerjenega izobraževanja v letu 1980, v katerem so opredeljene in ovrednotene najpomembnejše naloge s tega področja. Sprejeti načrt obvezuje izobraževalne skupnosti ter pristojne organizacije in organe, da izoblikujejo letos posebne interesne skupnosti za vsa področja in zagotovijo, da bodo te prevzele svoje naloge. Prav tako bo treba v prvi polovici leta končati vse strokovne in organizacijske priprave za reformo izobraževanja, ki jo bomo začeli uresničevati v prihodnjem šolskem letu. Prizadevanja za gospodarsko ustalitev se jasno kažejo tudi pri ovrednotenju zdajšnjih in novih nalog v usmerjenem izobraževanju. Za celotno dejavnost na tem področju bo treba letos zagotoviti 2827,85 milijona din ali 15,7 odstotka več kot lani.

Poleg tega pa je treba priskrbiti še denar za amortizacijo osnovnih sredstev (59,20 milijonov din), za 300 novih oddelkov srednjega usmerjenega izobraževanja, ki bodo potrebni zaradi prehoda iz periodično organiziranega pouka na celoletni pouk v poklicnih šolah (147 milijonov din), za razširjeno dejavnost v domovih, zavodih za usposabljanje motenih mladostnikov in za novi republiški obrambni center (26,12 milijonov din).

Kljub temu da so bile v načrt sprejete samo sedanje in neodložljive nove obveznosti in naloge, bo potrebnih letos za usmerjeno izobraževanje skupaj 3060 milijonov din ali 23 odstotkov več kot lani. Za skupne naloge, kot so: kadrovske štipendije, zdravstveno varstvo in prevozi učencev in študentov, strokovne naloge izobraževalnih skupnosti itn., bo zagotovljenih 280,30 milijonov din, torej 16 odstotkov več kot lani.

Zaradi veliko večjih stroškov za dejavnosti v usmerjenem izobraževanju pa bo treba zelo skrbno načrtovati nove naložbe, predvidene v srednjeročnem načrtu za zdajšnje obdobje. Nadaljevala se bo gradnja Visoke tehniške šole v Mariboru in Pedagoške akademije v Ljubljani, odložiti pa bo treba začetek gradnje Univerzitetne knjižnice v Mariboru in Centralne tehniške knjižnice v Ljubljani. Prav tako ne bo mogoče letos povsem uresničiti načrta, da bi pridobili 10.000 novih učnih mest v srednjem usmerjenem izobraževanju niti začeti gradnje novega zavoda za težje prizadeto mladino. Skupaj bo mogoče zbrati za naložbe v usmerjenem izobraževanju nekaj manj kot 356 milijonov din.

MARJANA KUNEJ

Ustvariti drugačno šolo

odprta šola

Nihče ne dvomi, da je treba spremeniti vzgojno-izobraževalno delo, tako da bo resnično odsev smotrov in potreb družbenega in posameznikovega napredka. Pred dnevi so o tem spregovorili tudi pedagoški delavci sevnškega šolskega centra, ko so uporabili del zimskega odmorja za svoje izpopolnjevanje. Govorili so domala o vseh vprašanih, ki so zdaj odprta: poklicnem usmerjanju v pogojih usmerjenega izobraževanja, o izkušnjah in vprašanih celodnevne osnovne šole ter interesnih dejavnostih, o izobraževanju kot družbeni vrednosti, o pedagogiki prostega časa in preobrazbi šole ter tudi o SZDL in njenih nalogah. Blizu jim je misel o odprti šoli in dobro vedo, da je ni mogoče urediti drugače kakor z naporom vseh dejavnikov v krajevni skupnosti, vendar so vprašali, kako razviti odprto osnovno šolo. To je popolnoma razumljivo vprašanje, ker je čas, da od načelnih razprav preidemo k uresničevanju samoupravnih dogovorjenih smotrov in smernic.

Taka vprašanja pa se ne pojavljajo samo v Sevnici, slišimo jih domala povsod, kjer govorijo o preobrazbi vzgoje in izobraževanja. Pa tudi odgovori so različni: optimistični, ki pravijo, da se da vse urediti, in bolj črnogledi, ki menijo, da ni mogoče ničesar napraviti, ker ni denarja. Oboje je narobe: nepremišljen optimizem lahko prehudo razočara, črnoglednost pa hromi vsako prizadevanje za spreminjanje razmer.

In kaj smo odgovorili na vprašanje? Narobe je tisto staro razmišljanje, da bo nekdo na vrhu preprosto dal ves denar, potreben za drugačno šolo. Čeprav še nismo povsem prerasli proračunskega načina financiranja na področju šolstva in se nam še ni posrečilo uveljaviti novih družbeno-ekonomskih odnosov ter svobodne menjava dela, se vendarle odnosi spreminjajo, zagotovljene so že dosti boljše možnosti za ustvarjalne napore pri urejanju temeljnih gmočnih razmer za uresničevanje dela in nalog ob razvijanju drugačne šole. Spremeniti bo treba torej tudi način razmišljanja o tem, kako zagotoviti možnosti za preobrazbo temeljnega in usmerjenega vzgajanja in izobraževanja. To ne velja le za pedagoške delavce, desetletja navajene, da so lahko gospodarili predvsem z denarjem, ki se je natekel s skupnega republiškega vira, temveč tudi za delavce v proizvodnji in vse občane, da bodo dojele svobodno menjavo dela in tudi vzgojo in izobraževanje kot resnični interes družbenega dela, svoj in družbeni interes.

Vsega tega pa ni mogoče preprosto dopovedati, ker se načelno lepše sliši, kakor pa se v praksi uresničuje. Kljub domnevi, ki je bila pogosto naglašena, da prosvetarji ne zmorejo oblikovati in izpeljati preobrazbe vzgojno-izobraževalnega sistema (ker bi to zares lahko potekalo odtujeno od drugih delavcev in ne bi mogli zajeti vseh interesov združenega dela), pa vendar preobrazbe ni mogoče načrtovati in uresničevati brez pedagoških delavcev. Tako so pedagoški delavci nujno kot strokovnjaki in izvajalci pedagoškega procesa poklicani, da sodelujejo kot prepričljivi razlagalci preobrazbe ne le načelno, temveč konkretno. Prav ti morajo znati staršem, krajanom natančno povedati, kaj pomeni preobrazba šole, kako bi do drugačne šole prišli, kakšne bodo posledice. Če tega ne zmorejo, potem tudi ne morejo dobro spodbujati reformnega gibanja v kraju, v šolskem okolju, kjer je navedenost treba preobrazbo vzgajanja in izobraževanja izpeljati.

Ne le za Sevnico, tudi za druge velja odgovor, da je treba dobro premisliti, kaj lahko v šoli in zunaj nje resnično store, da bi kar najboljše uveljavili vzgojni smoter, vsestranskega razvoja osebnosti. O tem ni mogoče besedovati le na velikem mitingu, na zborih občanov, temveč je treba pripraviti dokaj podroben razvojni načrt, iz katerega so razvidne stvarne razmere in razvoj šole. Tega ni mogoče napraviti le v ozkem krogu pedagoških delavcev za mizo v zbornici, temveč le skupaj z občani, delavci v organizacijah združenega dela, s krajanom v družbenopolitičnih organizacijah ter drugih društvi in morda še s kom zunaj kraja, ki je

zainteresiran za delo in razvoj šole.

Pedagoški delavci morajo zaradi življenjske nuje dobro poznati reformna izhodišča, ustrezno pedagoško teorijo, če hočejo opraviti svoje poklicno poslanstvo in ustvariti drugačno šolo. Učitelj se ne more zapreti v razred, se skriti za platnice učbenika, se zadovoljiti z učili in učnimi pripomočki, ki jih uporabi v učilnici, temveč mora spremeniti način dela tako, da bo vključil v življenjsko šolo vse dejavnike, ki lahko prispevajo k celostnemu razvoju osebnosti. Teorija se prepleta s prakso, pouk vključuje učenčev in učiteljevo ustvarjalnost, spleta se z delom vseh vrst, oživlja v različnih dejavnostih prostega časa. Učilnica je pretesna, da bi lahko v njej zaplaval življenje, v katerem bi se učenčeva osebnost lahko razvila.

Spreminja se tudi poklicna vloga pedagoškega delavca od učitelja v širšega mentorja in organizatorja odprtega vzgojno-izobraževalnega procesa. Ni nareč mogoče, da bi učitelj, zazrt v svoj ožji učni načrt, lahko izpeljal vse možnosti, ki jih daje načrt dela, v katerega so vključeni tudi drugi zunaj šole. Šolska skupnost se nujno dogovarja za posamezne naloge in opravila z drugimi sodelavci. Pedagoški delavec jim mora biti mentor, svetovalec za vzgojno delo, obenem pa tudi organizator, da bo sodelavce sploh pridobil. Prav zaradi tega je tako pomembno, da se pravočasno pripravijo letni delovni načrti, v katerih bo jasno razvidna tudi delitev dela, kdo in kdaj bo opravil tako ali drugačno nalogo.

Prav to je konkretna naloga šole in krajevne skupnosti, priprava takega načrta pa je obenem tudi najbolj nazorno ozaveščanje občanov, kaj reforma pomeni, hoče in kakšne bodo posledice v tem postopnem, dolgotrajnem ustvarjanju drugačne samoupravne socialistične šole.

NI LAHKO UGOTOVITI RESNIČNIH INTERESOV

Težave so pogosto v tem, ko izvajalci in uporabniki ne ugotovijo resničnih interesov, ki jih uveljavljajo v vzgajanju in izobraževanju. Ti interesi ne morejo biti le ozko krajevni, temveč se skozi krajevne možnosti uresničujejo skupni interesi. Pedagoškega dela ni mogoče vrednotiti le po lokalističnih težnjah, kakor ni mogoče uresničevati skupnih smotrov le z uresničevanjem krajevnih potreb. Svobodna menjava dela med šolo in kako organizacijo združenega dela se tudi ne more omejiti le na izpopolnjevanje takih programskih vsebin, ki bi zadoščale čisto konkretnim interesom samo te ali druge delovne organizacije, ker je resnični interes združenega dela veliko širši kakor pa zgolj kadrovska reprodukcija za potreba tiste delovne organizacije. Vse to je treba upoštevati, ko se pripravljajo letni program dela, zlasti še za organizacijo dejavnosti prostega časa, ki naj zajemajo čim širše možnosti različnega delovanja učencev. Tako bomo omogočili učenču, da si bo pravočasno izbral tisto področje dela, ki mu najbolj ustreza.

Za zdaj poznamo le malo šol, ki bi se že dogovorile za določeno sodelovanje šolske in drugih skupnosti v šolskem okolju. Vse premalo se še zavedamo, da bo z razvojem celodnevne šole vedno več organizacij in društev, ki

bodo hotele vzgojiti svoje člane — naraščajnike po programu, dela in življenja šolske skupnosti. To pa je obenem že razlog, da pri izvajanju delovnega programa šolske skupnosti tudi neposredno sodelujejo in si zagotovijo, da bo, denimo, program za vzgojo mladih gasilcev, mladih čebelarjev, šahistov, radioamaterjev, mladih zadrušnikov in drugih izpeljan med celodnevni bivanjem osnovnošolcev v odprti šoli. To pomeni tudi možnost za gospodarno uporabo šolskih in drugih prostorov, ki so v kraju na voljo, kajti doslej zaradi zasebno-lastniške in potrošniške miselnosti marsikje niso najbolj pametno uporabljali družbenih prostorov.

Ni preprosto uveljaviti pluralizma samoupravnih interesov v vzgojnem procesu. Kaj kmalu se lahko primeri, da zaidemo v enostranost, v ozkost, ko pa je treba vendar graditi na vzgoji in izobraževanju kot temeljnem procesu za oblikovanje osebnosti, samoupravnih odnosov, usposobitve za delo, tako da ima vsak otrok zagotovljene možnosti svojega razvoja.

Ob tem pa se lahko pojavijo tudi pritiski, ki odsevajo tuje, ne pa resnične interese, zlasti če gre za težnje, da bi šolo uporabili za kakršnokoli neznanstveno izobraževanje. Razumljivo, da se pojavljajo tudi nasprotniki preobrazbe, ki skušajo včasih na različne načine zadrževati razvoj, četudi bi lahko tu in tam marsikaj storili. Dvoje je lahko narobe: preprosto aktivističen zalet, ki za vsako ceno organizira, denimo, celodnevno šolo, potem pa se pokaže toliko napak, da se razvrednoti celo zamisel celodnevne šole, ali pa je ta že vnaprej odklonjena, saj občani niti ne poskušajo razglabljanja, kaj pomeni pot do drugačne šole v njihovem kraju. Največkrat se u.tavijo pri opravičilu, da ni prostorov in ni denarja, ne da bi dovolj proučili razmere in natančneje obdelali razvojne možnosti. Gotovo niso spodbudne tudi naslovnice na nekaterih člankih v dnevnikih, ki zdaj ob obravnavi načrta izobraževalne skupnosti Slovenije, kratko poučajo, da bo v šolstvu potrebno zategniti pas. Razumljivo, da je treba premišljeno gospodariti,

Lim Pang Woei, Malezija, »Čevljar pri delu«, 14 let

prav tako pa je jasno, da vzgoje in izobraževanja ni mogoče zanemariti, temveč je treba vse bolj uveljaviti kot resnično družbeno posebno pomembno dejavnost. To pa obenem pomeni, da je družba v vseh samoupravnih oblikah in možnostih tudi odgovorna za razvoj šolstva. Vzgoja je torej naša skrb na vseh ravneh: storiti je treba samoupravno, kolikor je mogoče. Razmere ureja družba z interesnimi skupnostmi, s krajevnimi skupnostmi, s starši, kajti prav to je tudi zelo pomembno, da staršem ni odvzeta neposredna odgovornost za vzgojo otrok, ki pa jo lahko učinkovito uresničujejo v delegatskem sistemu na eni strani in v neposredni dejavnosti v krajevni skupnosti po drugi strani, ko so

hkrati uporabniki in izvajalci vzgojnega procesa. Le tako postaja odprta šola temeljno središče izobraževanja in kulture dela in prostega časa. To pa je tudi naš skupni interes. Dobra šola je gotovo tudi pomembna za dolgoročno krepitev stabilizacije.

TUDI ZA UČITELJA NI PREPROSTO

Ni bilo malo učiteljev, ki so se preobrazbe vzgajanja in izobraževanja bali. Največkrat zato, ker niso imeli dovolj jasne predstave o tem, kakšna je drugačna šola, čeprav je treba obenem povedati, da so večinoma vselej pripravljeni zagrizniti v novo, če jim je pot dovolj jasna. To so dokazali že neštetočkrat, ko je šlo za uvajanje novih načinov dela na posameznih predmetnih področjih, kakor, denimo, pri uvajanju nove matematike. Ko pa je šlo za celodnevno šolo, pa je bilo še več nejasnega: ves dan bo treba delati, način šolskega dela in dnevi režim je drugačen, izkušenj za to še ni. Poleg tega je ostajalo še zmeraj odprto vprašanje, kako vrednotiti pedagoško delo. Zelo slabe izkušnje so imeli učitelji o vrednotenju prostovoljnih dejavnosti, ki so jih vodili. Te večinoma niso bile financirane, celodnevna šola pa je prav tako delo povečevala. S celodnevno šolo imamo že veliko dobrih izkušenj, bilo pa bi potrebno še veliko trdega dela ne le v šoli, temveč tudi s starši. Gotovo pa ni bilo dovolj storjenega za to, da bi celodnevno šolo dojele kot sestavino celotnega sistema izobraževanja, brez katere ni mogoče povsem razviti usmerjenega izobraževanja.

Pedagoški delavci sami niso čutili, da so dovolj usposobljeni za spreminjanje šole. Če pa ni zadostne samozvesti, potem tudi ni dovolj močija za ustvarjalno delo. Poleg tega se je marsikateri pedagoški delavec zbal, da ga čaka delo, ki mu ne bo kos. Posebno vznemirjeni so bili marsikje pedagoški delavci gimnazij in drugih šol, ko dolgo niso mogli ugotoviti, kakšen bo njihov jutrišnji dan. Razumljivo, da so zaradi tega tudi mnogi učitelji bili bolj zadržani, če že niso kar odkrito ovirali preobrazbe. Taki pa prav gotovo niso mogli preprič-

IZOBRAŽEN IN VZGOJEN

Vprašanje, ki se že desetletja vedno znova pojavlja, ali je učitelj dovolj usposobljen, je tudi tokrat odprto. Odgovor je preprosto: učitelj ni nikoli preveč izobražen. Zato se mnogi zavzemajo za fakultetno izobraženega učitelja osnovne šole, vendar so nazori o tem, za kakšno izobrazbo gre, dokaj različni. Gotovo potrebujemo tako šolanega pedagoškega delavca, da bo lahko samostojno opravljal pedagoški poklic, ki pa se je skladno s preobrazbo vzgajanja in izobraževanja prav tako znašel pred drugimi nalogami in opravili.

Družba se je dobro zavedala odločilne učiteljeve vloge pri preobrazbi vzgojno-izobraževalnega sistema, zato je poskušala tudi naprej preusmeriti v nov sistem ravno pedagoško šolstvo. Poskus je delno uspel, vendar se je zataknilo, ko je bilo potrebno razviti celotno srednje in višje usmerjeno izobraževanje. To bo potrebno dosledno izpeljati in ustvariti drugačni osnovni šoli ustrezen slog življenja tudi na pedagoških kadrovske šolah, ki izobražujejo vzgojitelje in učitelje za predšolsko in

Brigitta Buday, Madžarska, »Mi smo velika družina«, 7 let

osnovnošolsko vzgojo. Ni dovolj, če je učitelj le dosti izobražen, biti mora tudi ustrezno vzgojen; le-to pa lahko doseže v samoupravnem slogu šolskega življenja. Prav temu pa je bilo povsod, v osnovnih in drugih šolah, namenjeno premalo skrbi, ker so šole pretežno izobraževalnice, v nenehnem tekmovanju s časom, da bi zadostile učnemu načrtu.

Zahtevam odprte osnovne šole sledi po drugačni, podobno odprti pedagoški kadrovske šoli, ki se bo morala povezati z okoljem, z uporabniki in izvajalci, z učitelji v praksi, z združenim delom bolj kakor se je doslej. Prav ob tem pa se drugače odpira vprašanje visokošolskega izobraževanja pedagoških delavcev. Gotovo ne bi zadostili potrebam in resničnim družbenim interesom, če bi se zadovoljili preprosto s prehodom iz dveh letnih v štiri letno pedagoško akademijo, tako da bi podaljšali redni študij in vanj vgradili več študijskega gradiva. Visokošolski program učiteljevega izobraževanja mora rasti povezano s pedagoško prakso in nadgradnjo vsega tistega, kar dosedanja šola ni mogla dati, preobrazba šolskega dela pa zahteva. Nedvomno so učitelji preskromno izobraženi, da bi se lahko suvereno spopadali z različnimi idejnimi tokovi, ki se pojavljajo v sodobnem svetu, pa bi morali nenehno skrbeti, da bi poglobljali marksistično filozofijo, vendar prav tako niso dovolj usposobljeni, da bi opravljali naloge, ki jih imajo z razvojem celodnevne osnovne šole, usmerjenega izobraževanja. Poleg vgraditve teh vsebin v študijske programe pedagoških akademij je treba nadgraditi najprej tudi možnosti za izobraževanje ob delu in iz dela, zlasti še tistim mlajšim učiteljem, ki so v praksi pokazali ustvarjalne delovne donos.

Učitelj postaja ustvarjalec in organizator celotnega pedagoškega procesa v šoli in okolju, zato je nujno, da pozna razmere,

da zna dobro komunicirati z ljudmi, da zna opazovati razmere in pametno načrtovati, predlagati in prisluhniti mnenjem krajanov, a obenem spodbujati k sodelovanju. To je tudi naravna pot k rasti učiteljevega ugleda, ki je na sploh v sodobni družbi upadel. V razred zaprt učitelj se nehote bolj ali manj odtuji ljudem, premalo diha s krajem, pa je zato tudi njegov vpliv na okolje manjši. Odprta šola pa od učitelja več zahteva, okolje pa mu nujno tudi več daje. Ob tem pa postaja tudi izobrazba pomemben dejavnik, sicer učitelj svoje naloge ne bo mogel dobro opravljati. Od učitelja je tudi odvisno, če bo sposoben tako dobro delovati v okolju, da bo to okolje storilo dovolj za razvoj in delo šole, kajti šolska skupnost, učenci in učitelji, so tisti, ki bodo morali tudi realno zahtevati, kar potrebujejo, da lahko ustvarjajo skupaj z drugimi samoupravljalci drugačno šolo. Včasih je učitelj pomenil močnejšo osebnost v kraju, kjer ni bilo drugih šolanih ljudi, danes je učitelj šolan delavec med delavci. Toda njegovo delo je take narave, da ravno v skrbi za vzgojo ljudi povezuje

mladino in odrasle. Za otroke so ljudje pripravljeni marsikaj storiti, toda prav s tem delom se tudi spreminjajo in vzgajajo. In zaradi tega gotovo ni vseeno, kdo je učitelj.

NEGOTOVOST HROMI POBUDE

O vzgoji in izobraževanju dosti govorimo; vsakdo razpravlja o tem, kakor da se vsi na to najboljše razumemo. Malokdaj pa se dogovorijo natančneje o delitvi dela, ki ga je treba opraviti. Mnogi, ki razpravljajo o vzgoji, nimajo razločne predstave o tem, kaj pomeni celosten razvoj osebnosti in kako se smoter izvaja v praksi. Opozoriti je treba tudi na to, kako kratkovidni so tisti, ki menijo, da se da pri izdatkih za šolstvo veliko prihraniti. Vedno znova naglašene razprave, da je treba prihraniti že tako skopo odmerjeni denar prav za šolstvo so hitro pri roki za izgovor tistim, ki neradi spreminjajo šolo. Pogostokrat razprave o tem, da je treba varčevati pri denarju za interesne dejavnosti, zbuja negotovost in pomisleke, kakor da ne bomo razvijali celodnevne šole, kakor da nismo dovolj resni, pa nočemo vedeti, da so prostovoljne dejavnosti in proizvodno delo sestavina vzgojnega procesa.

Ustaltitveni programi so odgovorno delo, zato je treba skopnje urediti porabo družbenih sredstev in razumno gospodariti, toda prav tako je treba uporabiti vse možnosti, da se odprejo za vzgojo in izobraževanje še tisti viri, ki jih doslej nismo uporabili. Preobrazba vzgajanja in izobraževanja je del celotnega družbenega razvojnega procesa, del združenega dela in zato tudi sestavina gospodarjenja, samoupravljanja. Odveč so torej dvomi, ki bi povzročali negotovost o nadaljnji preobrazbi vzgojno-izobraževalnega sistema. Tudi v položaju, kakršen je, moramo ustvariti drugačno šolo, če hočemo naše razmere resnično izboljševati.

Dr. RUDI LEŠNIK

predšolska vzgoja

Več prostora za vzgojno-varstveno dejavnost

Otroško varstvo v Ljubljani v prihodnjih petih letih

Od leta 1971 se je dejavnost otroškega varstva v Ljubljani naglo razvijala, posebno potem ko so občani in delovni ljudje z referendumom potrdili odločitev o samoprispevku za gradnjo osnovnih šol in vzgojno-varstvenih objektov. S samoprispevkom in s sredstvi skupnosti otroškega varstva skupaj s prispevki nekaterih organizacij združenega dela in z naložbami, ki so jih iz skladov izločile v ta namen skupščine občin, se je prostor za vzgojno-varstveno dejavnost že do letošnjega leta več kakor podvojil. Po predvideni gradnji objektov v letu 1980 bo srednjeročni načrt za razdobje 1976—1980 glede na pridobivanje novih prostorskih zmogljivosti za vzgojno-varstveno dejavnost v Ljubljani izpolnjen takole: V Ljubljani je bilo do konca junija 1979 v vzgoji in varstvu 14.126 predšolskih otrok, vseh predšolskih otrok v letošnjem letu pa je 32.611. Do konca decembra 1980 bo v Ljubljani vključenih 15.911 — kar pomeni 48,7 % od skupnega števila predšolskih otrok. Načrt vključevanja ali pridobivanja prostorskih zmogljivosti za vzgojno-varstveno dejavnost bo torej izpolnjen z manjšim izpadom — 1,3 %. Predvideno je namreč bilo, da bo do leta 1980 vključenih v VVO 50 % predšolskih otrok. V navedenem številu so upoštevani tudi otroci, ki so vključeni v varstvene družine. Po sedanjem stanju je v varstvenih družinah 171 otrok v starosti do treh let. Načrt ne bo v celoti uresničen zaradi številnih težav pri organizaciji varstva otrok na domu (pogoji za vključitev v skupno delo z VVO, varuhinje za delo na domu itn.). S smernicami družbenega razvoja Ljubljane za naslednje srednjeročno obdobje je predlagano, da je treba pridobiti prostor za vzgojno-varstveno dejavnost za skupno 65 % vseh predšolskih otrok. Pri določanju prostorske zmogljivosti danes moramo upoštevati, da čaka 7000 otrok na prostor v vzgojno-varstveni organizaciji. Najtežje je stanje v novih soseskah, ki so bile zgrajene v tem srednjeročnem obdobju brez ustreznih prostorskih zmogljivosti za vzgojno-varstveno dejavnost in naseljih ali krajevnih skupnostih, kjer so veliko gradili.

Da bi vprašanje novih zmogljivosti za to dejavnost ugodno

rešili, bi morali opozoriti na nekatera, doslej še nerešena vprašanja:

Mrežo vzgojno-varstvenih objektov bo treba prilagoditi potrebam v posameznih krajevnih skupnostih glede na urbani razvoj in dolgoročne potrebe. Potrebno bo skleniti dogovor o sistemskem združevanju sredstev za naložbe po možnosti s samoprispevkom občanov in z združenimi sredstvi organizacij združenega dela skupaj s sredstvi dopolnilnega programa skupnosti otroškega varstva občin in mesta Ljubljane. V novih stanovanjskih soseskah je treba zgraditi vse spremljajoče objekte, kjer naj vzgojno-varstvena dejavnost zavzame ustrezno mesto. Razvijati bo treba varstvo otrok v varstvenih družinah, saj je ugotovljeno, da ima ta oblika vključevanja otrok v starosti do treh let precej prednosti.

Krajevne skupnosti, posebno še hišni sveti bi si vnaprej morali še bolj prizadevati za pridobivanje prostora v stanovanjskih blokih in za organiziranje dislociranih enot.

Glede na predlagano usmeritev — o vključitvi 65 % vseh otrok predšolske dobe v vzgojno-varstveno dejavnost — bo treba zagotoviti še nadaljnjih 7.893 mest v obdobju od leta 1981 do 1985, če vzamemo kot izhodišče, da bo leta 1985 v ljubljanskih občinah 35.648 otrok, starih do 6 let.

Po sprejetem programu gradnje objektov iz II. samoprispevka in gradnje iz združenih sredstev skupnosti otroškega varstva je zagotovljeno, da bo v prvem letu novega srednjeročnega obdobja do leta 1981 zgrajenih toliko vzgojno-varstvenih objektov, da bo v njih 1.600 novih mest. Ostane še 6.293 mest, ki jih bo treba pridobiti z gradnjo vzgojno-varstvenih objektov in z razširitvijo varstva otrok v varstvenih družinah ter z naložbami v nove gradnje.

Notranja organizacija pri izva-

janju vzgojno-varstvenega programa naj bi bila prilagojena resničnim potrebam tako, da bi bila vsaj petina mest za jaslične oddelke, drugi del za oddelke predšolskih otrok starejših skupin. Prostor je treba določiti tudi na temelju raziskave za potrebe vzgojno-varstvene dejavnosti za otroke v telesnem in duševnem razvoju.

Središče predšolske vzgoje v krajevni skupnosti

Vzgojiteljice vzgojno-varstvene ustanove v Dravogradu so med prvimi na tem območju izdale bilten, v katerem so nazorno predstavile delo in namen te ustanove. Res je, da so temu kaj hitro sledili še drugi; decembra je izšel podoben bilten v Vuzenici, ki je celo nekoliko izpopolnjen.

Vzgojno-varstvena enota — središče predšolske vzgoje v krajevni skupnosti, je vodilo vsebine biltena. Doslej marsikdo ni vedel, kakšno je v resnici delo v vrtcu, kakšne metode in smotri vzgoje in varstva otrok. Šele če bodo občani to dobro poznali, bodo tudi dejavniki v krajevni skupnosti lahko naredili kaj več.

To je še posebno pomembno letos in najbrž bo tako tudi v prihodnjih letih, ko bodo občani, starši in delavci vse bolj odločali o materialnem položaju vzgojno-varstvenih in vzgojno-izobraževalnih organizacij. Takšna predstavitev odpira vpogled v delo vrtca v celoti, to pa je za spoznavanje mnogo več kot zgolj nastop ali obisk.

Pri nastajanju biltena so sodelovali tudi otroci in tako v najzgodnejši dobi spoznali, da je treba tudi staršem povedati kaj delajo v vrtcu. Pisali resda niso, risali pa so!

KV

Po sledih novega zakona

O vzgoji in varstvu otrok

Predšolsko vzgojno področje je v zadnjem desetletju zelo naglo napredovalo tako po obsegu kot po kakovosti. Dosežki iz prakse in potrebe, ki jih narekuje ustava in zakon o združenem delu, so spregovorile v prid novega zakona o vzgoji in varstvu otrok, saj ni bilo možno popravljati določil preživelega starega zakona. Republiška komisija je pripravljala osnutek novega zakona skoraj vse leto 1979, ga dopolnjevala s pripombami in predlogi, ki jih je zbiral Republiški komite za vzgojo in izobraževanje. Vrtci in posamezniki so poslali zelo veliko predlogov in pripombam, ki redijo potrebe naše skupnosti, pripravljeni predlog zakona pa je dosegel množičnega, skupnega dela pri pripravi zakona. Že to, da bo predlog zakona o vzgoji in varstvu otrok predložen skupščini skupaj s predlogoma zakona o osnovni šoli in o usmerjenem izobraževanju poudarja, da je tudi predšolska vzgoja bistveni del vzgojno-izobraževalnega sistema.

Če pregledamo predlog novega zakona o vzgoji in varstvu otrok in ga primerjamo s stari zakonom, ugotovimo nekaj bistvenih sprememb in novosti, ki bodo koristile praksi. Naj naštejemo najpomembnejše:

— Prejšnji zakon je opredeljeval vzgojno-varstveno dejavnost in organizacijo kot tisto, ki je namenjena predvsem izvajanju dnevnega varstva otrok zaposlenih staršev in dopuščal vzgojo. Novi zakon pa določa, da je prvenstvena naloga vzgojno-varstvene organizacije vzgoja vseh otrok.

Ali povedano drugače: vzgojno-varstvena organizacija, kot središče za predšolsko vzgojo, mora zagotoviti vzgojo za otroke zadnje leto pred vstopom v šolo, kar je sestavni del celotne predšolske vzgoje. Če sama ne zmore, mora poskrbeti za pripravo otroka na šolo pri Pionirskem domu, šoli ali drugod. (Dogovorjeno za občine v načrtu razvoja za srednjeročno obdobje). Organizacija izvajalka dobi prihodek iz skupnosti otroškega varstva na temelju

lju menjave dela, tudi za pravo otroka na šolo.

— Novi zakon drugače opredeljuje obveznosti VVO do otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju. Tem otrokom je treba zagotoviti minimalni obvezni program. Če občina nima denarja pri skupnosti otroškega varstva, mora priskrbiti potreben denar iz sklada solidarnosti.

— VVO mora, po novem zakonu, v neposredni menjavi dela znotraj krajevne skupnosti organizirati še druge oblike predšolske vzgoje: športne in kulturne dejavnosti, ure pravljic itn. Omenjene dejavnosti se izvajajo tudi z menjavo dela s starši ali z drugimi TOZD.

— Vloga staršev je v novem zakonu opredeljena po novem: starši imajo svoje mesto v svetu VVO, kjer enakopravno sodelujejo pri načrtovanju, usmeritvah in pri menjavi dela. Sveti staršev se oblikujejo pri oddelkih, enotah in za vso vzgojno-varstveno organizacijo, kar je odslej novost. Namen je ustvariti trdno vez med starši in VVO in razvijati pomoč pri ozaveščanju, zbiranju predlogov in mnenj.

— Zakon obvezuje vzgojno-varstveno organizacijo, da uvaja tudi nove oblike sodelovanja s starši pri uresničevanju vzgojnega programa: priprava izletov, prireditve, pregled dela VVO in organiziran način prisostvovanja vzgojnemu delu.

— Dobrodošlo bo tudi novo določilo glede izobrazbe pedagoških delavcev predšolskega področja: zakon daje možnost po dogovoru — da se vzgojiteljice šolajo na višji stopnji. Določila je utemeljila ugotovitev, da je predšolska vzgoja zahtevno delo, saj preživi otrok v predšolski dobi sedem let, torej v dobi, ko je najdovznejši za vse vplive in oblikovanje. Prepričanje, da je vsako delo z otrokom — vzgoja, je izraženo v zakonskem določilu, da v vseh oddelkih od sedmega meseca dalje delata vzgojiteljica in medicinska sestra.

— Zakon izrecno poudarja samoupravno organiziranost dela na področju vzgojno-var-

stvene dejavnosti in vzgojno-varstveno organizacijo obravnava kot središče predšolske vzgoje.

— Ne smemo pozabiti zakonskega določila, ki zahteva, da standarde in normative (za izgradnjo, opremo prostorov in didaktična sredstva) sprejme Skupnost otroškega varstva Slovenije s sporazumom. Tako bomo dosegli poenoteno izgradnjo in opremljenost-enoten standard za prihodnja desetletja.

(Zvedeli smo, da je ta sporazum že pripravljen.)

Predlog zakona o predšolski vzgoji in varstvu bo v najbližji prihodnosti postal — zakon, pomeni pomemben prispevek razvoju predšolske vzgoje in varstva. Zakon pa bo zaživel le krat, ko ga bodo dobro poznali tudi upoštevani vsi delavci področja predšolske vzgoje in varstva, starši in vsi družbeni javniki v krajevni skupnosti.

TEA DOMINKO

Dinar solidarnosti

Avtobus-vrtec na kolesih za predšolske otroke Hercega Novoga v Črni gori

Vedno znova se potrjuje humanost naših ljudi iz vseh krajev naše domovine. »Dinar solidarnosti«, ki ga hrvaška revija Svijet skupaj s slovensko družinsko revijo Jano že nekaj mesecev zbira za predšolske otroke črnogorske občine Herceg-Novi, ki jo je lani prizadel potres, iz dneva v dan raste. S solidarnostnimi prispevki, tudi učence, je že prehojene četrte poti (doslej je zbranih dobrih četr milijona dinarjev) do

novega avtobusa — vrtca na kolesih. V Hercegu-Novem in okolici je trenutno ostal le en »pravilni« vrtec, kjer le okrog 100 otrok (7600) lahko uživa v celodnevni brezskrbni igri pod vodstvom vzgojiteljic. In drugi otroci? Kljub zavzeti skrbi vse družbe skupnosti so vse druge rešitve začasne. Otroci še vedno gostijo v starih hišah, neprimernih in slabo ogrevanih prostorih, začnih šolskih učilnicah...

Da bi načrti oživel

Na seminarjih načrtno tolmačenje vzgojno-izobraževalnih programov za predšolsko vzgojo

Da bi na področju predšolske vzgoje čim boljše uresničevali vzgojni program, ki že upošteva novi zakon o vzgoji in varstvu otrok (sprejeli ga bodo predvidoma marca), je Zavod SRS za šolstvo pripravil akcijski program dela. Obsežne priprave na uvajanje vzgojnega programa zajemajo med drugim najprej seminarje za ravnatelje, kjer se le-ti seznanjajo z načelno usmeritvijo, sledili bodo seminarji za vzgojiteljice in medicinske sestre. Namen seminarjev je približati vzgojni program vsem pedagoškim delavcem, ki delajo na področju predšolske vzgoje. Povedati je treba, da je bilo decembra za šest tridnevni seminarjev, ki se jih je udeležilo okrog 500 delavcev, predvsem vodij strokovnih aktivov. Na seminarjih, ki so zelo uspešni, so povabili vse avtorje vzgojnih programov, da pojasnjujejo gesla in vsebino vsakega vzgojnega področja posebej. Vzgojiteljicam je to brez dvoma v veliko pomoč, saj so prvič dobile nalogo, da morajo določeni vzgojni program »odčitati« (doslej so si ga morale zasnovati dame). Polovica časa je na seminarjih namenjena spoz-

navanju načina, kako izvajati prilagajati program okolju v vsakem obdobju. Novost v programu so tri načrtovalna obdobja. September je mesec prvega načrtovalnega obdobja, namenjen je predvsem prilagajanju otrok novemu okolju, ustvarjanju ugodnih okoliščin za vzgojno delo, spoznavanju otrok (vsako leto je vsaj četrtnina novih). Oktoberski razmer-utrdjevanje zdravja otrok, povsod glede posebnosti kraja. Sledi načrtovalno obdobje v treh trimesečjih, načrtovano pa je tudi delo v poletnem času, skladno z vzgojnim programom. Drugo načrtovalno obdobje zajema pripravo na uvajanje programa za oddelke otrok stare do tri leta v sodelovanju vzgojno-varstvene šole, starši krajevno skupnostjo. V tretjem načrtovalnem obdobju je predvideno določeno uvajanje programa po prejšnjih obravnavah strokovnih aktivih in vzgojiteljskih zborih o posebnostih kraja, otrok in možnih ugotovljenih težavah, mnenjih, o pripombah predlogih.

Ob sklepu vsakega trimesečja bodo pripravili analizo opravljenega dela.

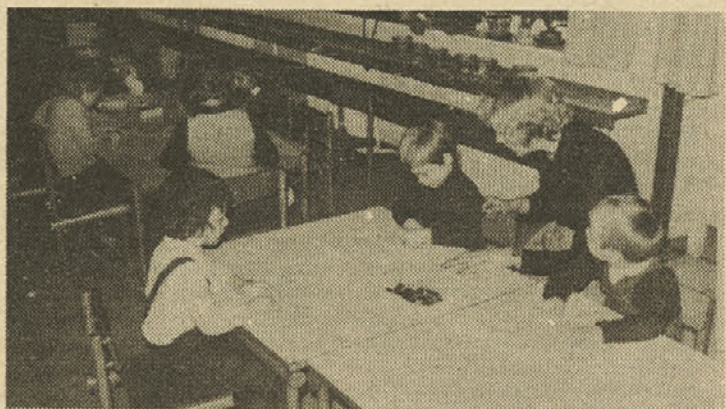
Novo za stroko

Sonja Kokalj in Irena Levičnik: Predšolska pedagogika
Dr. Ivo Toličič: Razvojna psihologija
Slavica Toličič-Pogačnik in Angelca Zerovnik: Otroci z motnjami v telesnem in duševnem razvoju.
Bogdana Rusjan in dr. Stanka Simoneti: Osnove zdrave prehrane in sanitarno higienske zahteve v VVO

Navedene publikacije je pripravil Zavod SRS za šolstvo. Dobite jih lahko pri Zavodu SRS za šolstvo, Poljanska c. 28, Ljubljana.

Celotna zbirka stane 320 din.

Strokovnjaki pripravljajo še 6 priročnikov s področja predšolske vzgoje.

(Foto: France Modic)

Šola v naravi ni samo smučanje in plavanje

Dajmo vsaj mladini temelje zdravega razvoja!

O šoli v naravi redko razpravljamo v strokovnih obličih. Več se oglašajo novinarji, ki so daleč od pedagoške stroke in s tem store več škode kot koristi. Če pa se le pojavi strokovni članek pedagoga, le-ta obravnava šolo v naravi zgolj z vidika telesne vzgoje, pravzaprav še ožje: z vidika plavanja in smučanja. Takšno pomovanje šole v naravi ni pravilno.

Šola v naravi je treba obravnavati dosti širše. Poudariti je treba da šola v naravi ni zgolj smučanje in plavanje. To je le del učno-vzgojnega smotra te vzgojno-izobraževalne oblike. Tam, kjer zožujemo učno-vzgojni smoter samo na obvladovanje veščine smučanja in plavanja, šola v naravi ne dosega svojega smotra v celoti. Takšna šola v naravi je pomanjkljiva. Res je, da je pomembno tudi to, da otroke naučimo plavati. S tem zmanjšamo število smrtnih primerov zaradi utopitve in tako preprečimo marsikatero dužinsko tragedijo, pa vendarle gre za mnogo več.

Šola v naravi je zamišljena tako, da se vsi učenci določenega razreda preselijo s svojim razrednikom in učiteljem telesne vzgoje v drug kraj, kjer se nadaljuje smotno izbran učno-vzgojni proces, pri čemer je večji del časa namenjen smučanju oziroma plavanju. V novem okolju pedagogi rešujejo še več vzgojnih nalog, za katere doma ni priložnosti. Vsebinsko dobro zasnovane šole v naravi ne cenimo samo z vidika telesne vzgoje, temveč tudi iz zdravstvenega, vzgojno-izobraževalnega in kulturnega vidika. Cilji vzgojnih prizadevanj šole v naravi so dolgoročni in daljnosežni. Temeljni smoter šole v naravi je usmerjati otroke v zdrav, koristen in kulturn način preživljanja prostega časa.

K NARAVI IN ZDRAVEMU ŽIVLJENJU!

V šoli v naravi so otroci večji del dneva na čistem zraku, na soncu, ob vodi in v vodi, med gozdovi in travniki ter tako občutijo in doživljajo radost sproščene gibanja v zdravem okolju. Res je, da teden dni življenja in gibanja v naravi ne more odločujoče vplivati na bolj zdrav otrokov razvoj. Vendar ni poglobljena vrednost telesnih dejavnosti v šoli v naravi v tistih dneh, ko jih otroci preživijo v zdravem okolju. Večja vrednost je v tem, da s smučanjem in plavanjem otroku odpiramo pot v naravo, v zdrav način življenja, vse to z namenom, da bo tudi v kasnejših starostnih obdobjih svoj prosti čas preživljal v naravi, namesto v zadržljivem mestnem ozračju in zakajenih diskoklubih. Koliko mladostnikov ob sobotah in nedeljah brezsilno tava po ulicah in si išče priložnostna razvedrila. Marsikateremu mlademu človeku je ob koncu tedna edini cilj ples v zakajenem diskoklubu, včasih tudi v omami alkohola. Na podeželju niso redki primeri, ko se zelo mladi ljudje zbirajo kar v gostinskem lokalu. Otrok, ki se bo naučil smučati, bo tudi doma pred blokom ali stolpnico izbral vsak kup snega, da se bo koristno zabaval na smučeh, ne pa samo opazoval vrstnike, ki so tega večji. Mlad človek, ki bo znal plavati in smučati, in bo vžljudil ti dve obliki rekreacije bo prav gotovo proste dni preživel v naravi, na snegu, ob reki ali ob morju. To pa bo dragocen prispevek k njegovemu zdravju, neprestanemu obnavljanju njegovih telesnih in duševnih sil, prispevek k njegovi delovni sposobnosti in uspehu v šoli ali na delovnem mestu, prispevek k bogatitvi njegovega življenja.

V šoli v naravi si prizadevamo za pristnejši odnos med človekom in naravo. Prizadevamo si,

da bi otroci čustveno sprejemali naravo in njene lepote, kajti prav nerazvit čut za naravo je prepogosto vzrok za skrunjenje naravnih lepot, mučenje živali, razdiranje ptičjih gnezd, onesnaževanje narave ipd. Prav pravilen odnos do narave je ena od pomembnih kulturnih vrednot.

OBLIKOVANJE VSESTRANSKE OSEBNOSTI

Dlje časa trajajoče skupno bivanje otrok v istem okolju in v istih razmerah še posebno cenimo v oblikovanju in razvoju mlade osebnosti. Tam ni socialnih razlik; vsi so enaki, vsi imajo iste pravice in iste dolžnosti. Ista hrana, isti dnevni red, isto delo, nova prijateljstva, vse to prispeva k zavesti o pripadnosti kolektivu. Otroci se spoznavajo med seboj in se prilagajajo drug drugemu. Nesocializirani posamezniki se postopoma navajajo na družbo in se vračajo v razredni kolektiv. Otrok spozna, da je tam, kjer živi več ljudi skupaj, nujno potreben določen red. Ustrezne oblike samoupravljalnih nalog na takšnih bivanjih še posebej cenimo. Otrok si pridobiva merila in izkušnje za presojanje različnih postopkov v kolektivu. Vsi za enega eden za vse, je vodilo pri delu in igri. Individualni izpadi, ki so v škodo kolektivnemu življenju, niso cenjeni. Vse to so pomembne lastnosti prihodnjega samoupravljalca, člana naše socialistične in humanistične družbene skupnosti.

Ob dejavnostih in v okolju, kakršno je v šoli v naravi, se otroci veliko bolj sprostijo kot za šolskimi zidovi. Otroci v takšnem okolju pokažejo svojo pravo podobo. Vzgojitelji lahko hitreje in lažje spoznajo otroke. Zaradi drugačnega okolja in skupnega celodnevne bivanja so v šoli v naravi vezi med učenci in vzgojitelji veliko pristnejše. Vzgojitelj se lahko hitreje in nevsiljivo približa otrokom, s tem pa so že dane možnosti za individualno ravnanje in usmerjanje. Veliko pedagogov ugotavlja, da dosežejo prav v šoli v naravi lepe uspehe s tako imenovanimi problematičnimi otroki.

Pri otrocih, ki so dlje časa ločeni od staršev, se pospešeno razvija samostojnost. Otroku te starosti doma največkrat vse postore starši. Marsikaj kar doma opravi mati, mora zdaj otrok narediti sam. Pospraviti mora posteljo, počistiti za seboj, si kakšno malenkost oprati, zašiti ali postoriti kakšno drugo delo, ki je potrebno kolektivu.

Ob večerih se otroci usmerjajo v kulturno in družabno življenje. Da, tudi sproščene smotrne in kulturne družabne življenja je treba naučiti mladega človeka in marsikatero zavrtost, ki tako uničujejoče vpliva na človekovo osebnost počutje in srečo, bo odpadla. Pri pevskem večeru, plesnem večeru, prireditvi »Pokaži, kaj znaš« sklepnem večeru ipd. otroci razvijajo svojo ustvarjalnost in iščejo priložnost za svojo potrditev. Ustvarjalnost, samopotrdiv in družabnost vodijo k ugodju, ki je tako pomembno za vzdrževanje ravnotežja človekove biopsihosocialne narave s tehničnim življenjskim okoljem in težnjo po kopičenju materialnih dobrin.

S smotnim programom šole v naravi se vključujemo tudi v sistem krepitve splošnega ljudskega odpora. Prav v šoli v naravi imamo veliko prvin, ki so otroku lahko igra ali vabljava zaposlitev, v svojem bistvu pa so prispevek krepitvi splošnega ljudskega odpora. Enotavnejša hrana, manj udobno bivanje kot doma, gibanje na smučeh, plavanje, potapljanje, izdelovanje različnih plovnih objektov, orientiranje v naravi, odpornost proti vremenskim neprilikam, telesni napor, spoznavanje drugih krajev, izde-

lava zimskega ali letnega bivanja, izdelava preprostega ležišča, čustveno navezovanje na naravo, ki prispeva k razvoju domoljubja itn. so prvine in sposobnosti, ki so skladne s cilji splošnega ljudskega odpora. Marsikatera navedenih veščin in sposobnosti lahko v določenih razmerah tudi v vsakdanjem življenju človeka obvaruje pred smrtjo.

Pogosto je slišati misel, da šola v naravi pogloblja socialno razlikovanje. Prav nasprotno! Šola v naravi blaži socialne razlike. Če šola v naravi ukinemo, bodo otroci staršev z visokimi osebnimi dohodki še vedno hodili smučati in na morje, otroci staršev z majnimi osebnimi dohodki pa bodo ostajali doma. Starši z višjo izobrazbo (višji dohodki), ki so si med šolanjem izoblikovali pravilen odnos do telesne kulture, bodo svojim otrokom še vedno omogočili smučanje in morje, tisti pa ki jim nižja izobrazbena raven (nižji dohodki) ne dovoljuje pravilnega vrednotenja telesne kulture, svojim otrokom tega ne bodo nudili.

Prav zaradi tega ne moremo odobravati navodila učnega načrta, ki pravi: »Šole, ki imajo možnosti, izvajajo del pouka telesne vzgoje na snegu in ledu ter v plavalnih bazenih«. Takšno navodilo ne ustreza resničnim namenom šole v naravi in pomeni le polovično rešitev. Posledice takšnega navodila so se hitro pokazale. Marsikje, kjer je šola v naravi že lepo zažvela, so jo spet ukinili. Tudi, če bi šola zgolj samo za pouk plavanja in smučanja, takšna rešitev ni smotrna. Odveč je utemeljevati, da je vsako zglašeno učenje veliko bolj učinkovito kot ista količina vadbe ali učenja z daljšimi ali krajšimi vmesnimi prekinitvami.

Pri učenju plavanja je pomembno tudi to, v kakšni vodi se otrok uči plavati. Morska voda je zaradi svoje specifične teže dragocen metodični pripomoček pri hitrosti učenja te veščine.

SMOTNO NAČRTOVANJE PRAVA ZASNOVA

Ko govorimo o vzgojnih smotrih šole v naravi pa je resnici na ljubo treba reči, da skupno bivanje otrok zunaj domačega kraja že samo po sebi ne bo dalo želenih uspehov. Šola v naravi mora biti vsebinsko in organizacijsko smotno načrtovana, s skupinskim sodelovanjem strokovnjakov pa bi jo bilo treba nenehno izpopolnjevati s takšno vsebino, ki najbolje ustreza smotrom socialistične vzgoje. Potrebna bi bila bolj ali manj enotna vsebinska zasnova programa. Že pred petnajstimi leti je pedagoška služba izdelala obsežna navodila za delo v šoli v naravi. Predlagane so bile teme iz slovenskega jezika, spoznavanja narave, spoznavanja družbe in matematike, ki naj bi jih učenci predelali v šoli v naravi. Ker pa ni bilo obvezno da bi šole morale ta program izpeljati, je pripravila šola v naravi vsaka šola drugače. Tako imamo zdaj šole, ki različno in v različnem obsegu rešujejo smotre, ki naj bi jih reševala šola v naravi.

V praksi zasledimo tele organizacijske oblike:

— celoten učno-vzgojni proces poteka v tujem kraju v skladu s priporočili in navodili pedagoške službe;

— organizira se šola v naravi, program iz drugih vzgojno-izobraževalnih predmetov je močno okrnjen ali pa gre zgolj za učenje smučanja ali plavanja;

— pouk smučanja in plavanja poteka v domačem kraju, bodisi v rednih urah šolske telesne vzgoje ali v obliki tečaja;

— učenju smučanja in plavanja ne namenja nikakršne pozornosti.

Na marsikateri šoli, kjer je v šoli v naravi že lepo zaživel celoten učno-vzgojni proces v skladu z navodili pedagoške službe,

gredo spet za korak nazaj. Ne najdejo več denarja za učitelje, ki bi poučevali druge predmete in tako zožujejo program šole v naravi zgolj na učenje smučanja in plavanja. Financiranje pa ni najtrši oreh. Tam, kjer imajo na šoli prizadevnega strokovnjaka za telesno vzgojo in razumevajočega učitelja ali razrednika, ki se zna pogovoriti s starši, največkrat ni težko organizirati šole v naravi. Če je tej vzgojno-izobraževalni obliki naklonjeno še vodstvo šole, potem so dane vse možnosti, da se denar najde in se šola v naravi uresniči v skladu z zamišljenim programom in smotri. Žal, praksa tudi kaže, da se največkrat zaustavi pri vodstvu šole. Prav zato, ker so mnenja vodstev šol o šoli v naravi, tako različna rešuje vprašanje šole v naravi vsak po svoje. Kaže torej, da ne gre toliko za objektivne možnosti, temveč bolj za subjektivne poglede, nenaklonjenost vodstev šol, premajhno zavzetost učitelja telesne vzgoje ali splet različnih subjektivnih dejavnikov. Ko bodo vodstva šol in vsi pedagoški delavci prepričani o koristnosti te vzgojno-izobraževalne oblike in jo ozaveščeno sprejeli kot del celotnega vzgojno-izobraževalnega procesa, najbrž ne bo več nepremostljivih težav.

DENAR IN RAZUMEVANJE

Prav gotovo so stroški, ki jih morajo prispevati starši za šolo v naravi, pogosto kamen spotike. Zanimivo pa je, da nasprotujejo temu tudi starši z visokimi osebnimi dohodki. Praksa kaže, da so ugovori staršev odvisni od njihove izobrazbene ravni, njihovih pogledov na telesno vzgojo in pogledov na celotno vzgojo in oblikovanje otrokove osebnosti. Poznamo primere, ko je šola socialno šibkejšim učencem omogočila brezplačno šolo v naravi, pa jih starši niso pustili, ker »morajo otroci delati doma«, ker »se bojijo zanje« ali pa z izgovorom za razumevanje ali nerazumevanje staršev. Prav tu pa bi morali telesno-vzgojni pedagogi in razredni učitelji oziroma razredniki narediti več kot doslej. Res je, da je 800 ali 900 dinarjev, kolikor morajo starši prispevati za šolo v naravi, razmeroma visok znesek — ne samo za tiste, z manjšimi osebnimi dohodki. Še posebno je težko, če je treba ves znesek odšteti naenkrat. Zato imajo na nekaterih šolah že od oktobra naprej organizirano hranilno službo. Vsak mesec prinesejo otroci dogovorjen manjši znesek, ki ga starši lažje pogrešajo kot celo vsoto naenkrat.

Vsekakor pa bo treba prej ali slej sistemsko urediti financiranje šole v naravi za vso Slovenijo. Dogovoriti bi se bilo treba, koliko naj prispevajo starši, koliko izobraževalna skupnost koliko in po kakšnem ključu prispevajo socialne ustanove za otroke tistih staršev, ki imajo manjše osebne dohodke in koliko prispevajo temeljne telesnokulturne skupnosti. Zlasti slednje bi morale šolam v naravi nameniti več denarja. Ne smemo namreč pozabiti, da vse delovne organizacije izločajo določen odstotek osebnih dohodkov za telesno kulturo. Gotovo je, da ta denar ne sme biti namenjen predvsem selekciji, eliti, prihodnjim vrhunskim športnikom, temveč bi se moral v večjem obsegu vračati množičnim dejavnostim, torej tudi tistim, ki so telesne kulture tako zelo potrebni pa od njih ne pričakujemo državnih, evropskih in svetovnih rekordov.

Dajmo otrokom tisto, za kar smo bili starejši prikrašani! Če v resnici mislimo to, kar govorimo (otroci so naše največje bogastvo!) potem prispevajo vsem otrokom k njihovem srečnejšemu otroštvu in dajmo vsem enaka izhodišča za zdravje in celoten razvoj. In tak je namen šole v naravi.

SILVO KRISTAN

šola
odprta

Organizacija šolskega športa — neločljiva celota

Redne telesne vzgoje ni mogoče ločevati od dejavnosti šolskega športnega društva

Šolska športna društva so ena od oblik prostovoljnih dejavnosti, ki so v šoli obvezna sestavina vzgojno-izobraževalnega procesa. Izbira dejavnosti je raznovrstna in tako primerna za pridobivanje in pospeševanje telesne, intelektualne, čustvene, moralne socialne in poklicne zrelosti na temeljih samoupravnega socializma. To obvezuje šolo, da ureničuje program šolskega športnega društva, ga razvija in spremlja.

Za športno dejavnost v šoli pa se zanima tudi področje telesne kulture zunaj vzgojno-izobraževalnih organizacij.

O stanju in položaju šolskih športnih društev je razpravljal v začetku tega šolskega leta svet za telesno kulturo pri republiški konferenci SZDL Slovenije in sprejel tale stališča:

— Šolska športna društva so prostovoljna le za učence glede izbire panog, ne smejo pa biti prostovoljna za šolo in financerja.

— Organizacija šolskega športa mora biti neločljiva celota. Redne telesne vzgoje torej ni mogoče ločevati od dejavnosti šolskih športnih društev in jo morajo spremljati strokovni izobraževalni organi.

— Šolska športna društva so ena najboljših oblik mladinskega delovanja; v iskanje novih vsebin je treba bolj vključevati Zvezo socialistične mladine Slovenije.

— O problematiki šolskega športa se morajo pogovoriti vsi zainteresirani. (Zavod SRS za šolstvo, Center šolskih športnih društev, izvršni odbor, telesnokulturnih skupnosti, Zveza telesnokulturnih organizacij Slovenije in izvršni odbori izobraževalnih skupnosti).

V skladu s sprejetimi stališči in zakonom o šolstvu je Center šolskih športnih društev izoblikoval temeljna izhodišča za dejavnost šolskih športnih društev.

Dejavnost šolskih športnih društev je sestavina vzgojno-izobraževalnega dela šole, zato je program šolskih športnih društev sestavni del programa šole. O njem morajo razpravljati in sprejeti odločitve samoupravne skupnosti učencev in šole. Uresničevanje dejavnosti šolskih športnih društev je treba zagotoviti s programom šole in ustrezno sodelovati v občini pri vzpostavljanju delegatskih odnosov med šolskimi športnimi društvi, izobraževalno in telesnokulturno skupnostjo.

Šolska športna društva delujejo v šoli kot šolska organizacija učencev in zato ne morejo biti organizirana po zakonu o društvih. Ker pa nastaja problem povezovanja šolskih športnih društev nazven, je šola nosilka pravnih odnosov med šolskimi športnimi društvi in drugimi organizacijami, ki so za to dejavnost zainteresirane.

Šolsko športno društvo mora zagotoviti vadbo vsem učencem in upoštevati njihove želje, interese in samoupravno organiziranost. Zahtevnejši program za učence, ki se še posebno zanimajo in so sposobni za kako športno panogo, za katero so zainteresirane tudi telesnokulturne organizacije iz potrebe po zgodnji specializaciji ali po pravočasno in zadostni vadbi, se organizira v društvu ali ustrezni organiziranosti v občini, ob upoštevanju enotnosti vzgojno-izobraževalnega sistema.

Zaželeno je, da telesnokulturne organizacije pomagajo z denarjem in svojimi strokovnjaki tudi pri redni oziroma množični vadbi krožkov, ki so temelj za odkrivanje nadarjenih učencev. Šola pri sklepanju dogovora ne sme prezreti vzgojno-izobraževalnih smotrov in samoupravnih načel, po katerih je organizirano šolsko športno društvo. S tem zagotovi razvoj prostovoljnih dejavnosti v skladu z interesi učencev in zakonom o osnovnem in srednjem šolstvu.

ORGANIZACIJSKA POVEZANOST ŠOLSKIH ŠPORTNIH DRUŠTEV

Za organizacijsko povezanost, spremljanje in razvijanje strokovnih dejavnosti v šolskih športnih društvih je skrbel Center šolskih športnih društev Slovenije. Na pobudo komiteja za telesno kulturo izvršnega sveta SR Slovenije je bil leta 1960 ustanovljen Center šolskih športnih društev Slovenije. Ustanovitev centra so podpisali: Komite za telesno kulturo izvršnega sveta SR Slovenije, Sekretariat za prosveto in kulturo, Zveza socialistične mladine Slovenije, Visoka šola za telesno kulturo, Zveza za telesno kulturo SRS, Izobraževalna skupnost SRS in Zavod SRS za šolstvo. Ob podpisu ustanovitvenega akta je bilo dogovorjeno, da prevzame strokovno službo Centra zavod SRS za šolstvo, ker lahko neposredno usmerja učitelje telesne vzgoje. Izvršni svet SR Slovenije je zagotovil denar za zaposlitev svetovalca za telesno vzgojo na Zavodu SRS za šolstvo, ki naj vodi to dejavnost in opravlja tajniška opravila pri Centru šolskih športnih društev Slovenije.

Po tem dogovoru in ustanovitvi Centra šolskih športnih društev Slovenije je dejavnost šolskega športa izredno zažvela. Število dejavnih članov se je od 10% povzpelo na 35% pri osnovnih šolah in 41% na rednih šolah. Šolska športna društva so na prav vseh popolnih osnovnih (prej na tretjini) in na vseh štiriletnih srednjih šolah. Tak razvoj je bil mogoč na temelju uspešnega sodelovanja s svetovalci telesne vzgoje po organizacijskih enotah Zavoda SR Slovenije za šolstvo.

Center je usklajeval različne interese posameznih družbenih in strokovnih organizacij in zagotavljal enoten program množičnih in tekmovalnih dejavnosti.

V zadnjem času so se ti odnosi spremenili. V okviru programa šolskih športnih društev, ki je vključen v načrt dela šole, so se začele pojavljati s svojimi programi razne družbene in strokovne organizacije. Ob takem delovanju posameznih organizacij se odpira vprašanje položaja Centra šolskih športnih društev SR Slovenije. Pri tej usmeritvi lahko Center šolskih športnih društev deluje kot strokovno telo, ki usklajuje interese vseh dejavnikov na vzgojno-izobraževalnem in telesnokulturnem področju. Zagotavlja bi strokovno usmerjenost dejavnosti in programsko skladnost. Prav zato je utemeljeno, da deluje organ ob Zavodu SR Slovenije za šolstvo, ki tudi sicer opravlja razvojno in strokovno delo na vzgojno-izobraževalnem področju.

MARTIN ROZMAN

doma drugod

Uporabniki in soustvarjalci znanstvenih spoznanj

V Pragi se je konec lanskega oktobra zbralo okrog petdeset strokovnjakov iz desetih, predvsem vzhodnoevropskih socialističnih dežel na enotedenskem kolokviju Učitelj in pedagoška znanost, ki ga je organiziral Evropski informacijski center za dopolnilno izobraževanje učiteljev pod pokroviteljstvom Unesca. Za izhodišče je bilo spoznanje, da se znanstveni izsledki, pomembni za uspešnejše vzgojno delo, kopičijo z veliko naglico, da pa si le zelo počasi utirajo pot v prakso.

Razprava je potekala po naslednjih, vnaprej oblikovanih problemskih sklopih:

— Katera so predvsem tista nova spoznanja pedagoško-psiholoških znanosti, ki naj bi prešla v zavest učiteljev, ker bi lahko pomagala reševati najbolj pereče probleme današnje in jutrišnje šole?

— Katere so **objektivne** ovire pri presajanju znanstvenih spoznanj v prakso (tipi, oblika, dostopnost znanstvenih informacij)?

— Katere so **subjektivne** ovire v tem procesu, kakšne so zmožnosti učiteljev in kako so pripravljeni? Kolikšna je potreba učiteljev, da upoštevajo novosti v svojem delu in si pri tem pomagajo z znanstvenimi dognanji?

— Kateri so najuspešnejši načini seznanjanja učiteljev z znanstvenimi dosežki, tako v diplomskem kot v dopolnilnem usposabljanju in v samoizobraževanju?

— Kako uveljaviti vlogo učitelja kot subjekta v procesu ustvarjanja in prenašanja znan-

stvenih informacij, saj učitelj ne bi smel biti le pasiven porabnik že izdelanih znanj, temveč tudi njihov enakopravni soustvarjalec?

Kot je značilno za podobne razprave (naj se spomnimo samo lanskega simpozija o sodobnih zasnovah in možnostih izobraževanja učiteljev v Somboru), so bile med najpogostejšimi besedami »zahteve« in »naj bi«, skratka, poudarjanje izredne vse večje pomembnosti učiteljeve vloge, ki nikakor ni »obrtiško izvajanje spretnosti«, temveč »družbeno poslanstvo«, in naštevane znanj in sposobnosti ter osebnostnih značilnosti, ki naj bi jih učitelj imel. Poleg ustaljenih pedagoško-psiholoških panog, ki so sestavni del osnovnega usposabljanja, naj bi se učitelj seznanil še z elementi kibernetike, matematične logike, teorije modeliranja pa (za delo z izjemnimi učenci) s patopsihologijo, patosociologijo in patobiologijo, da ne omenjamo osnov družboslovja in (za ta posvet aktualne) pedagoške informatike, da bi se bolje znašel v naraščajočem skladu znanstvenih informacij in da bi za to usposabljal tudi učence. Eden od razpravljalcev je tako kopičenje zahtev označil kot »nesmiselni maksimalizem«.

Pomembno posredniško vlogo imajo lahko v tem procesu specialni metodiki (ki bi morali biti temeljito znanstveno podkovani, saj zdaj za dobrega metodika še zdaleč ne zadostuje le dolgoletna praksa in pragmatična intuicija), ki spoznanja bazičnih znanosti »prevedejo« v navodila in modele konkretnih učnih postopkov, v priročnike itd. Menim, da

Sodobno usposabljanje učiteljev

Petar Lubarda: Okamneli goslar, 1952, olje

se je prav o vlogi metodikov na tem posvetu premalo govorilo.

Obsežna raziskava na Češkem (verjetno bi tudi drugod dobili podobne rezultate) je pokazala, da učitelji najraje berejo in upoštevajo literaturo na metodični ravni, splošnejša besedila (tako na ravni teorije vzgoje kot tudi izsledkov pedagoških, didaktičnih in psiholoških raziskav) pa se jim zde privlačne, če ne začetijo njihove neposredne zveze z vsakodnevnimi problemi.

ZA KRITIČNO SPREJEMANJE INFORMACIJ

Kaj storiti? Potruditi se bodo morali najbrž vsi: raziskovalci, pisci in učitelji. Prvi se pri oblikovanju raziskovalnih elaboratov in referatov velikokrat bolj ozirajo na svoje poklicne kolege, ki jim poročajo na raznih kongresih, kot na učitelje; učitelji pa bi se morali bolje usposobiti za

dejavno in kritično sprejemanje in uporabo znanstveno-strokovnih informacij.

Ta proces naj bi se začel že v dodiplomskem izobraževanju. Na Češkem in drugod sodelujejo študenti pri raznih manjših raziskovalnih projektih in to, če je le mogoče v vseh fazah (dobro je, da sta tudi naši pedagoški akademiji sprejeli v svoje programe elemente metodologije raziskovanja z vajami, a v dvoletnem usposabljanju ni moč vsega doseči; v ČSSR se npr. razredni učitelji usposablja na visokošolski ravni štiri leta, na predmetni — za 5. do 12. šolsko leto — pa pet let).

Kako daleč pa naj bi šlo »poznanstvenje« učiteljevega izobraževanja in kaj si sploh pod tem predstavljamo? Nekdo je vprašal: »Ali mora igralec golfa res brati knjige o aerodinamiki?« Trezno, a morda ne najbolj pri-

merno vprašanje. Ugotovitev, da potrebuje učitelj informacije »v manjših porcijah, a o pravem času«, je bila pravilnejša, postavila pa je učitelja v preveč pasivno vlogo.

Ena od čeških razpravljalcev je opozorila, da mora biti vsako sprejemanje informacij aktiven proces, saj mora učitelj informacije odbrati, zgostiti, jih obogatiti z vidika svojih izkušenj in osebnih stališč, morda tudi kritično zavrniti ter končno vključiti v svoje dosedanje znanje, ker jih bo le tako lahko uporabil v akciji. V tem procesu so pomembne tako razumske kot čustvene sestavine njegove osebnosti (potrebe, stališča, predsodki).

RAZVEJENO DOPOLNILNO IZOBRAŽEVANJE

Dopolnilno izobraževanje, ki je v vzhodnoevropskih socialističnih deželah sistemsko izredno razvejeno (s seminarji, »bralnimi krožki«, ekskurzijami, predavanji...) po vnaprej izdelanih, morda nekoliko togih programih od posamezne šole in občine do republike, s predvidenim napredovanjem učiteljev v nazivih in z močno institucionalno osnovo (pedagoški »domovi«, strokovne knjižnice na raznih ravneh, veliki specializirani inštituti), ima v posredovanju informacij pomembno vlogo. Vprašanje je le, koliko daje tako usposabljanje prostora individualnim interesom, pobudi in ustvarjalnosti.

V neki madžarski raziskavi je le 30 odstotkov učiteljev izjavilo, da delajo v razmerah, ki jim omogočajo razmah ustvarjalnosti; mnogi šolski inšpektorji imajo pri pouku raje tipične kot izvirne rešitve. Seveda pa ne more biti vsak korak učnega dela ustvarjalen, saj tega ne zahtevamo v nobenem poklicu.

Že uporaba splošnih spoznanj v neponovljivi konkretni situaciji je po svoje ustvarjalen proces. Še vse pre malo pa je proučena in uveljavljena učiteljeva vloga pri nastavljanju novih znanstvenih spoznanj, pri iskanju novih rešitev. Nekateri udeleženci (Francija, Škotska, DDR) so poročali o pozitivnih izkušnjah pri sodelovanju učiteljev v raziskovalnem delu. Učitelji so enakopravni

udeleženci, tako pri konkretizaciji problema kot tudi pri oblikovanju hipnoz in njihovem preverjanju (npr. pri načrtovanju in preverjanju vzgojnih ukrepov pri uvajanju novega načina diagnosticiranja učnih težav in globljšega ocenjevanja dosežkov njih rezultatov). Učitelji imajo ponekod, tedaj ko sodelujejo pri raziskovanju le polovično učni obveznosti; to je vključeno v stroške projekta. Učinek ni le v neposrednih dosežkih, temveč v trajno spremenjenem odnosu teh učiteljev do uvajanja novosti; pri tem je bolje vključiti projekt vso šolo ali vsaj skupino učiteljev, ker bi se posamezni učitelj kot »nekaj posebnega« med kolegi sicer slabo počutil.

V svojem referatu sem omenila nekatere naše pozitivne izkušnje v tejsmeri, pri sebi pa sem obžalovala, da se ne lotimo pomembnejše (ponovnega) ustanavljanja eksperimentalnih šolskih oddelkov, za kar bo morda več možnosti v novem obdobju samoupravnih odnosov.

Kolika pa si sploh učitelji želijo informacij? Razumljivo je, da se potreba po informacijah poveča v času šolskih reform. Kolikšno vlogo ima pri tem tisk? Čeprav je branje pedagoške literature pomembno, pa branje »izolaciji« ne aktivira tako neposredno kot branje in razpravljanje na aktivih, v krožkih, seminarjih, zavzamejo razpravljanje do informacij tudi določeno stališče in jih povežejo z izkušnjami (tudi po raziskavi našega pedagoškega inštituta je pobuda ravnatelja ali kolegov bolj odločilna za vnašanje novosti v pouk kot samo branje).

Velikega pomena je poslušanje novega na sami šoli, in seveda vzdrušje v širšem družbenem okolju.

Ena sklepnih ugotovitev kolokvija je bila, da je problem širjenja in uporabe pedagoških informacij hkrati problem demokratizacije odnosov; pomembne informacije se naj ne bi pretakale le »z vrha navzdol«, temveč tudi med učitelji samimi, prav tako pa naj bi najboljše izkušnje ustvarjalnih učiteljev ustvarjale temelj za nova znanstvena dognanja.

DR. BARICA MARENČIĆ POŽARNIK

KAKO SE ŠOLAJO UČITELJI DRUGOD

Znanje se ne sme postarati

(Nadaljevanje iz prejšnje številke)

INSET imenujejo v svetu obvezno izobraževanje učiteljev ob delu. Čeprav se vse sindikalne organizacije učiteljev zavzemajo za to, da bi ga uvedli, ni storila tega še nobena izmed dežel. Povsod so tečajji INSET le naključni ali občasni in le od učiteljev je odvisno, ali se jih bodo udeležili ali ne. Učitelji se torej niso dolžni dodatno izobraževati, pa tudi prosvetni in vladni organi jim ne dajejo za to nikakršnih olajšav. V Italiji in Holandiji organizirajo na primer na začetni stopnji pouka tečaje, ki so ponavadi na inštitutih ali univerzah. Na Švedskem in Norveškem je INSET obvezen le pet dni na leto.

V mnogih deželah plačajo stroške izobraževanja ob delu deloma udeleženci in deloma vlada. V Zvezni republiki Nemčiji so učitelji, ki se izobražujejo, oproščeni dela, v nekaterih deželah pa jim dajo po šestih letih delovne dobe študijski dopust za dvotretjinsko plačo, ki ga morajo uporabljati strokovno izpopolnjevanje. Ponekod organizirajo obvezno izobraževanje učiteljev ob delu sindikalne organizacije, znanstvena in strokovna društva, krajevni organi ipd. Vsebinske tečaje je različna. Ponavadi obravnavajo na njih nove učne metode, nove vsebine ali predmete, učitelji si bogatijo znanje s področja didaktike, dobijo pa tudi nasvete ter obravnavajo or-

ganizacijska vprašanja šole. Ponekod si zelo prizadevajo za višjo raven splošne izobrazbe. V zadnjem času namenjajo v skandinavskih deželah posebno pozornost usposabljanju učiteljev za individualno in skupinsko delo z učenci.

Čeprav se učitelju, ki opravi tak tečaj, plača ne poveča, in mora polovico ali celo več stroškov za nekatere tečaje plačati sam, preseneča, da je na teh tečajih ponekod zelo veliko udeležencev. V nekaterih angleških in skandinavskih mestih in občinah obiskuje take tečaje od 40 do 60 odstotkov učiteljev.

PRIPRAVE UČITELJEV NA NJIHOVO DRUŽBENO VLOGO

Večina učiteljskih organizacij meni, da je že zdaj treba začeti usposabljanje učiteljev za družbeno in kulturno funkcijo šole. Učitelj mora biti sposoben z učenci razpravljati o rasni in verski strpnosti, o enakopravnosti jezikov in kultur, o miru in miroljubnem sožitju ter o vzajemnem spoštovanju. Znati mora svetovati o mnogih vprašanjih, ki se porajajo zunaj pouka in šole.

So tudi predlogi, naj bi se zmanjšalo število ur rednega pouka za učitelje, kot obvezne naj bi uvedli njihove stike s starši in učenci ter povezovanje s hu-

manitarnimi, kulturnimi in strokovnimi društvi v mestu, povečala pa naj bi se tudi njihova vloga razrednih starešin. Delo s skupinami učencev pri dejavnosti prostega časa je lahko izhodišče za skupinsko delo pri pouku.

Sindikalne organizacije poudarjajo, kako zelo pomembno je, da se učitelj že tedaj, ko se šola za svoj poklic, pripravi na težave in zahteve, ki ga čakajo. Na Švedskem celo menijo, naj bi se učitelj, še preden gre poučevati, najmanj leto dni ukvarjal z družbenim delom.

Spoznavanje sodobnega življenja ne sme biti le dobra volja in zadeva učitelja. Ob družbeno izoblikovanem sistemu se mora učitelj nenehno prilagajati, razvijati in usklajevati svoje učno delo z zahtevami sodobnosti.

V vseh šolah morajo učitelji povezovati svoje vzgojno-izobraževalno delo z dogajanjem zunaj šole, pedagoške in znanstvene ustanove pa jih morajo pri tem usmerjati in spodbujati. Učitelj iz prakse mora sodelovati na strokovnih seminarjih, simpozijih in kongresih.

Skandinavci menijo, da se s povezovanjem šole s sredstvi množičnih občil povečuje motivacija učencev, hkrati pa postaja učiteljevo delo z učenci lažje.

Zelo pomembno je, da izdaja šola svoje glasilo, v katerem je mogoče obravnavati veliko vprašanj iz šolskega življenja in dela

— od učiteljevega dela do dejavnosti prostega časa idr.

Sindikati poudarjajo, da je za organiziranost šole zelo pomembno, kakšen je »profil« šole in koliko učencev ima. Šol velikank ne priporočajo nikjer. Šola mora biti tolikšna, da omogoča potreben pregled in povezanost.

Izobraževanje mora zajeti tudi problematiko sveta dela in stvarnost zunaj šole. Šola mora pri svojem delu nujno upoštevati izkušnje, saj bi bila brez teh ločena od sveta dela in družbenega okolja.

KAKO MORAJO BITI USPOSABLJENI UČITELJI KADROVSKIH ŠOL

Zanimivo je, da tistim, ki poučujejo učitelje, ni treba izpolnjevati posebnih zahtev. Formalni pogoji so omejeni na strokovni predmet in fakultetno raven, nekoliko pozornosti pa namenjajo tudi izkušnjam pri pouku.

V Švici zahtevajo poleg vsega tega še raziskovalno delo. V večini dežel ne posvečajo posebne pozornosti izobraževanju učiteljev za odrasle, čeprav je znano, da je ponekod izobraževanje odraslih doživelo pravo ekspanzijo.

Med izobraževanjem imajo študenti — prihodnji učitelji zelo malo stikov s svojimi predavatelji v šoli. Res je, da so v nekaterih deželah te vezi boljše, in sicer tam, kjer prihajajo učitelji iz šole

in predavajo na tečaju (ZR Nemčija, Velika Britanija).

Nikjer pa nimajo organizirane pomoči mladim učiteljem. V nekaterih deželah, npr. v Belgiji, poudarjajo, da so mladi učitelji na praksi (poskusnem delu) kar precej obremenjeni. Večina organizacij želi, da bi izdelali za učitelja na poskusnem delu načrt usmerjanja in pomoči, to pa pomeni hkrati tudi manjšo delovno obveznost in manjšo obremenitev učitelja — začetnika.

Na splošno: tisti, ki usposablja učitelje, morajo »zrasti« iz prakse. To morajo biti najboljši praktiki, taki, ki so se uveljavili tudi pri raziskovalnem delu in so vsestransko razvite osebnosti, sposobne stikov s študenti.

Inštituti in fakultete za izobraževanje učiteljev morajo biti nenehno odprti šolam. Spremljati morajo spremembe na področju dela zunaj šole.

Težave nastajajo zlasti pri izobraževanju učiteljev tehničnih strokovnih predmetov. Glavni problem je pedagoška, didaktična in metodična usposobljenost teh kadrov. Splošna zahteva je, da si morajo znanje in teh področij pridobiti, še preden začno poučevati. Če se to ne zgodi, postanejo žrtve učencev.

Kongres FIPESO (Mednarodne organizacije učiteljev) je sprejel priporočilo, v katerem je posebno poudarjeno tole:

— Vsi učitelji, tudi učitelji razrednega pouka in vzgojitelji

predšolskih otrok, naj bi si čimprej pridobili popolno visokošolsko izobrazbo.

— Prihodnji učitelj mora spremljati napredek raziskovalne metode pri svojem predmetu.

— Strokovna in pedagoška izobrazba morata sestavljati zaokroženo celoto.

— Pedagoško izobraževanje naj vključuje tele vidike: poznavanje celotnega vzgojno-izobraževalnega sistema, uvod v opredeljevanje izobraževalnih smotrov, pouk o psihologiji in sociologiji otrok in odraslih, obravnavo didaktičnih problemov v predmetih, ki jih bo učitelj poučeval, praktičen pouk za pravo na situacije, v katerih se bo znašel učitelj v razredu, pripravo prihodnjega učitelja na najrazličnejše probleme.

Poleg teh temeljnih prvih pa so še številne zahteve, ki izvirajo iz potrebe, da se individualizirajo metode poučevanja in iz razvoja teamskega poučevanja.

Učitelje je treba usposobiti tudi za nove metode poučevanja (avdiovizualna sredstva) in zagotoviti neprekinjeno izobraževanje ob delu, posebno za učitelje tistih strok, katerih znanje hitro potrebuje zastarevanje. Enoletna pedagoško-metodična praksa naj postane obvezna. Učiteljske organizacije naj si nenehno prizadevajo, da se bo to priporočilo uresničevalo.

VASKO RAIČEVIĆ

»Ljudje niso tisto, kar o sebi mislijo, ampak tisto, kar objektivno so«

Pogovor s Francem Kimovcem-Žigo

In pravite, naj sežem v preteklost, v tisto »šolmoštersko!« Veste, še zdaj, če se je treba predstavit, se predstavim kot učitelj. To je moj osnovni poklic. Ne končno srečen bi bil, če bi lahko vsi ljudje opravljali svoj poklic. S politiko pa naj bi se ukvarjali le tisti, kolikor je potrebno, da lahko živimo in razvijamo naš socialistični sistem.

Učitelj? V mladosti bi še raje postal agronom. Doma sem iz Trnovca. Nekdaj je bilo to vrharsko predmestje Ljubljane. Oče nam je, štirim otrokom, umrl v drugem letu prve svetovne vojne. Materi poletje ni bilo lahko. Tako je bil tudi Edvard Kardelj. Takrat je bilo naše geslo, da učitelj ne more biti v službi nobene politične stranke, da mora služiti ljudstvu. Za tem geslom je tičalo naše seznanjanje s temelji marksizma pa delo v klubu naprednih učiteljskihnikov, ki je mladim pomagati pri iz takratne ideološke tagate.

Posiljali so nas v najbolj nevarna območja. Mi pa smo govorili: kjer so ljudje, je potreben učitelj. V vaseh smo ustanavljali društva kmečkih fantov in deklet, vključevali smo se v gasilsko društva, starše smo združevali in društva prijateljev šole...

Moje prvo delovno mesto? Gornje Sušice pri Dolenjskih Toplicah. Devetnajst tankih let sem imel in kako bi ne bil prepričan, da bom začel spreminjati svet. Toda... Srečal sem se z nezaupljivo otrokom. Kazali so jo samo do vaških pomembnežev, kamor pa je šel tudi učitelj. In sem začel opazovati. Iz otroških obrazov so mi prišli podatki o tem, kje živijo slabo in kje nekoliko bolje. Obiskoval sem njihove družine, beležil po-

datke in se na novo učil. Pravzaprav smo se skupaj učili. In ko so bile Živkovičeve volitve, so me imeli oblastniki že toliko zaznamovanega, da so me premestili na enorazrednico v Smuk sredi kočevskih gozdov. Tam sem moral učiti v nemškem, srbohrvaškem in slovenskem jeziku; v treh črkopisih: gotici, cirilici in latinici. V meni pa je že vrelo. Železničarji in gozdni delavci so mi pomagali, da sem dobil iz delavske knjižnice v Ljubljani dragoceno literaturo. Vse bolj sem spoznaval, kako močno orožje je znanje.

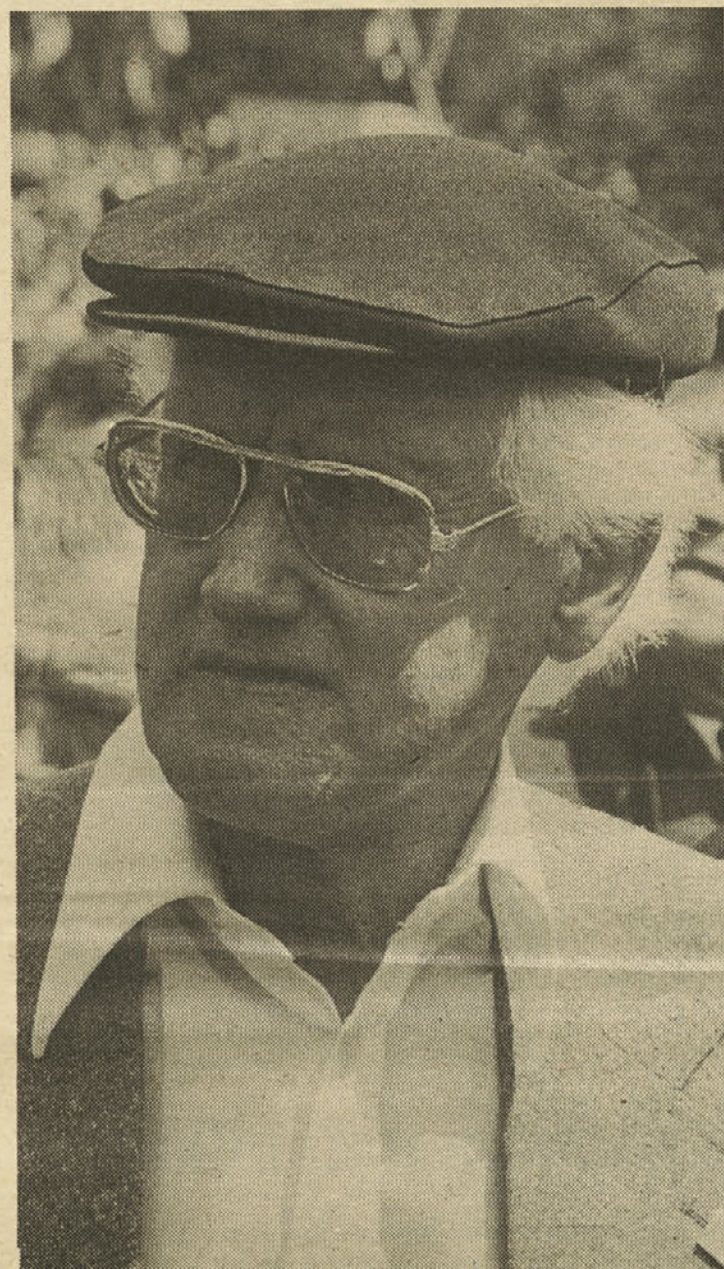
Leta 1934, ko je nastala delitev med kočevskim in novomeškim okrajem, sem moral ponovno v Gornje Sušice in v vas, ki tiči pod mehovskim gradom. Podgrad pod Gorjanci. Tod so ljudje od nekdanjih potrdili svojo narodno zavest in med narodnoosvobodilnim bojem so jo potrdili najbolj. V tistih krajih sem se prvič nekoliko bolj spoznal z meznim gibanjem. S fanti, ki so hodili v gozdove, metre delat, sem veliko govoril o izkoriščanju proletariata. Pa je nastalo v Podgradu pravo mezdno gibanje! Gospodje oblastniki in žandarji so se roteče obrnili na župnika, ki naj bi dokončno razkril moje pregrehe. On pa, Andrej Česen, ki je bil doma iz Tacna pri Ljubljani, me je bolj hvalil kot grajal. »K vsem cesarskim mašam hodi,« jim je svečano govoril. Moj kozarec z režimsko jezo pa je bil vse bolj poln. Na srečo nas je naš človek iz okrajnega glavarstva sproti obveščal, kako se proti temu ali onemu nabira obtožujoče gradivo. Moral sem se umakniti. Leta 1937 sem odšel v Trbovlje. Sprejel sem učiteljsko delo z duševno prizadetimi otroki. Trinajst jih je bilo in skupaj smo bili do začetka okupacije v letu 1941.

Tiste otroke sem imel strašno rad. Prav zares so bili revčki. Morali bi jih videti! Saj sploh niso bili duševno prizadeti. Socialno zavrti so bili, žrtve alkoholizma staršev, ki pa so vendarle imeli otroke na poseben način radi. Je otroštvo z lakoto pa brez ljubezni in človeške toplote sploh še otroštvo?

Spet sem začel znova. Na večji del strokovnega znanja sem

moral pozabiti. Kasneje, na višji pedagoški šoli v Beogradu, sem ga oplenitil. Tukaj pa...

V Trbovljah sem po dolgem času ponovno dobil stik z organizacijo skojevcev in komunistov.

Franc Kimovec-Žiga

Veliko sem bral in bil sem v širokem krogu ljudi. Veste, v teh delavskih dolinah je morala biti vsaka politična stranka vsaj roza;

plavi niso bili plavi, črni niso bili črni, rdeči pa so bili zelo rdeči. V tej dolini sem lahko uresničil vse tisto, kar sem ves čas nosil v sebi. Med drugim sem poučeval tudi v rudarski nadaljevalni šoli, kjer

stajal vse bolj politik in vse manj učitelj! V politiko sem prišel popolnoma po naključju. Zanj nisem imel nikoli pravega poslušalca in še zdaj se s tem ne morem pohvaliti. Hotel sem biti predvsem učitelj in to sem bil. Vedel sem le, da moram živeti z ljudmi in z njimi delati. Dejaven sem bil na najrazličnejših področjih. To je bilo obdobje, ko smo komunisti v vseh družtvih in zvezah iskali možnosti za svoje delo, da bi vzpostavili narodnostno in razredno enotnost. Prva stopnja je bila enotnost delavskega razreda; ta naj bi bila temelj kasnejši širši nacionalni enotnosti, ki je bila dosežena kasneje z Osvobodilno fronto, uradno razglašena pa že s čebinskim manifestom.

Glejte. Ob prebiranju Kapitala mi je dalo misliti, da dokler je ekonomija politična, ni gospodarska. Politični ekonomiji se seveda mora gospodarstvo podrejevati, je pa vprašanje, če je to vselej smotno! Takrat smo delali te in podobne sociološke analize zato, da bi dokazali javnosti, v kakšnih razmerah živijo otroci. Razmeroma malo smo govorili o pedagogiki; govorili pa smo o problemih in to je politika. In kaj je rodila takšna politika? To, da so otroci v Trbovljah že pred vojno dobivali vse učne pripomočke v šoli.

Učitelj danes? Žal so vsi poklici, ki imajo neposredno opraviti s človekom, na robu družbenega zanimanja, tudi učiteljski. Saj mu v besedah namenimo veliko pozornosti, toda naš glavni interes je vendarle gospodarstvo, razvoj materialnih možnosti. Zdi se mi, da gledamo na človeka vse preveč kot na sredstvo, s katerim bomo več in bolje proizvajali. Tudi v usmerjenem izobraževanju gre predvsem zato, da bomo človeka boljše usposobili, da bo bolj obvladoval tehniko, s katero ima opraviti. Ne govorimo pa o tem, da se proizvodni procesi in tehnika proizvodnih odnosov tako hitro spreminjajo, da je človeku potrebna zelo široka splošna izobrazba in sposobnost prilagajanja v določeni situaciji, ki jo tehnologija zahteva.

In pravijo, da gospodarstvo pravzaprav ne načrtuje kadrov.

srečanja spomini

Imam, čeprav morda ne posebno humano, razlago tega pojma; ker imamo ljudi morda celo preveč, z njimi malomarno ravnamo. Kot da nam je dragocenejša galona petroleja kot človek. Saj imamo celo toliko ljudi, da jih pošiljamo na delo v tujino. Kar sami se izvažajo — še vlak si plačajo. Pri nas, na Slovenskem, je nekoliko drugače. Slovencev je za delo že zmanjkalo, zlasti za tiste vrste opravil, ki zahtevajo delo z rokami.

Politizirava? Zdaj me sprašujete o sreči. Mislim, da je človek srečen takrat, ko pozabi na svoje probleme. To pa je tista sreča, ki jo je naš rod doživel. Med partizani smo po eni ali dveh hajkah pozabili na meščansko obremenjenost. Kaj kmalu smo spoznali, da potrebujemo v vsakem trenutku le toliko, kolikor je potrebno za normalno življenje. Seveda se tako življenje ne more in ne sme ponoviti. Pravzaprav me moti, kadar govorimo, da je treba takratne moralne vrednote vnašati v današnji čas. Ta čas je vendarle čisto drugačen. Za nas, ki smo bili v delavsko gibanje vključeni že med obema vojnoma, je bil NOB logično nadaljevanje, neke vrste vrh in vsaj zame neverjetno presenečenje. Mislim, da bo našo vizijo uresničil šele tretji rod. In uresničili smo jo v zelo kratkem času, morda včasih drugače, kot smo si takrat zamišljali. Morda smo pozabili da se tedaj, kadar se človeku dobro godi, spremeni njegov značaj. Marx ni zaman rekel, da ljudje niso tisto, kar o sebi mislijo, ampak tisto, kar objektivno so. Mislim, da je bil samo tovarš Tito toliko pogumen, da je rekel, da ni več delavec, da je delavec po značaju. In zato ga zanima predvsem tisto osnovno, kar se dogaja v Jugoslaviji z delavskim razredom in ne kar se dogaja s filozofi, ki filozofirajo o zgodovinski vlogi delavskega razreda.

Učitelj? V glavnem so bili od nekdanjih tisti, ki jih ni grel občutek, da so nekaj več od ljudstva, kar se je tako pogosto dogajalo z nekaterimi plameti slovenskega izobraženstva. In zato mi ni bilo nikoli odveč reči: učitelj sem. SILVO TERŠEK

Učiteljeve zimske »počitnice«

Kako preživljajo zimske počitnice učitelji in drugi pedagoški delavci? Kaj načrtujejo in kaj vse opravijo v tem času, ko šolski vrvež utihne, učenci pa si nabirajo svežih moči za drugo polletje?

Za odgovor na ta vprašanja smo kot naključni vzorec izbrali občino Šentjur pri Celju, za sogovornika pa zaprosili Mileno Jan, ravnateljico Vzgojno-izobraževalnega zavoda Šentjur. Delovna organizacija vključuje vseh pet osnovnih šol v občini in njihovimi podružnicami, vzgojno-varstveno organizacijo z nje zunanjimi enotami in glasbeno šolo. V tem velikem VIZ je zaposlenih okoli 120 učiteljev in 20 vzgojiteljic.

Kaj se dogaja med zimskimi počitnicami na vaših šolah? Ali je vzgojno delo te dni povsem po-nehalo?

Za vzgojitelje, kot vemo, ni počitnic, saj teče dejavnost vzgojno-varstvenih organizacij neprekinjeno. Malo je predšolskih otrok, ki ostajajo te dni doma — skupaj s starejšimi brati ali sestrami ali pa zato, ker imajo starši krajši dopust v tem času. Za šolarje smo pripravili smučarske tečaje. V dobrem smo imeli nekaj prevozov s šolskimi avtobusi, pa smo omogočili učencem tri ali štiri dnevne smučarske tečaje. Izpred naših osnovnih šol odpelje te dni vsako jutro pet šolskih avtobusov na

Pohorje. Tako si tudi otroci našega nerazvitega območja lahko privoščijo vsaj nekaj »zimskega turizma«.

Zimski odmor je dobrodošel tudi za marsikatera notranja popravila na šolah, ki bi med letom motila pouk. Zdaj je čas za »generalno čiščenje« vseh prostorov, za podrobno urejanje in popraviljanje ter razna druga opravila od šolske kuhinje do kabineto-

Iz pogovora z učitelji na današnjem seminarju sklepam, da ste prvi teden zimskega odmora v celoti namenili organiziranemu strokovnemu izpopolnjevanju vseh pedagoških delavcev v občini. Kateri seminarji in aktivni se bodo izvrstili te dni?

Za ta teden smo po skupnem dogovoru pripravili precej izobraževalnih oblik, v katere bodo večkrat zajeti vsi pedagoški delavci. Začeli smo s seminarjem o prometni vzgoji, ki je namenjen učiteljem razrednega pouka ter mentorjem prometne vzgoje v višjih razredih osnovne šole in v vzgojno-varstveni organizaciji. Za vse pedagoške delavce občine smo imeli nato seminar o aktual-

nih družbenopolitičnih in gospodarskih vprašanjih. Na njem smo obravnavali sedanje dogajanje v svetu in pri nas, še posebej pa razmere v naši občini in naše družbene naloge.

S seminarjem o rabi knjižnega jezika v vzgojno-varstveni organizaciji in v osnovni šoli, ki smo ga pripravili za vzgojiteljice in učitelje razrednega pouka ter slaviste, so bili udeleženci zelo zadovoljni. Seminarja o sodobnih oblikah in metodah dela s starši se udeležuje kar petdeset učiteljev in vzgojiteljic. Veliko zanimanje udeležencev za to temo in njena aktualnost bosta verjetno zahtevali ponovitev seminarja da se ga bodo lahko udeležili vsi naši pedagoški delavci. Ob koncu tedna bo še seminar o družbenem načrtovanju. Namenjen je vodstvom vzgojno-izobraževalnih organizacij, članom sveta VIZ in komisije za načrtovanje.

Seminariskim oblikam moramo dodati še organiziran skupinski študij razprave dr. Franca Strmčnika Vzgojna in izobraževalna uspešnost naše osnovne šole. Študij je potekal v manjših skupinah, ki so to aktualno strokovno gradivo obravnavale z zanimanjem in zavzetostjo.

V tem tednu se bo izvrstilo tudi precej aktivov. Aktivni so zelo prikladna oblika stalnega izpopolnjevanja učiteljev in vzgojite-

ljic, saj damo na dnevni red predvsem to, kar potrebujejo in jih zato zanima. Na aktivih si izmenjujejo izkušnje, zvedo za nova učila, dobijo sveže napotke in se dogovarjajo o enotnosti pri delu. Na aktivih so se sestali učitelji znotraj posameznih izobraževalnih organizacij (npr. učitelji razrednega pouka), učitelji predmetnega pouka so se sestali po področjih v občinskem merilu; nekateri aktivni so bili organizirani v medobčinskem obsegu v skladu z načrtom zavoda SRS za šolstvo.

Zimski odmor ste torej namenili — vsaj prvi teden — zelo intenzivnemu in vsestranskemu strokovnemu, pedagoškemu in družbenopolitičnemu izpopolnjevanju pedagoških delavcev. Kako so učitelji sprejeli tako odločitev?

Vnaprej smo se dogovorili, da bomo prvi teden namenili organiziranemu izobraževanju, drugi teden pa naj si praviloma ureja vsak učitelj svoj prosti čas po svojem načrtu: za individualni študij, za daljše strokovne priprave, za svoj oddih, sprostitve in krepitev. Ker je program skupnega izpolnjevanja smotno zbrun, ni bilo odpora do seminarjev in aktivov, nasprotno: udeležba je zgledna, sodelovanje učiteljev pa pohvalno. Nekateri s težkim srcem privoščijo učitelju,

da ima med zimskimi počitnicami teden dni zase, za individualno delo in počitek. Tisti, ki poznajo zahtevnost in napornost vzgojno-izobraževalnega dela od blizu, pa pravijo, da je ta teden počitka zelo pomemben za učiteljevo delovno storilnost v drugem polletju. Kakšne so vaše izkušnje?

Učiteljevo in vzgojiteljevo delo je zelo zahtevno in naporno. Neposredno delo s skupinami otrok in mladostnikov po malem izčrpa učiteljevo moč. Proti polletju se ta izčrpanost čuti v očitnih znakih utrujenosti, včasih tudi v povečani občutljivosti. Zimske počitnice učitelji težko pričakujejo — predvsem kot obdobje zmanjšane delovnega napora in krajše sprostitve. Tudi v drugih poklicih si vedno več ljudi vzame v zimskem času vsaj teden dni dopusta. Po takem odmoru učitelji uspešneje opravljajo svoje delo skozi kritično pomladansko obdobje vse do poletnega oddiha. Pri vzgojno-izobraževalnem delu z mladino je to še posebej pomembno: otroci potrebujejo vedrino in sproščenost, utrujenost in živčnost bi jih težko obremenjevali.

Še vprašanje k temi dneva: stabilizacija — ustalitev našega gospodarstva — je nujna in po-

membna naloga, ki jo bomo morali uresničevati tudi na našem področju. Napak pa bi bilo, če bi na vzgojno-izobraževalnem področju začeli s stabilizacijo na nepravem kraju. Katere »stabilizacijske zamisli«, ki se utegnejo pojaviti, bi bile najbolj dvomljive?

Bojim se kratkovidnih in neprehtanih odločitev, ki bi se nekaterim zdele na prvi pogled pametne in smotne, v resnici pa bi prinesle več škode kot koristi. Taka bi bila zamisel o krčenju števila podružničnih šol. Privarčevani denar bi nikoli ne odteljal izgube, ki bi s tem nastala v družbenem in kulturnem življenju tistega kraja.

Nekateri bi utegnili varčevati najprej pri že tako skornih vsoti, namenjeni učiteljevemu strokovnemu izpopolnjevanju. In prav to izobraževanje neposredno vpliva na sodobnost, idejno usmerjenost in kakovost učiteljevega dela.

Nekdo bi nam utegnil očitati celo našo šolo v naravi — naše kratke smučarske tečaje, za katere prispevajo otroci samo malico in stroške za vlečnico. Varčevati pri zdravju otrok in pri njihovi vzgoji pomeni zagotovo — varčevati na nepravem kraju. JOŽE VALENTINČIČ

pobude

odmevi

Pelikan — pomoč pri pouku

Vpogled v skrivnosti stroke

Da se razumemo takoj na začetku: pelikan je poljudnoznanstvena zbirka za šolarje. Izdaja jo Mladinska knjiga, urejata pa jo Niko Grafenauer in Draga Tarnanova. Namenjena je trem starostnim stopnjam: nižji, srednji in višji. Prva se nanaša že na vrtec, zadnja ustreza še učencem osmega razreda (in srednje šole!).

Koliko jo poznajo bralci, ki jim je namenjena, koliko učitelji in koliko starši?

Tu ne kaže dlakocepiti, res pa je, da ne toliko, kot bi zbirka zaslužila.

Priljubljenost pisanja ni nikakršna reklama zanj, ampak predvsem informativen zapis za učitelje, ki so Pelikana spregledali, ga nekako nenamerno obšli.

Najprej beseda o razmerju med leposlovnim in poljudnoznanstvenim branjem na šoli. Prvo je od pamtveka pobožna relikvija, ki je čas ne sme oskrniti. Temu ne nasprotujem. Drugo je (še) precej zanemarljivo, postavljen na drugi tir ali celo odrinjeno. To pa ni ne pametno ne razumljivo. V današnjem svetu mora šola prisluhniti vsemu, kar se dogaja okoli nje, učence načrtno usmerjati in jih naučiti uporabljati tudi poljudnoznanstveno literaturo.

Ena takih zbirk je tudi Pelikan. V čem je pravzaprav njena prednost? Nedvomno v tem, da iz vseh zornih kotov upošteva bralca. Besedilo ni prezahtevno. Pisano je vabljivo, tu in tam skoraj publicistično. V sorazmerno majhnem obsegu zajema vso temeljno vsebino posameznega področja, k nazornosti pa odlično pripomore tudi ilustrativno gradivo (fotografije, grafiki, dokumentacija, ilustratorjeva zamisel). Metodsko je uporabna pri vseh oblikah pouka, pa tudi za učence, ki se ukvarjajo z raznimi obšolskimi dejavnostmi. Bralcu najde v Pelikanu potrebne podatke na enem mestu. Res bi jih veliko ali celo več našel v ustreznem leksikonu in enciklopediji, vendar si z mnogimi ne bi znal pomagati. Pelikan bralca postopoma uvaja v posamezno stroko in mu ponudi zaokroženo sliko o njej. RUDARSTVO, RUDNIKI, RUDARJI, OD KRIKA DO AVTOMATIKE, MI IN MORJE, IZ ŽIVLJENJA KONTINENTOV, LETALO, POLET, LETALIŠČE, ELEKTARNE, NAFTA, KAJ PA VREME so primeri celostnega prikaza posameznih življenjskih področij. (Avtorji: Drago Očep, Josip Palada, Vl. M. Medvešek, Rajko Pavlovec, Tone Polenc, Ivan Špolar, Mario Plešničar, Zdravko Petkovšek). Splet drugačen je zgodovinski zapis JAVKA V STAREM ČEVLU (Branka Jurca), v katerem prikaže avtorica ilegalno Ljubljano iz leta 1942, ali DOGODIVŠČINE V ATOMSKEM INŠTITUTU (Jože Pahor), ko uporabi avtor priljubljeno obliko napevke pripovedovanja »dogodivščin« zato, da z njo zagrne zapletene pojme iz atomske fizike. Svojevrstno ozračje ustvarja DENAR (Slavko Pregl), ki odkriva pogled na plačilno sredstvo iz neposredne življenjske bližine, hkrati pa bralcu lahkotno razlaga stroge ekonomske pojme. Znameniti ljudje na znamkah (Luc Menaše) so predvsem vabljivo branje za znanljive, a ker je delo zelo informativno, omogoča vsem drugim vpogled v ožjo stroko. Podobno KMEČKA HIŠA NA SLOVENSKEM (Ivan Sedej), KAJ NAM KA-

ZEJO SLIKARSKE UMETNINE (Luc Menaše), NAŠ ALPSKI SVET (Jurij Kunaver) in še nekateri naxlovi.

V knjižicah ABECEDA (Niko Grafenauer), SKOZI MESTO (Svetlana Makarovič), POKLICI (Smiljan Rozman), TRGOVINA (Evelina Umek), POŠTA (Josipa Palada) so strokovno prikazana posamezna področja iz Pelikanovih prvih dveh izobraževalnih krogov in v njih strokovni podatki še tiče v primerni zgodbi. Dovolj stvarna pa je ilustracija, ki besedilo po eni strani dopolnjuje, a se hkrati osamosvaja in deluje na bralca s svojimi posebnimi zakonitostmi.

KORAK V MORJE, V GOZDU, POTOK IN TRAVNIK govore šolarju o naravi, avtor (Anton Polenc) pa je v njih naravoslovna dejstva odel v sproščujoče kramljanje in zapredel bralca v sredino narave, da se brez gostobesednega dokazovanja lahko počuti del nje.

Doslej je izšlo v Pelikanu že nad trideset del iz zelo različnih strok. Avtorji so povečini domači strokovnjaki. Nekateri so segli še korak dalje od potrebne informativnosti in so delu dodali vprašanja, na katera naj bralec odgovori in se tako prepriča, kako trdno je njegovo znanje. Posamezne knjige imajo izpisani slovar strokovnih izrazov.

Ob Pelikanu je treba poudariti vsestransko namembnost zbirke: dobrodošla je v organiziranem izobraževanju (vrtci, šola v naravi, skupinski pouk) in pri samostojnem izobraževanju. S pridom lahko seže po njej tisti, ki znanje šele nabira, in tisti, ki ga posreduje drugim. K isti knjigi se lahko večkrat vrnete, ker jo lahko uporabita tudi ob različnih priložnostih (npr. Denar, Kmečka hiša na Slovenskem, Od krika do avtomatike idr.).

Knjiga, ki jo porabljamo v šoli, zbujajo mnogim učencem odpor, toda v rokah ustvarjalnega učitelja se njena vrednost celo poveča. Ni treba posebej poudarjati, da Pelikan želi biti učiteljev pomočnik, saj je to razvidno že iz naslovne zbirke.

Uporabnost zbirke pri pouku naj ponazori tale zgled: ko so se učenci tretjega razreda osnovne šole Solkan pri spoznavanju narave in družbe seznanjali z razvojem poštne storitve, je učiteljica Barbara Sinigoi pri tem s pridom uporabila knjižico Josipa Palade Pošta — iz zbirke Pelikan. Podobno je bilo v osnovni šoli Miran Jac v Črnomlju, kjer so učenci četrtega razreda, poučuje jih Nada Beronja, ob knjigi Elektrarne v polprogramirani sekvenci spoznali vrste elektrarn, poimenovali vse naše večje elektrarne in jih pokazali na zemljevidu SRS, našli uporabne električne energije in zvedeli, da elektrika ne onesnažuje okolja. Tako uporabljajo Pelikana tudi nekateri učitelji na predmetni stopnji, saj zmoro odlično dopolniti učbenik in rabiti kot dodatna literatura. Z njim lahko navdušimo za branje vse učence, posebno tiste, ki jih leposlovna knjiga ne razgiba dovolj, so pa vedoželjni in jih zanimajo posamezna interesna področja. Zbirka je tudi grafično zelo privlačna. Šola bi te vrste poljudnoznanstveno slikanico lahko zajela v seznam obšolskega berila. Pelikan je zbirka, ki zmoro mladega človeka spodbujati in navduševati. Prav bi bilo, da bi jo poznal vsak učitelj.

BERTA GOLOB

Vrednotenje učiteljevega dela

Prve ugotovitve raziskave

Zakon o združenem delu zahteva od delavcev v združenem delu, da izoblikujemo take dohodkovne odnose (pridobivanje in delitve dohodka, čistega dohodka in osebnih dohodkov), ki nas bodo spodbujali k boljšemu delu in hkrati dajali možnost za oblikovanje osebnih dohodkov po delovnem prispevku in predvsem po dosežkih dela. Doseči to pa je za vsako delovno organizacijo in za celotno družbo izredno zahtevna naloga. Še prav posebno zahtevna pa je za vzgojno-izobraževalne organizacije, ki so zelo usmerjene v svoje strokovno delo, za vso drugo dejavnost pa nimajo ustreznih usposobljenih osebja.

Glede na enotnost našega učno-vzgojnega sistema, posebno osnovnega šolstva, bi bilo nesmotno, da bi vsaka šola iskala na tem področju svoje izvirne rešitve. Prav zato smo se na Visoki šoli za organizacijo dela v Kranju lotili proučevanja teh vprašanj. Pri Raziskovalni skupnosti Slovenije smo prijavi raziskovalni projekt »Sistem stimulativnega nagrajevanja delavcev vzgoje in izobraževanja«. O tem smo v jeseni 1977 izdelali študijo, ki je na kratko predstavila celotno problematiko delitve osebnega dohodka. Lansko pomlad pa smo v okviru tega projekta z omenjeno raziskovalno skupnostjo sklenili pogodbo za raziskovalno nalogo Vrednotenje delovnega rezultata delavcev vzgoje in izobraževanja. Naš namen je bil proučiti elemente, merila in tehnike za ugotavljanje delovnega rezultata (predvsem kakovosti) za pedagoške delavce osnovnih šol.

Lanskega maja smo začeli delo. Najprej smo hoteli ugotoviti stanje na tem področju v

naših osnovnih šolah. Zato smo pripravili poseben vprašalnik za usmerjeni intervju. S sodelavci smo obiskali 56 osnovnih šol po vseh območjih Slovenije, kjer smo se pogovarjali z njihovimi predstavniki. V teh pogovorih so sodelovali ravnatelj ali pomočnik, predsednik sindikata, osnovne organizacije ZK in posamezni člani komisij, ki pripravljajo samoupravne akte o delitvi sredstva za osebne dohodke. Povsod smo našli veliko razumevanje in pripravljenost za sodelovanje.

Dosežke te stopnje raziskave lahko strnemo v nekaj skupnih ugotovitev, ki bodo rabile za dokončno oblikovanje elaborata. Vsi, ki so sodelovali (delavci osnovnih šol), pozdravljajo raziskavo in od nje veliko pričakujejo. Želijo si kakovostnih, strokovnih rešitev, ne pa nekih na hitro zbranih, nepreverjenih in neusklajenih predlogov, ki več škodijo kot koristijo. Čas ni pomemben, pomembna je kakovost. Ne strinjajo se s predlogom, naj bi obdelali najprej samo kakovost dela in potem druge elemente, temveč želijo, da se obdelata celoten sistem delitve sredstev za osebne dohodke glede na posebnost dejavnosti. Poskusov je bilo že do zdaj dovolj, niso pa dali zaželenih rezultatov, ker so bili le-ti iztrgani iz celote in nepovezani. Predlagajo, naj se vsi, ki proučujemo ta vprašanja, povežemo in uskladimo.

Glede na to, da je vsebina dela naših osnovnih šol določena z zakonom, je najbolje, da je tudi sistem delitve sredstev za osebne dohodke enovit. Le-ta naj bo enostaven, uporaben in razumljiv, tako da ga bo lahko uporabila vsaka organizacija združenega dela, hkrati pa upoštevala svoje posebnosti glede vsebine, obsega, organizacije in pogojev

dela. Predlog mora biti odprt in prožen, da ne bo krnil samoupravnih pravic delavcev.

Enotno je tudi mnenje o tem, kakšna naj bo vsebina raziskave. Enotna naj bodo izhodišča in načela za organizacijo in načrtovanje vzgojno-izobraževalnega dela pa tudi metodologije za opredeljevanje in opis delovnih nalog. Tako bo mogoče medsebojna primerjava v posamezni šoli in med šolami. Za nekatere z zakonom predpisane delovne naloge (kot so na primer poučevanje matematike, zemljepisa ipd.), naj se opredeli tudi vsebina nalog.

Do zdaj ponujeni predlogi za enotno vrednotenje delovnih nalog niso prilagojeni vzgojno-izobraževalnemu procesu. Ugotavljanje delovne uspešnosti (kakovosti, količine in gospodarnosti dela) je najmanj opredeljeno. Do zdaj uporabljena merila in elementi za ugotavljanje uspešnosti pedagoškega dela so preveč razdrobljeni in neenotni. Z njimi ni mogoče celostno oceniti učiteljevega dela. Treba bo poiskati najustreznejše število elementov za ugotavljanje celotne delovne uspešnosti pedagoškega dela delavcev. Prevladuje mnenje, da kakovosti pedagoškega dela ni mogoče meriti. Zdašnji načini ugotavljanja kakovosti, količine in gospodarnosti dela z medsebojnim ocenjevanjem niso sprejemljivi in ne dajejo pričakovanih dosežkov. Z raziskavo je torej treba poiskati učinkovitejše metode in tehnike.

Najbolj zgoče vprašanje pa so časovni normativi za posamezna opravila v okviru določenih delovnih nalog. Neenotnost na tem področju ustvarja večje nezadovoljstvo kot vsi drugi problemi, z višino osebnih dohodkov vred.

K učinkovitejšemu delu prispelja tudi inventivna dejavnost učno-vzgojnem procesu, ki se opredeli enotno, saj je vsebinsko in pomensko enaka za vse osnovne šole ali celo za celotno vzgojno-izobraževalni sistem. Zaradi večje razumljivosti treba razčistiti tudi nekatere pojme, kot so: opravila, delovne naloge, delokrogi, razvid delovnih nalog, katalog, sestavljenost, zahtevnost dela ipd. Zmeda izrazu, ki pa ni značilna samo za področje vzgoje in izobraževanja, je eden izmed vzrokov za probleme, ki nastajajo.

Zdašnji način pridobivanja prihodka v vzgojno-izobraževalnih organizacijah tudi doslej ne ustreza izjavi delitve po delu. Financiranje na število oddelkov oziroma učencev ne spodbuja boljšemu delu v naših šolah. Posamezni delavci pogrešajo doslednejše upoštevanje določil zakona o svobodni menjavi dela, po katerih bi se poleg obveznega dela dogovorili za uporabniki tudi vsebini in obsegu drugih dejavnosti in o možnostih financiranja.

Ob zbiranju podatkov smo ugotovili, da so delavci v naših osnovnih šolah že zdavnaj presejali mezdno miselnost. Zavedajo se, da je zelo pomembno spodbujati delavce k boljšemu delu, tudi z ustreznimi delitvijo sredstev za osebne dogodke, hkrati pa jim je jasno, da ti ne bi smeli ostati edina spodbuda.

To je le nekaj najvažnejših ugotovitev, ki jih bo treba upoštevati pri nadaljnjem delu, predvsem pri oblikovanju sistema delitve sredstev za osebne dohodke. Seveda pa brez dogovorjenosti med vsemi zainteresiranimi udeleženci ne bo šlo.

JANEZ ZENI

Škodljiva polemika

Ob 5. kongresu defektologov Jugoslavije

Peti kongres društev defektologov Jugoslavije je potekal od 23. do 25. januarja 1980 v Sarajevu, torej v času, ko sprejemamo v Sloveniji sistemske zakone s področja vzgoje in izobraževanja.

Podatki povzetek dogajanj in še posebej sklepe kongresa ni tako preprosto, če vemo, da pomeni neobjektivno poročanje ali poročanje s prizvokom pristranosti zavajanje javnega mnenja v nadaljnjem razvoju usposabljanja telesno in duševno prizadetih otrok. S tem mislim na poročila o kongresu, ki jih je objavil sarajevski dopisnik Dela tovariš Ivan Vidic v Delu 23. in 24. januarja 1980.

Njegovi upadljivi naslovi kot: Pravica do življenja med ljudmi, Nov korak v življenje in Pomoč bi potrebovala kar četrtina otrok ne zrcalijo mnenj in stališč delegatov — jugoslovanskih defektologov, temveč skupine strokovnjakov, ki so skušali doseči, da bi kongres sprejel enotno stališče, naj bo za vsako ceno tudi prizadej otrok vključen v vzgojno-izobraževalni proces redne osnovne šole.

Za kaj pravzaprav gre? Objavljena poročila v Delu so skrajno žaljiva za strokovne delavce, ki so vse svoje moči, sposobnosti, želje in življenjsko pot usmerili v to, da bi usposobili prizadete otroke za samostojno življenje v normalnih razmerah, da bi postal iz socialnega, ekonomskega in osebnostnega vidika samostojen, enakovreden član socialistične samoupravne družbene skupnosti. Ta temeljni cilj preveča tudi vse samoupravne in ustanovitvene akte osnovnih šol s prilagojenim programom. Če se zamislamo, lahko postavimo pod vprašaj tudi vse odločbe, ki veljajo za področje posebnega šolstva in podpiranje razvoja posebnega šolstva (financiranje občinskih in republiške družbenopolitične skupnosti, ki so ustano-

viteljice šol in zavodov za usposabljanje. Ali je naša družba v preteklih desetih, dvajsetih letih razvala nepremišljeno, ko se je odločala za obliko usposabljanja otrok? Ali so tudi vsa strokovna spoznanja defektološke teorije in prakse neuporabna, zastarela, neustrezna naši družbeni stvarnosti? Če je temu tako (kongres je to odločno zavrnil), potem je bolje, da posebno šolstvo ukinito danes, in da ne čakamo na jutri. O tem moramo jasno spregovoriti!

Zdaj pa k vsebini kongresa. Pripravljalni odbor je doživel splošno kritiko glede priprave na kongres. Največja pomanjkljivost, ki je bila večkrat poudarjena je bila, da delegati niso prej dobili osnovnih referatov, ki so bili ves čas predmet polemiknih razprav predvsem v sekcijah (profesor dr. F. Tanković in dr. V. Stančič: Aktualne naloge jugoslovanskih defektologov in profesor dr. S. Keramitičevski: Formiranje, profiliranje in specializacija defektoloških kadrov). Zato tudi sklepi kongresa niso podprli stališč, ki jih nakužujeta referata: Za vsako ceno integracija in novo profiliranje kadrov. O predloženih referatih bodo razpravljali po sekcijah. Iz povedanega je razvidno, da udeleženci kongresa niso podprli uvodnih referatov.

Delo po sekcijah je bilo mnogo bolj intenzivno. Izrazila so se mnenja in stališča posameznih republiških sekcij, ki so pokazala, kako resno obravnavajo povsod to problematiko in predvsem zaskrbljenost strokovnjakov za nadaljnji razvoj usposabljanja prizadetih otrok. V sekciji za duševno prizadete je bilo približno tristo delegatov, skoraj polovica udeležencev kongresa. Poudariti je treba, da se je slovenska sekcija pripravila na sodelovanje s potrjenim stališčem, ki je bilo sprejeto prej na občem zboru sekcije v Ljubljani.

Referat z naslovom Usposabljanje ali integracija, ki ga je predložila sekcija Društva defektologov Slovenije, je med izvajanjem doživel splošno odobravanje, z večkratnim spontanym ploskanjem. V nadaljnjih razpravah so delegati zahtevali od predsedstva, naj gre celoten referat v sklepe kongresa kot enotno stališče jugoslovanskih defektologov, sekcije za duševno prizadete.

Naj navedem le nekatere pomembnejša stališča, ki so bila v referatu izpostavljena:

— Zakonska določila naj upoštevajo posebnosti sistema usposabljanja, vsa druga področja delovanja osnovnih šol s prilagojenim programom je treba upoštevati tako, kot to velja za osnovne šole.

— Pospešiti in poglobiti moramo proces podružbljanja osnovnih šol s prilagojenim programom in še posebno zavodov.

— Dolgoletne izkušnje na področju usposabljanja so dobile polno družbeno priznanje. Na teh izkustvih je treba to področje nadalje razvijati.

— Ne moremo sprejeti očitkov o zaprtosti, segregaciji ipd. šol in zavodov za usposabljanje kot posplošeno ugotovitev. S prilagojenim programom in normativi ter s specialno pedagoškim delom smo ustvarili prizadetim otrokom enake možnosti za življenje. Z uvajanjem zahodnega sistema izobraževanja uvajamo hote ali ne tudi osnovne medloveske odnose, značilne za tak sistem. Kajti po Marxu pomeni zagotovitev enakih pravic in možnosti za prizadetega otroka v osnovni šoli hkrati kršitev enakosti.

— Ob obiskih dajejo zahodnoevropske in ameriške delegacije polno priznanje sistemu usposabljanja, kakršen se je izoblikoval v naši družbi. Čas je, da to priznanje za dosežene uspehe slišimo tudi doma.

Kje je družbena odgovornost za posledice, ki se bodo pokazale na področju usposabljanja prizadetih otrok zaradi neorganizirane polemike, ki vidi rešitev le v integraciji za vsako ceno in v odpravljanju osnovnih šol s prilagojenim programom.

V sklepih kongresa je sekcija za duševno prizadete izpostavila predvsem tale stališča:

— Podpiramo reformo šolstva s tem, da se v zakonodaji posebej uredi usposabljanje duševno prizadetih otrok.

— Predšolska vzgoja naj v vseh oblikah in metodami delo omogoči otroku z motnjami v razvoju odpravo ali omiljenje motenj, da se bo ob vstopu v šolo lahko normalno razvijal.

— Usposabljanje srednje in težje duševno prizadetih otrok se organizira v oddelkih za delovno usposabljanje.

— Usposabljanje lažje duševno prizadetih otrok se organizira le tedaj, če zaradi primarne prizadetosti otroka poskusno šolanje v osnovni šoli ni uspešno.

— Dosedanji sistem usposabljanja je dal dobre dosežke in na teh temeljih je potrebno usposabljanje posodabljanje in razvijati.

V zvezi z oblikovanjem profila defektoloških kadrov je bila povzeta splošna ocena, da morajo biti kadrovske potrebe iz celotne potrebe združenega dela, to je izvajalcev usposabljanja in ne potreb kadrovskih šol.

Peti kongres društev defektologov Jugoslavije v Sarajevu je opozoril na veliko nerešenih vprašanj, iskanje novih poti, nasprotujoča si strokovna mnenja in stališča in kar je bistveno, poročilo o odgovornosti razpravljalcev za nadaljnji razvoj usposabljanja prizadetih otrok. To pa je toliko pomembnejše, ker v novih iskanjih in trdnih zagotovilih, da bodo razglašene nove oblike usposabljanja dajale boljše dosežke od dosedanjih.

FRANC VODOPIVEC

O slovenščini v usmerjenem izobraževanju

Za rast in kulturo učenčevega ustnega in pisnega poročanja

Vzgojno in izobraževalno delo v sistemu usmerjanja učencev k načrtnejšim in globljim odnosom med človekovim ustvarjanjem in samoupravnimi vidiki osebnosti in strokovne pripravljenosti ter sposobnosti za vključevanje v družbeno delo dajeja slovenščini — našemu sporazumevalnemu jeziku in jeziku naše narodnostne biti — nezamenljivo mesto in odgovorno vlogo. Zato je treba slovenščino v tem sistemu pojmovati širše kot samo pouk jezika, sporočanja in književnosti v obsegu smotrov, vsebin in nalog učnega predmeta, "er bi se sicer še naprej omejevale možnosti za uporabnostno znanje jezika v vseh njegovih pojavnih oblikah, od praktično sporazumevalne do književne in umetnostne.

Učni predmet slovenski jezik in književnost, kot je vgrajen v srednje usmerjeno izobraževanje, je le izhodiščno področje h književni vzgoji za sporazumevanje v sodobnem knjižnem jeziku, zlasti v njegovi ustni in pisni zborni obliki in normi, k vzgoji mladostnikov jezikovne zavesti kot njegove trajne naravne vrednote in k vzgoji za knjigo v njenem izobrazbenem, kulturnem in estetskem vplivu. Teh raznoterih vidikov izobraževanja za slovenščino in v slovenščini učitelj slovenskega jezika in književnosti sam ne bo mogel uresničevati, če jih ne bodo k svojim nalogam vključevala poleg kulturno-umetnostnega še druga vzgojno-izobraževalna področja šol v usmerjenem izobraževanju. S tako celotno jezikovno in književno vzgojo bo usmerjeno izobraževanje tudi izdatneje koristilo dobri rabi slovenščine v javnosti.

O širših vzgojnih vidikih slovenščine v usmerjenem izobraževanju, kot so slovenski učni jezik, slovenščina kot učno načelo, rast učenčevega strokovnega izražja in sporočanja pri drugih učnih predmetih, se v tem zapisu ne bomo ustajali. Omejili se bomo na zasnovo slovenskega jezika in književnosti kot učnega predmeta in na predstavitev bistvenih vzgojno-izobraževalnih dejavnosti, s katerimi želimo uresničevati smotre, vsebine in naloge.

Učni predmet je po svoji naravi vključen med učne predmete splošno kulturnega področja. Tako vsaj v skupni vzgojno-izobražbeni osnovi. Sestavlja ga dve stični plasti: prva je jezik in besedilo, ki vsebuje jezikovno stilistiko ter ustno in pisno sporočanje, druga pa slovenska in druga književnost. Jezikovni pouk, ki se doslej v srednjih šolah ni uveljavljal niti v okviru lastnega predmeta, ima odsele vsebinsko in časovno bolj domišljen program, tako da ga bo mogoče uresničevati enakovredno s poukom književnosti. Ta premik v pojmovni mesta, vsebine in nalog pouka slovenskega jezika se je utiril že v usmerjenem izobraževanju pedagoških delavcev. Analiza pouka v tem preiskusnem usmeritvenem obdobju je pokazala, da je bilo v zvezi z jezikovno vzgojo in izobražbo v srednjih šolah veliko zamujenega in da sta raven jezikovnega znanja in učenčev odnos do jezikovnega pouka zelo odvisna od učiteljeve strokovne in pedagoške pripravljenosti za boljši jezikovni pouk in za učenčeve jezikovno kulturo.

PREUDARNO RAVNATI S ČASOM

Zaradi omenjene časovne razmejitve snovnih plasti znotraj enotnega predmeta bomo morali tudi s časom, ki je učnemu predmetu na voljo, preudarno ravnati. Toliko bolj zato, ker sta v tretjem in četrtem letu srednjega šolanja splošnoizobraževalnim na-

logam materinščine odmerjeni le še po dve uri tedensko, kar pomeni, da se bodo v učni načrt lahko uvrstile le tiste vsebine, ki učenca čim bolj oblikujejo za udeležence v sporočanju, poglobljajo njegovo jezikovno zavest in ga usmerjajo k hotenemu spremljanju, poglobljenemu branju poslušanja in urejenemu vrednotenju knjige oziroma slovenske besede v drugih umetnostnih sporočilih.

Spodbudo k preudarni porabi časa in k skrbno pripravljenim uram pouka slovenskega jezika in književnosti pomenijo tudi časovne zamejitve učnih tem in enot, načrtovanih za prvi dve leti. Učitelju bodo pomagale pri zvrščanju snovi in prepletanju vsebin v letnih časovnih zvrstvih, njegovo delavnost in ustvarjalnost pa usmerjale k najboljšim pedagoškim in metodičnim rešitvam pri vzgojno-izobraževalnem delu z učenci. Ta ustvarjalnost je domala neizčrpna pri operativizaciji smotrov in nalog ob posameznih učnih temah in urah, posebno pri vključevanju učencev v spoznavne in vrednotenjske procese, pri didaktični organizaciji in opremi pouka, pri uveljavljanju dvosmernosti v izobraževanju in samoizobraževanju, pri preverjanju znanja, pri individualizaciji in notranji diferenciaciji jezikovnega pouka, sporočanja in pri razlagi umetnostnih besedil, pri iskanju postopkov in poti do pomov, pojavov, zakonitosti, sistemov.

Take ustvarjalnosti in v zvezi z njo izmenjave delovnih izkušenj bo toliko več, če bomo slavisti enotnejši v mišljenju, da jezikovna vzgoja in izobražba še zdaleč ni slovica, najmanj še neka normativna slovica, da učenčovo znanje pravorečja in pravopisa ni sklenjeno z razlago in utrjevanjem te snovi v skopo odmerjenih učnih urah za to tematiko pa tudi ne z nekaj šolskimi nalogami in enim ali dvema referatom, ki ju učenci pripravijo doma, in da cilj pouka književnosti ni učenčovo znanje o življenju in delu književnikov, podatkov in ustaljenih sodb, ki ga ne razgibajo k mišljenju in vrednotenju, pa tudi ne znanje književnogo-dovinskih in književnoteoretskih pojavov in pojmov, ki jih ne prepozna v besedilu.

Izbor vsebin za jezik in jezikovno stilistiko, za sporočanje in za slovensko ter v manjšem obsegu tudi drugo književnost v prvih dveh letih srednjega usmerjenega izobraževanja izhajajo iz mesta, smotrov in nalog skupne vzgojnoizobražbene osnove na prehodu iz osnovne šole k izobraževanju in usposabljanju za delo in samoizobraževanje. Slovenski jezik in književnost imata v tem obdobju še vedno splošno vzgojno in izobraževalno nalogo, vendar mora biti ta naloga zdaj pretežno opravljena, vzgojno-izobraževalni rezultati morajo biti formativni. Jezikovna vzgoja in izobražba, usposobljenost za sporočanje, odnos do slovenske knjige in kultura branja morajo biti po drugem letu toliko izoblikovani in uzeščeni, da bo učenec na tej osnovi dozoreval v skladu s svojimi sposobnostmi in interesi za naloge, ki ga čakajo v samoupravnih družbi, in v lastnostih, ki bodo potrjevale in bogatile njegovo osebnost.

KAKO OBLIKOVATI UČENČEV ODNOS DO SLOVENSKEGA JEZIKA

Vse naloge pouka slovenskega jezika in književnosti vodijo k rasti in kulturi učenčevega ustnega in pisnega sporočanja. Ta rast in oblikovanje te rasti nista mogoča brez učenčeve neposredne govorne in pisne dejavnosti. Ubeseiditev učenčevega miš-

ljenja, čustvovanja, izkušenj in znanja pri pouku materinščine ni samo sestavina učnega načela aktivnosti v procesu znanja, temveč tudi cilj tega procesa. Teoretske osnove sporočanja, kot so značilnosti sporočil, odnosi v sporočanju, zgradba sporočil, nastajanje sporočila, različne ravnotežje s teorijo sporočanja, so samo poti do tega cilja. Razlaga značilnosti ustreznega, smiselnega, motiviranega in občutenega branja je, na primer, lahko samo formalizem v znanju učencev, če učenca nismo naučili ustrezno, smiselno, motivirano in občuteno brati. Seveda pa te zahtevnejše naloge, ki zahteva delo s posameznikom, ne bomo opravili v skopih petih urah, saj še za razčlenjevanje vzorcev za različne ravnotežje branja ne bo vselej časa, zato bomo učence smotrno vključevali k branju in navajali na kulturo branja, kadar koli bo na vrsti delo z besedilom. Ne bomo vztrajali, da vsak učenec obvlada vse tehnike in odtenke

nega in da bo izravnaval vrzeli v znanju posameznih učencev. Težišče vzgojno-izobraževalnega dela v obeh letih skupne vzgojno-izobražbene osnove je na stilistiki jezikovnih sredstev, norm in pojavov, ker je tudi jezikovna vzgoja in znanje namenjena usposobljenosti za sporočanje v različnih funkcijskih zvrsteh knjižnega jezika in predvsem uzaveščanju zborne oblike knjižnega jezika. Tej usposobljenosti se učenci približujejo s spoznavanjem in z vajami z vseh ravnin jezikovne zgradbe, posebej se s spoznavanjem sestave in pomena glasoslovne, slovnične in besediščne ravnotežje. Od metod in delovnih oblik, s katerimi bomo usmerjali učence k spoznavanju materinščine in k izraznemu bogastvu njenega besedja, je odvisno tudi učenčovo jezikovno mišljenje ter njegov odnos do slovenskega jezika v lastni in javni rabi. Oblikovanju tega odnosa so namenjeni tudi pogovori in seminarske oblike dela v zvezi s temo jezik v našem času in družbi.

Studio signum je skupina kranjskih avantgardnih likovnih ustvarjalcev, ki se v svojem prvem obdobju delovanja posveča predvsem problemom znaka in njegovega pomena v prostoru. Dozdajšnje razstave in projekti v Kranju, Škofji Loki, Piranu, na Sušaku, Reki in Benetkah, bodisi kot samostojna skupina (Živko Kladnik, Nejc Slapar, Franci Zagoričnik) bodisi v mednarodni konkretni razstavi Westeast

dobrega branja, saj je bralna sposobnost odvisna tudi od značjskih potez bralca, pomagali pa bomo učencu, ki ne obvlada osnov tehnike tihega in glasnega branja in ki besedil, primernih njegovi starosti, ne zna smiselno brati. Pri ocenjevanju znanja o teoretskih osnovah sporočanja bomo diferencirali zahteve glede na sposobnosti učencev, tu pa bi preuranjeno ocenjevanje naredilo učitelju in učencu več škode kot koristi, saj za bralno polpismenost po desetih letih šolanja nihče ne bo krivil učenca.

Jezikovni ustroj slovenskega knjižnega jezika so učenci spoznavali že v osnovni šoli, zato se zdaj spoznavanje jezika in njegovega ustroja lahko že širi in pogloblja. V ta namen bo učitelj pred obravnavo vsake nove tematske enote naprej preiskusil, kakšno je poprejšnje znanje učencev, da ne bo ponavljal zna-

Pri pouku književnosti in književni vzgoji prevladuje estetsko-interpretativni način obravnavanja književnega dela, ki ga uveljavlja tudi književna veda, četudi z drugačnimi vidiki, kot je šolska interpretacija umetnostnega besedila. Tak način obravnave miselno in čustveno zbližuje učenca z umetnostnim besedilom, z njegovim sporočilom, s stilnim tkivom umetnostnega jezika, smiselno širi njegovo literarnoteoretsko znanje in sistem vrednot, predvsem pa ga navaja k poglobljenemu branju in k odnosu do knjige. Zgodovinski okvir, v katerem se zvrščajo besedila, namenjena interpretaciji, pomaga učencu, da ob branju spozna povezanost med družbo in umetnostjo kot obliko družbene zavesti in da v tej povezanosti spozna tudi izjemni družbeni pomen slovenske knjige in naše besede.

IVO ZRIMŠEK

Oblikovati ekološko zavest

Pred dnevi je bil v Mariboru uvajalni seminar za učitelje biologije v srednjem usmerjenem izobraževanju o uresničevanju skupne vzgojno-izobražbene osnove. Program je obsegal predstavitev in idejno opredelitev učnega načrta za biologijo, vrednotenje vsebin, metode in oblike dela. Posebej pozornost je bila predstavljena vsebina: Organizmi in okolje. Ta vsebina poudarja celotno vzgojno-izobraževalno področje, sočasno pa razvija tudi interdisciplinarno reševanje problemov v enovit, z dialektično metodo dela povezan marksistični pogled na svet in družbo.

Kako upoštevati obe sestavini narave? Kako odkrivati zvezo med naravo in družbo in reševati protislovja? Kako privzgjati ekološko zavest.

Čisto in raznoliko okolje je postalo sestavni del samoupravnega sistema in temelj človekovemu telesnemu in duševnemu zdravju. Učenec naj bi pri pouku

spoznal celotnost narave in družbe ter odgovornost vsakega njenega člana za okolje. Snovno področje Organizma in okolja razmejimo v ta namen v tem: enotnost živega in neživega sveta, pretok snovi in energije, enotnost človeka in narave ter različnost v tej enotnosti.

Pri tem je treba nakazati možnosti, ki uravnavajo rast človeške populacije in opredeliti vzroke za naraščanje človeštva. Ob tem je mogoče spoznati tudi posledice tega naraščanja kot so revščina, podhranjenost, lakota in polucija ter rešitve, ki so v urejanju rasti človeštva, v pravični porazdelitvi bogastva med razvitimi in razvijajočimi se deželami.

Ob vsem tem je potrebno nenehno iskati konkretne rešitve za ekološke probleme in oblikovati človekovo zavest in čustva, da bo vsak učenec razumel in doživel, da nam narava omogoča zdravje in duhovno bogastvo, ki nam je vir veselja, uspeha in napredka.

ROMANA JAZBEC

Enotnost na višji ravni

Andragoško društvo o zakonu o usmerjenem izobraževanju

Zakon o usmerjenem izobraževanju bo prvič zjel v sklenjeno celoto izobraževanja pred vstopom v delo, izobraževanje ob delu in iz dela ter stalno dopolnilno izobraževanje in izpopolnjevanje. Zato je razumljiva zavzetost tistih, ki se ukvarjajo z izobraževanjem odraslih, da bi le-to dobilo v zakonu in v nastajajočem sistemu permanentnega izobraževanja in vzgoje ustrezno mesto.

Gradivo za zakon o usmerjenem izobraževanju je s tega vidika obravnaval v začetku januarja izvršilni odbor Andragoškega društva Slovenije. Iz razprave ter stališč in predlogov, ki jih je društvo posredovalo družbenopolitičnim vodstvom in republiškim komiteju za vzgojo in izobraževanje, povzemamo nekaj značilnih misli.

Izobraževanje odraslih — izobraževanje ob delu in iz dela ter stalno izpopolnjevanje — moramo zasnovati v skladu s sodobnimi pogledi in mu odpreti razvojne možnosti. Stališča kongresnih resolucij zveze komunistov so pri tem trdna podlaga, saj se skladajo z napredno andragoško teorijo in izkušnjami napredne prakse. Odmik od teh stališč bi pomenil vračanje izobraževanja odraslih na nižjo razvojno stopnjo in ostajanje v okvirih tradicionalnega šolskega sistema v času, ko pospešen tehnološki, družbeni in kulturni napredek zahteva kakovostno preobrazbo vzgojno-izobraževalnega sistema.

Dostopnost izobraževanja mladini in odraslim, to naše ustavno načelo, dobi stvarno podlago šele, ko približamo izobraževanje zaposlenim s pomočjo zunanjih enot šol in središč za študij ob delu, z bogato dejavnostjo, namenjeno vsestranskemu razvoju odrasle osebnosti, ki jo organizirajo delavske univerze, in z organiziranim načrtnim izobraževanjem in izpopolnjevanjem v organizacijah od združenega dela. Šole vseh stopenj morajo biti odprte delavcem in občanom; sprčo mnogovrstnosti in čedalje večjega obsega potreb po izobraževanju in strokovnem izpopolnjevanju delavcev in vseh delovnih ljudi pa same šole niso dovolj — dopolnjevati jih mora razvita dejavnost delavskih univerz, izobraževalnih centrov v OZD in mnogih drugih središč za izobraževanje odraslih.

Usmerjeno izobraževanje gradimo kot enoten sistem, v katerem morajo biti odprte možnosti mladini in odraslim za izobraževanje in izpopolnjevanje v skladu s potrebami dela, samoupravljanja in osebnega življenja. To je enotnost na višji ravni, ki ukinja dvojnost preteklosti, ukinja pa tudi neenakopravno obravnavanje izobraževanja odraslih, ki je bilo značilno za marksistare institucije v preteklosti. Čas je, da vsi družbeni dejavniki in tudi strokovne službe obravnavajo izobraževanje ob delu in iz dela enakovredno z izobraževanjem pred vstopom v delo in mu posvetijo enakopravno skrb.

Izobraževanje odraslih zahteva v marsičem drugačne metode in oblike dela, drugačno organizacijo, izvirno pripravljeno ali prilagojeno vsebino, zlasti pa še odraslim primerne odnose v učnem procesu. V tem mora biti izobraževanje odraslih drugačno. Andragoška teorija in napredna praksa sta v zadnjih desetletjih pripeljali do mnogih spoznanj, mimo katerih ne smemo, ko pripravljamo pravno osnovo sistema usmerjenega izobraževanja in vzgoje. Usmerjeno izobraževanje mora upoštevati različnost rodov, ki bodo šli skozi naše učilnice in se vračali v šolske klopi. Kdor bi zapostavljal to različnost, bi vsiljeval mladostnikom ali odraslim vzorce ravnanja in učenja, ki so jim tuji. Če pa bi hoteli ohranjati tradicionalni režim in slog vzgojno-izobraževalnega dela in mu zaradi napačno razumljene enotnosti podrediti odrasle, bi se utegnili zgoditi, da bi tehnokratski odnos do delavcev, ki smo ga premagali v združenem delu, pogljal svoje korenine pri izobraževanju.

Uresničevanje višje ravni in nove zasnove usmerjenega izobraževanja za delo, ob delu in iz dela, zahteva pospešeno andragoško usposabljanje vseh tistih delavcev na področju vzgoje in izobraževanja, ki jim bo delo z odraslimi stalna ali občasna poklicna dejavnost. K tem nalogam se morajo usmeriti strokovne službe, ki so odgovorne pred družbo za pripravo in uvajanje usmerjenega izobraževanja. Le tako bo prehod v usmerjeno izobraževanje pomenil hkrati prehod v novo kakovost vzgojnega in izobraževalnega dela.

J. V.

NIŽJA STOPNJA

15. febr. Šopek na grobnici narodnih herojev
22. febr. Špela je dobila bratca

SREDNJA STOPNJA

12. febr. Učenje je delo
19. febr. Boji hajdukov proti turški oblasti

VIŠJA STOPNJA

14. febr. Energije primanjkuje
21. febr. Elektronska glasba

NENAVADNI POGOVORI

16. febr. Ali smo te tako učili?

ZA SREDNJE ŠOLE

16. febr. Sodobna slovenska lirika I
23. febr. Sodobna slovenska lirika II
18. febr. Antika in pojem lepega
25. febr. Antika in pojem lepega

Te dni bo izšla naša programska knjiga Radio in šola, v kateri so, tako kot vsa leta doslej, na kratko predstavljene oddaje, ki jih boste lahko uporabljali pri svojem vzgojno-izobraževalnem delu. Tokrat pa vas opozarjamo na dve oddaji — obe sta za nižjo stopnjo — za katere ste nas prosili, ko smo se oglašili pri vas na šolah in se z vami pogovarjali o programu radijske šole za drugo polletje.

Tudi druge želje in predloge smo upoštevali, vseh želja naenkrat pa seveda nismo mogli uvrstiti v spored tega polletja, na vrsto bodo prišli prihodnje leto. Prosim vas, da nam sporočate svoje vtise in mnenja o oddajah, ki jih vključujete v svoje vzgojno-izobraževalno delo.

UREDNIŠTVO

Šopek na grobnici narodnih herojev

V teh dneh, ko se spominjamo rojstva in smrti Edvarda Kardelja, mu bomo namesto prijateljskega stiska rok za sedemdesetletnico ponesli na grob, h grobnici narodnih herojev rdeče

šoke v zahvalo za vse, kar je storil v prid sedanjih in prihodnjih rodov.

Pa vendar bomo praznovali skupaj, kajti prihodnost, v katero so bili uprti njegovi pogledi, je zagotovilo za njegovo nepretrgano in vselej živo navzočnost med nami. Misel in delo Edvarda Kardelja sta živa in pomenita trajen vir življenjske spodbude za vse, ki stopamo dalje po njegovi in Titovi poti.

O vsem tem je bilo za odrasle napisanih nič koliko člankov, razlag in utemeljitev, katerih skupna misel je, da je Edvard Kardelj nesporno eden izmed najpomembnejših Slovencev — ime, zapisano v zgodovino naših bojev in zmag z zlatimi črkami: ob Trubarju, Valvazorju, Prešernu, Levstiku, Cankarju, Župančiču, Kidriču. Prav on je po naključju in po svoji ustvarjalni volji doživel obe prelomni obdobji slovenskega naroda: sklepna in v mnogočem najbolj mračna leta večstoletnega obdobja senc in ponižanja ter prva, svetla, ustvarjalna desetletja svobode, rasti, zmagoslavja in samoupravnega uveljavljanja naroda ter vseh njegovih pripadnikov. Doživel je revolucijo in jo po svojih močeh, ki so daleč pre-

segale moči zgolj enega izmed sopotnikov, tudi soustvarjal. Revolucija pa je del našega življenja, naše sedanjosti in prihodnosti.

Za najmlajši rod, ki se bo pomena Kardeljeve družbenopolitične ustvarjalnosti zavedel šele, ko bo odrasel, je vse, kar sodi k temu, za zdaj še preveč zapleteno in prezahtevno. Toda osebnost misleca in revolucionarja Edvarda Kardelja je vendarle vpeta tudi v njihovo življenje, v njihov razvoj in njihove življenjske perspektive. Ko je pisal o človeku, o njegovi sreči in svobodi, je imel pogosto v mislih prav nje, pripadnike rodu, ki se šele pripravljajo, da bo vzel prihodnji razvoj slovenskega naroda v svoje roke. Njim je neizmerno zaupal in jih imel rad.

Oddaja, posvečena njegovemu spominu, bo skušala spregovoriti prav o tem: o Kardeljevem človeškem liku, o njegovi ljubezni do otrok, o njegovi veri v rod, ki odrasča in se napaja tako iz dediščine napredne revolucionarne misli kot tudi iz vizij samoupravnih družbenih skupnosti, katere najvišji ideal je človekova ustvarjalna sreča.

Oddajo, ki je namenjena najmlajšim poslušalcem, je napisal Viktor Konjar.

Branka Jurca

Špela je dobila bratca

Za oddajo, ki naj bi govorila o rojstvu otroka, o čakanju nanj in o družinskih odnosih, ki naj vladajo v družini, smo prosili pisateljico Branko Jurca.

Junakinja te njene pripovedi je Špela, tista, ki jo učenci poznajo iz knjige Špelin dnevnik. V

knjigi samo na kratko opiše svoje pričakovanje, tu pa svojo pripoved razširi, tako da jo bodo učenci nižjih razredov z veseljem poslušali.

Tako opiše srečanje v porodnišnici:

Špela: Še nikoli do zdaj nisem bila v porodnišnici.

Pa vendar to ni res! Saj mi je mama povedala, da sem tu privekala na svet tudi jaz!

Kar zletela sem po stopnicah za očetom.

Bila sva pred sobo, kjer je ležala mama. Oče je odprl vrata. Zagledala sem porodnice, na posteljah so ležale, in med njimi, čisto pri oknu je ležala moja mama.

Mama je objela najprej mene in potem še očeta. Oči so se ji vlažno zasvetile. To je bilo od sreče. Čisto malo je manjkalo, pa bi ji solze zalile oči. Ampak ne samo mami, tudi meni. Kar v grlu me je nekaj stisnilo.

Oče: No, mama, povej, kako je bilo?

Mama: Oh, vse je že za mano. Dobro je bilo. V redu! To je najvažnejše! Pamž zdrav, mama zdrava!

Oče: Povej, ga dojiš?

Mama: Dojim, seveda. In kako vleče! Po celi sobi se sliši, tako vleče. Kar zadovoljen je, da je privekal na svet. Ko si se ti, Špela, rodila, si pa kar spala. Buditi sem te morala. Vidiš, Špela, tudi dojenčki so si tako različni...

Špela: Joj, Luko bi rada vide-

la! Mama: Oče, poprosi sestro, mogoče vama ga pokaže...

Špela: Oče se je s sestro dogovoril, da nama bo pokazala Luko.

Mama: Bosta videla, kakšen fant je že naš Luka!

Špela: Bolniška sestra je naju z očetom popeljala po hodniku, nato pa rekla, naj počakava.

Pred nama je bila steklena stena. Vzpela sem se na prste. Zagledala sem veliko sobo, vso v belem. V posteljah so ležali dojenčki, drug zraven drugega ko štruce kruha pri peku.

Tačas je sestra že prinesla našega Luko pred stekleno steno. Ampak to pa moram povedati. Kako smešni so takšni novorojenčki! Luka je imel temne, po haste laske, glavico veliko, in roke, drobne in dolge prste. Kako rada bi ga pobožala!

V tem se je Luka že skremžil in se zadril, da je šlo skozi ušesa. Špela: Na poti domov, sem vprašala očeta.

Oče, kdo pa ve, če je naša mama rodila prav tega fantka?

Oče: Brez skrbi! To je naša Luka! Ko mati rodi otroka, dobi otrok trak, na tem pa piše, čigava je...

Špela: V porodnišnici se rodi vsak dan otroci... Vsaka mama pa rodi enega...

Oče: Špela! Lahko bi mama rodila tudi dvojčka!

Špela: O, če bi bila dvojčka, bil pa že hec pri naši hiši!

Oče: Pa če bi rodila trojčke? Tudi trojčki bi bili naši...

Špela: Uh, to bi bil pri nas pa že cirkus!

Oče: Pa so tudi mame, ki so rodile četverčke, tudi peterčke...

Špela: Ampak naša mama je rodila samo Luko. Tako je prav!

Oče: Pa še kako prav! Na Luko smo se vsi trije Žibertovi pravili.

Špela: Oče, še nekaj mi povej, ko je mama rodila, kdo ji je pomagal?

Oče: Špela, ko pride njegova ura, se otrok sam rodi. Porodnič pomaga babica. Kadar je poroček težak, pomagajo zdravniki, porodničarji. Veš, Špela, včasih je umrlo na porodu kar precej mater, zdaj pa pri nas že skoraj nobena več.

Ob koncu oddaje pa nas Špela seznani še z inkubatorjem in z novorojenčki, ki se rodijo prezgodaj in so potrebni posebne nege.

Pripravljeni — varni. Morda vse prepogosto pozabljamo na to drobno geslo, v katerem je strnjena, lahko bi rekli, temeljna misel vsega področja splošne obrambe in družbene samozasčite. Zato so morda ponekod ravnodušni do predmeta, ki v srednjih in osnovnih šolah obravnava obrambno tematiko. Nekateri celo menijo, da je ta predmet nepotrebna, dodatna obremenitev. Ob tem pozabljajo, če ne bo dobrega pouka obrambe in zaščite, tudi pouka v slovenščini morda ne bo.

Ni novost, da nam v osnovnih, srednjih in visokih šolah primanjkuje ustrezno usposobljenih učiteljev za področje obrambe in zaščite, da ne govorimo, koliko delavcev potrebujemo v sistemih in sestavljenih organizacijah združenega dela, ki imajo tedaj, ko je vojna, pomembne naloge. Naj navedemo, da — po podatkih, ki jih je zbral republiški sekretariat za ljudsko obrambo in ki so jih dala posvetovanje za uporabniki — potrebujemo v Sloveniji okrog 1000 delavcev za dela in naloge na področju ljudske obrambe in družbene samozasčite, kjer je potrebna strokovna visokošolska izobrazba.

Zanimalo nas je, kako je s kadri na tem področju in zakaj tako zelo primanjkuje ustrezno usposobljenih učiteljev obrambe in zaščite. Hoteli smo zvedeti, kako bi bilo mogoče posodobiti in utreti pot do višje ravni predmeta obrambe in zaščite v naših šolah? Za pogovor o vsem tem smo zaprosili samostojnega svetovalca za to področje pri Republiškem komiteju za vzgojo in izobraževanje Ivana Turka. Takole nam je odgovoril:

— Vprašanje ustrezno usposobljenih učiteljev za področje obrambe in zaščite je v Sloveniji res pereče. Za to je več razlogov, eden temeljnih pa je ta, da doslej

nismo imeli poklicne šole za tovrstne kadre. Vrzeli na srednjih šolah smo zapolnjevali največkrat tako, da smo zaposlovali rezervne oficirje, v osnovnih šolah pa poučujejo ta predmet od 5. razreda naprej učitelji predmetov, v katerih so zajete učne vsebine, pomembne za splošno ljudsko obrambo. Žal, pa obravnava o osnovnih šolah teme s področja prve pomoči in zaščite pretežno predmetne učiteljice, ki niso vojaško usposobljene in ne poznajo dovolj vojaško strokovnega dela vzgojno-izobraževalne tematike. Učiteljev predmeta obrambe in zaščite je v slovenskih srednjih šolah okrog 186. Večina srednjih šol ima sicer svoje učitelje obrambe in zaščite zaposlene redno ali honorarno. Naj navedem nekaj podatkov: V Sloveniji je 236 šol, ki imajo obrambo in zaščito, vseh učiteljev pa je 186. Od teh je v rednem delovnem razmerju 75 učiteljev, v dopolnilnem pa 11. Starostna in izobrazbena sestava letih je dokaj raznoloka: 54 učiteljev je starih do 40 let, 37 od 40 do 50 let, več kot 50 let pa ima 95 učiteljev. Od teh učiteljev je 94 upokojenih oficirjev, 76 z izobrazbo rezervnih oficirjev in 16 drugih. Dogaja se tudi, da poučuje isti učitelj na več srednjih šolah. Posledica se kaže v pomanjkljivi usklajenosti z drugimi

Obramba in zaščita — enakovreden predmet

Pogovor z Ivanom Turkom, samostojnim svetovalcem za področje obrambe in zaščite pri Republiškem komiteju za vzgojo in izobraževanje

učitelji in v slabo izvedenih obrambnih dnevih. V posameznih primerih pa poučujejo ta predmet celo študentje ali pa taki, ki nimajo enoletne šole za rezervne oficirje! Menim, da bi v takih primerih morala ukrepati strokovna pedagoška služba. Žal, tudi te nam primanjkuje pri Zavodu SRS za šolstvo in v njegovih organizacijskih enotah. Potrebovali bi deset svetovalcev za Slovenijo, ki bi usmerjali in razvijali to področje, zdaj pa imamo le tri svetovalce za obrambo in zaščito.

Med vzroke, da predmet obramba in zaščita še ni enakovredno obravnavan, lahko štejemo tudi pomanjkljivo znanje slovenskega jezika učiteljev tega predmeta, ki so po večini rezervni oficirji drugih narodnosti.

ZA VIŠJO RAVEN POUKA

Dosedanja neustrezna materialna in tehnična opremljenost šol gotovo ni pripomogla k sodobnemu pouku obrambe in zaščite, saj si brez sodobnega kabineta ne moreo zamisliti sodobnega pouka.

Kako doseči višjo raven predmeta na naših šolah? Menim, da to lahko dosežemo predvsem z usposabljanjem učiteljev. Usposabljanje prihodnjih učiteljev za osnovne šole je treba zagotoviti že med rednim šolanjem, tako da bodo v redne študijske programe uvrščene vsebine, pomembne za splošno ljudsko obrambo. Za učitelje, ki si tega znanja niso pridobili z rednim šolanjem, pa organizira Zavod SRS za šolstvo dopolnilno usposabljanje, kombinirano z individualnim študijem. Pri raznoteri sestavi učiteljev obrambe in zaščite na srednjih šolah, ki niso namensko šolani, opazimo pomanjkanje pedagoško-didaktičnega ali vojaško-strokovnega znanja. Naj povem, da je Zavod SRS za šolstvo pripravil lani zelo uspešen seminar za učitelje predmeta z metodično-didaktično vsebino in strokovnimi napotki za uporabo

kabineta. Lani se je udeležilo seminarja okrog 50 učiteljev. V tem šolskem letu pa bo Zavod SRS za šolstvo kot nosilec pripravil seminarje po vseh slovenskih regijah v sodelovanju z Republiškim sekretariatom za ljudsko obrambo in z Republiškim komitejem za vzgojo in izobraževanje.

Prav gotovo bo treba v začetnem obdobju zaposlovati še vedno upokojene »mlajše« oficirje z ustreznimi vojaškimi akademijami in jih dodatno pedagoško usposablјati. Predlagano je, da se lahko uvrste med učitelje obrambe in zaščite tudi učitelji drugih strok z višjo ali visoko izobrazbo, če imajo enoletno šolo za rezervne oficirje. Razveseljivo je, da bomo dobili letos v Sloveniji prve diplomante obrambnega študija na Fakulteti za sociologijo, politične vede in novinarstvo. Vzgojo in izobraževanje novih učiteljev obrambe in zaščite smo začeli na FSPN v šolskem letu 1975-76, naslednje leto pa je bil na tej fakulteti organiziran še študij ob delu v tretjem letniku za rezervne oficirje z višjo izobrazbo. Študij doslej še ni bil preskušen v praksi, ker je bilo za to področje premalo kandidatov. Kadrovska okrepitev na fakulteti bo brez dvoma pripomogla k boljšemu delu na tem področju izobraževanja učiteljev obrambe in zaščite. Zdjaj imamo novega predstojnika katedre za SLO na Fakulteti za sociologijo, politične vede in novinarstvo, polkovnika Milovana Zorca; Zvezni sekretariat za ljudsko obrambo pa je odobril še dva oficirja za to področje.

Največ pomoči pri poklicnem usmerjanju pričakujemo od učiteljev osnovnih in srednjih šol. Za študij tega predmeta dobimo le malo kandidatov iz vojaških gimnazij, predvsem tiste, ki iz zdravstvenih razlogov ne morejo v vojaške poklice.

Naj navedem še nekaj podatkov o študentih za področje obrambe in zaščite na fakulteti v letošnjem letu. V prvem letniku je 64 rednih in 44 študentov ob delu, v drugem 11 rednih študentov, v tretjem 21 rednih študentov in 20 študentov ob delu, v četrtem 8 rednih, ob delu pa 30 študentov — od tega jih je iz učiteljskih vrst le 15 (od okrog 200 učiteljev za ta predmet!). Za to področje bi potrebovali okrog 50 delavcev z akademskimi nazivi, imamo pa le dva. Podiplomski študij za obrambo in zaščito je zdaj le v Zagrebu in Beogradu.

Poudariti je treba, da imajo redni študentje obrambe in zaščite, ki med rednim študijem oddelčujejo en semester stažiranja deljen je na posamezne faze) skrajšan vojaški rok. Ne smemo pozabiti, da je tovrsten študij in tudi stažiranje dostopno tudi ženskam.

V patrolno-orientacijskem gibanju so morali vojaki čez marsikatero oviro. Naporno je bilo, toda cilj je bil dosežen. Na posnetku: vojaki premagujejo reko (Foto: Jože Bitenc)

Vedeti moramo, da je smoter in namen študija vzgajanje in izobraževanje strokovnjakov za področje ljudske obrambe in družbene samozasčite v upravnih organih, družbenopolitičnih skupnostih, družbenopolitičnih organizacijah, v usmerjenem izobraževanju, združenem delu in teritorialni obrambi SRS; razvijanje in oblikovanje strokovne in družbenopolitične angažirane osebnosti za delo in samoupravljanje.

Menim, da se je treba v bližnji prihodnosti lotiti širše politične akcije: študij za splošno ljudsko obrambo je treba načrtovati usklajeno in pridobiti čim več kandidatov — ob pomoči občinskih svetov za ljudsko obrambo, varnost in družbeno samozasčito; občinskih komitejev zveze komunistov, občinskih konferenc ZSMS in seveda šol.

Pogovarjala se je TEA DOMINKO

naši pogovori

Šola mora dati več kot samo znanje

Preprečevanje duševnih motenj pri šolanju

Duševne motnje, ki se razvijajo pri otroku in mladostniku, lejemoma izvirajo iz enega samega vzroka. Ponavadi se v nanašajočih dejavnosti vpletejo različni dejavniki, katerih vpliv od enega do drugega različno razlikuje in odločilen. Duševna motnja ali celo duševna bolezen torej posledica neugodnega vpliva tistih dejavnikov, ki izvirajo iz otrokove narave, tempa razvoja — torej lastnosti, ki jih podedoval in so del njegove konstitucije ter na drugi strani zunanjih vplivov, raznovrstnih in različnosti njegovega okolja, trenutnih ali trajnejših okoliščin, katerih dozoreva.

Tako prvobitne silnice otrokove osebnosti kot dejavniki okolja so značilni za vsakega otroka. Se toliko bolj specifičen je vsakogar pa je rezultat srečanja in učinkovanja obojnih vplivov. Telesno zdrav in odporen otrok, poln življenjske moči, dinamičen in prilagodljiv, bo prav gotovo bolj in brez večje ogroženosti dozoreval v neugodnih razmerah, ki bi njegovega bolj občutljivega, šibkega, ranljivega otroka vzburljivega brata ali vrstnika potisnili do meje duševnih motenj ali pa celo čez njo. Rahločuden otrok bo znal že iz drobnih podrobnosti čustvenega ozračja, v katerem živi, črpati spodbude za izbiranje svojih zaznav in si s tem povečevati ustvarjalne zmogljivosti. Ob tem bo tudi bolj izpostavljen čustvenim stiskom in krizam kot manj sprejemljiv otrok, ki zaznava šele bolj izrazita dogajanja v svojem okolju. Slednji utegne biti tudi pasivnejši in manj občutljivo odziven, če spodbude iz okolja niso dovolj močne, za emocionalno obremenitve pa bo zato bolj odporen in trdnjši. Čustveno labilen otrok se s svojim okoljem pogosteje nasprotuje kot bolj stabiliziran otrok, ki je bolj usklajen z ljudmi in dogajanjem okrog sebe.

Vse te in še neštete druge razlike vplivajo na to, ali se bodo pri otroku razvile duševne motnje, v kakšni obliki se bodo pokazale, ali bodo le prehodne in kratkotrajne, ali pa morda globlje in trajnejše, take, ki se utegnejo razviti v pravo duševno bolezen še tja v odraslo dobo.

Vsakdo, ki spremlja razvoj otrokove osebnosti otrok in mladostnikov, pa naj bo roditelj, vzgojitelj ali učitelj, mora poznati pomen prepletanja vseh pomembnih dejavnikov, ki ohranjajo otrokovo duševno zdravje in čustveno ravnotežje. Preprečevanje duševnih motenj in deviacij osebnostnega razvoja mladih je v rokah vseh tistih, ob katerih otrok zori in vstopa v svet odraslih.

V tem sestavku ni mogoče poglobljeno obravnavati pomembne vloge, ki jo ima družina pri preprečevanju duševnih motenj vsakega otroka. Tudi raznovrstnim preventivnim vplivom, s katerimi razpolaga družba prek dejavnosti raznih ustanov, se ne moremo posvetiti. Usmerimo torej pozornost le na nekatere možnosti preventive, ki je povezana s pedagoškim delom, vzgojo, ki poteka v šoli in samim procesom šolanja v ožjem pomenu.

SPOŠTOVANJE SAMEGA SEBE — POTREBA

Od približno sedmega leta dalje preživi otrok in kasneje mladostnik vrsto let večji del svojega dne v šoli. Učenje in pridobivanje znanja ni edino dogajanje, v katerem sodeluje za šolskimi vrati. Pomemben del njegovega socialnega zorenja, čustvenega razvoja, iskanja lastne identitete in oblikovanja njegove ustvarjalnosti poteka prav v šoli. Tako njegovi vrstniki v razredu kot tisti, ki mu pomenijo simbol avtoritete, sodelujejo v vseh teh procesih. Vsi njihovi zavestni in zunaj zavestni posegi v ta razvoj

so lahko za šolarja odločilni ali pa celo usodni.

Največ čustvenih stisk in duševnih motenj, katerih nastanek povezujemo z neugodnim dogajanjem v šoli, temelji na motenem razvoju šolarjevega samospoštovanja. Temeljno samospoštovanje ali pozitivna ocena lastne vrednosti je potrebna slehernemu človeku, ne le odraslemu, ampak tudi že prav majhnemu otroku. Iz tega izvira njegovo zaupanje vase, samozavest, iz katere črpa voljo in pogum za nove naloge in prizadevanja. Nizko vrednotenje samega sebe in pomanjkanje zaupanja vase sta čisto vir mnogih neuspehov, treme, potrtosti in omahovanja, pa tudi globljih čustvenih in nevrotičnih motenj.

V šoli je nešteto priložnosti, ki lahko ogrozijo otrokovo samospoštovanje, pa tudi takih, ki mu ga pomagajo razvijati.

Ni otroka, ki ne bi imel dobrih lastnosti in sposobnosti, s katerimi se lahko pozitivno uveljavi v razrednem kolektivu. Vsak otrok ima prav zanj značilne darove, na katerih bi lahko gradil zaupanje vase in tako potrebno zadovoljstvo s samim seboj. Pedagog ima zelo veliko možnosti, da te dobre in pozitivne lastnosti pri slehernemu šolanju razpozna, jih aktivira in spodbudi njihov razcvet. Od njegove domselnosti, širine in taktosti je odvisno, kako bo te otrokove lastnosti uporabil kot gorivo in spodbudo za druga prizadevanja, ki jih od šolarja zahteva proces šolanja. Dobro poznavanje osebnostnih značilnosti vsakega učenca v razredu je nujna osnova za pedagoško upoštevanje in spoštovanje otrokove individualnosti in pogoj za uspešno spodbujanje šolarjeve avtentične ustvarjalnosti.

UČITELJ LAHKO MARSIKAJ PREPREČI

Odnos med otrokom in učiteljem ne vpliva samo na šolarjevo sprejemanje šole in uspešnost njegovega sodelovanja, temveč tudi na njegovo duševno rast in razvoj. Učitelj je pomembna oseba v otrokovem čustvenem svetu. Znanje, ki ga podaja učencu, je pogosto manj pomembno kot doživljanje, ki mu jih daje v vsej dinamiki njunega odnosa.

Ker je predstava o učitelju že pri prvošolčku tako tesno povezana s pojmom avtoritete, je za otroka vse, kar njegov učitelj reče ali napravi, še posebno pomembno. Vrsta in narava izkušenj z avtoriteto staršev (te so lahko pozitivne za otrokovo občutje varnosti in zaupanja, ali pa negativne, če budijo v otroku strah, željo po uporu, nasprotovanju ali slepo podrejanje), določata tudi otrokov odnos do učitelja kot avtoritete.

Otrok želi, da bi mu bil učitelj naklonjen in pričen, da bi ga bil pripravljen spoznati res takega, kot je, da bi prav vrednotil njegovo znanje in razumel vzroke napak in neznanja. Od učitelja pričakuje, da mu bo pomagal premagovati socialne zapore pri vključevanju v razredni kolektiv in da bo zmanjševal pritiske tega kolektiva nanj. V njegovem doživljanju prevzema učitelj del vloge staršev, zato neizpolnjena pričakovanja lahko ogroze celoten otrokov odnos do avtoritete nasploh in do vseh avtoritativnih likov ki jih spozna kasneje v živ-

ljenju. Če se pedagogu posreči s svojim celotnim ravnanjem v šolanju zbuditi tako spoštovanje kot medsebojno zaupanje in priateljstvo, pri tem pa dopušča tudi učenčev konstruktivno kritičnost, bo s tem preprečil večino šolarjevih kasnejših sporov s tistimi, ki neredko človeka ogrožajo zgolj zato, ker mu pomenijo simbol ogrožujoče avtoritete.

Preventivna vloga pedagogov je še posebno težka in zahtevna v dveh primerih: kadar povečujejo možnost duševnih motenj pri šolarju njegove posebne konstitucionalne lastnosti ali pa neugodne družinske razmere.

V prvem primeru mislimo na otroke z lastnostmi, ki ob določenih pogojih olajšujejo razvoj duševnih motenj: otroke z motnjami v delovanju osrednjega živčevja, hudo občutljive otroke, šolarje s pogostimi ali kroničnimi telesnimi boleznimi, izrazito neprilagodljive ali pa nemirne otroke, impulzivne, boječe, pretirano čustvene, ali pa tiste, ki kažejo nekakšno konstitucionalno pomanjkanje moči. Upoštevanje teh lastnosti, veliko potrpljenja, topel in spodbuden stik z otrokom, usmerjanje dejavnosti na področju, kjer je učinkovit, in spodbuda k čim bolj zadovoljujočem vključevanju v razredno skupnost — vse to je že velik del preventive. Pri teh otrocih je usklajeno in istosmerno prizadevanje vseh pedagogov, ki delajo z njim, še posebno potrebno. Znano je, da so prav pri teh, tako ali drugače rizičnih otrocih, pedagogi pri preprečevanju duševnih motenj neredko še učinkovitejši od staršev, ker jim strokovno znanje olajšuje strpen in trezen način dela. Sodelovanje staršev in pedagogov je pri vzgoji teh otrok nujno in koristno.

Še toliko bolj potrebno pa je to poveževanje v drugem primeru. Kadar pedagog opazi, da slabe domače razmere otežujejo ali celo onemogočajo šolarjev zdrav osebnostni razvoj, sam ne bo opravičilo veliko, pa če si za to še tako prizadeva. Tudi pravičen pedagoški način obravnave pri naša otroku le kratkotrajno in prešibko spodbudo, če je doma neprestano prizadet zaradi izrazito napačnih vzgojnih vzorcev, neprestanih preprirov in obračunavanja med starši, alkoholizma ali drugih duševnih motenj pri katerem od družinskih članov. Če s pogovori s starši razmer ni mogoče izboljšati, se morata učitelj in šola v svojih preventivnih prizadevanjih obrniti tudi na druge ustanove, na primer na socialno ali zdravstveno službo. Od pedagogov tankočutnosti in doslednosti, njegovega zgodnjega in pravičnega ukrepanja je v takih primerih odvisno, če bo preprečevanje duševnih motenj še prehitelo zdravljenje.

DR. MARTINA ŽMUC-TOMORI

Pozabljeni upokojeanci

V 2. številki Prosvetnega delavca je stanovska kolegica — upokojenka P. S. napisala nekaj misli o svoji pripadnosti k prosveti — kljub upokojitvi in o občutku, da so prosvetni delavci-upokojeanci pozabljeni, kot da jih ni nikoli bilo...

Ta njena izpoved, žalostna, a verjetno za marsikoga resnična me je spodbudila k pisanju. Še posebej pa me je k temu spodbudil klic mlajšim kolegom: »Vsi pridete z leti za nami!«

O starejših ljudeh in še posebno o počutju prosvetnih delavcev, ki so postali zaradi invalidnosti nesposobni za delo ali pa so upokojeni, sem pogostokrat razmišljala, kako bi jim lahko pomagali v njihovi osamljenosti. Ta osamljenost mora biti verjetno še večja pri tistih, ki so se vse svoje življenje resnično razdajali mladini in pri tem pozabljali na svoje življenje. Tako nepripravljene jih je zatekla upokojitev. In kaj zdaj? Konec otroškega živčava, utihnil je šolski zvonec... le nekeje v daljavi se še ob razmišljanju in obujanju spominov, slišijo besede, ki so bile izrečene ob slovesu: »Bil si dober tovariš, dober učitelj, pogrešali te bomo...« potem pa vse tiho in mirno...

Nekoliko prijetneje se počutim, ko razmišljam, kakšen odnos do upokojeancev ima učiteljski zbor naše šole in tudi do tistih tovarišev in tovarišic, ki so na šoli opravljali tehnična dela. Nekako pred petnajstimi leti smo se dogovorili, da bomo vse upokojene pro-

svetne delavce ne glede na to, kje so službovali, a živijo v našem šolskem okolišu, ob novem letu obiskali in obdarili, kolegice pa še posebej za dan žena ter jih vabili kot častne goste na pomembnejše šolske slovesnosti, družabne prireditve itd. Podobno skrbimo tudi za tehnično osebje.

Vedno pa smo bili malce prizadeti, ko so nam naši kolegi, ki so se po upokojitvi odselili drugam, potožili, da živijo povsem pozabljeni in da sploh ne vedo, kaj delajo in kako živijo njihovi stanovski tovariši v novem kraju.

Mislim, da je odnos do upokojeancev zadeva nas vseh, naše zavesti in medsebojnih odnosov.

Zato predlagam v imenu STANOVskega TOVARIŠTVA, da tudi tam, kjer so iz kakršnihkoli razlogov ostali prosvetni delavci — upokojeanci pozabljeni, sledijo našemu zgledu. Pozanimajte se, kdo je v šolskem okolišu tisti občan, ki je nadvsem požrtvovalno pomagal utrati pot številnim radovom in končno tudi nam in je vztrajal v prosveti tudi takrat, ko je bil prosvetni delavec za svoje delo zapostavljen in zelo zelo slabo plačan. Ob takih obiskih se človek marsičesa nauči, hkrati pa obogati s številnimi pomembnimi spoznanji. Le tako bomo dokazali, da se zavedamo svojih dolžnosti in bomo lahko nekoliko brezskrbnejše korakali novim rodovom naproti.

SLAVKO SMERDEL,
Osnovna šola Jurij Dalmatin
Krško

Pismo tovariša Slavka Smerdela doživeto in tvorno nadaljuje naša razmišljanja o pozabljenih upokojenih prosvetnih delavcih. Pismu daje posebno vrednost zgled osnovne šole Krško, ki zasluži posnemanje, in povsod izoblikovan predlog, kako poskrbeti za upokojene prosvetne delavce. Na marsikateri šoli bi morali o tem predlogu spregovoriti na enem izmed prvih sestankov sindikata ali delovne skupnosti. Ni dovolj samo spoznanje, soglasjanje in sočustvovanje. Vse to mora postati organizirano tako, da se bodo sklepi tudi uresničevali.

Kraška tla, dec. 1965 (Foto: I. Varl)

ŠOLSKI CENTER SEVNICA, TOZD OSNOVNA ŠOLA SAVO KLADNIK SEVNICA

razpisuje dela in naloge

— učitelja glasbenega pouka, PRU ali P za nedoločen čas s polnim delovnim časom

Začetek dela po dogovoru. Na voljo je stanovanje. Prijave pošljite v 15 dneh po razpisu na naslov: Šolski center Sevnica, TOZD Osnovna šola Savo Kladnik, 68290 Sevnica. K prijavi priložite dokazilo o izobrazbi in življenjepis. Kandidati bodo pisno obveščeni o izbiri v 15 dneh po poteku razpisa.

Obvestilo naročnikom

Naročnike obveščamo, da se je naša uprava preselila v nove prostore, blizu uredništva, ki je na Poljanskem nasipu 28 v Ljubljani. Vsa obvestila dobite po telefonu uredništva, št. 315-585.

Svet VZGOJNO-VARSTVENE ORGANIZACIJE OTON ŽUPANČIČ SLOVENSKA BISTRICA

razpisuje prosta dela in naloge

— pedagoškega vodje

Razpisni pogoji: Kandidati morajo izpolnjevati pogoje za vzgojitelja, določene z zakonom o vzgoji in varstvu predšolskih otrok in imeti najmanj 5 let delovnih izkušenj, od tega najmanj 2 leti dela pri vzgoji in varstvu predšolskih otrok. Delo se združuje za nedoločen čas. Začetek dela 23. 2. 1980. Kandidati naj pošljejo vloge z dokazili o izpolnjevanju pogojev v 15 dneh po objavi razpisa.

Obvestilo

Rdeči križ Slovenije vabi vse občane in delovne ljudi, da se v čim večjem številu udeležijo krvodajalske akcije. Prijave sprejema občinski odbor Rdečega križa, v delovnih organizacijah pa aktivisti Rdečega križa, odgovoren za krvodajalstvo.

Kri ne nenadomestljivo zdravilo. Človek lahko s krvjo vedno pomaga. Dajanje krvi je dokaz človečnosti in eno izmed meril naše ozaveščenosti in solidarnosti do sebe in drugih.

FEBRUAR 1980	
LJUBLJANA-BEŽIGRAD	15., 18., 21., 26.
LJUBLJANA-CENTER	14., 22., 27., 28.
LJUBLJANA-MOSTE-POLJE	2., 13., 29.
LJUBLJANA-ŠIŠKA	19.
LJUBLJANA-VIČ-RUDNIK	12., 20.

RDEČI KRIŽ SLOVENIJE

Usposabljanje sindikalnih delavcev

Družbeno-politično usposabljanje in izobraževanje sindikalnih delavcev poteka v raznovrstnih daljših in krajših oblikah, ki jih je obravnaval Svet za izobraževanje in kulturo Republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije na seji dne 30. 1. 1980. V preteklem izobraževalnem letu je delovalo 21 oddelkov sindikalnih političnih šol s 777 udeleženci; te šole trajajo večinoma okoli sto ur. V občinah je bilo v tem letu 312 seminarjev; povprečno so trajali po 13 ur, kar pomeni eden do tri dni. 372 pa je bilo posvetov, ki trajajo ponavadi samo eno do polno ali popolno.

Seminarije in posvete organizirajo domala vsi občinski sveti zveze sindikatov, pri čemer jim pomagajo v mnogih primerih delavske univerze; sindikalne politične šole pa načrtno razvijajo samo nekatera središča.

Razprava o poročilu, ki ga je o tem izobraževanju in usposabljanju pripravil Center RS Zveze sindikatov in Republiške konference ZSMS za družbeno-politično usposabljanje, je poudarila zlasti nekatera stališča, na katerih moramo graditi celoten sistem družbeno-političnega usposabljanja pri nas.

Družbeno-politično izobraževanje in usposabljanje delavcev moramo graditi iz OZD navzgor. Vsaka OZD mora videti celotne potrebe delavcev po nadaljnjem strokovnem, družbeno-političnem in splošnem izobraževanju. Tako bo nastala boljša povezava

med družbenopolitičnim usposabljanjem znotraj posameznih družbeno-političnih organizacij, ki je zdaj še premajhna.

Za uspešnost družbenopolitičnega usposabljanja sindikalnih delavcev ter vseh delovnih ljudi je odločilno, da izhajajo programi iz nalog in potreb udeležencev, izobraževanje pa naj resnično usposablja za družbeno-politično in samoupravno delovanje. V ta namen moramo predavanja vselej dopolniti z aktivno obravnavo aktualnih tem in ustvarjalnim sodelovanjem udeležencev.

Posamezne oblike družbeno-političnega izobraževanja odraslih so čedalje krajše, saj postaja čas vedno bolj dragocen. Zato moramo čas za izobraževanje temeljiteje izrabiti, strniti v program osrednja vprašanja in jih vsestransko predelati.

Družbeno-politično usposabljanje sindikalnih delavcev dosega zdaj svoj vrh v dvomesečnih političnih tečajih, ki jih organizirajo v republiškem merilu. V zadnjih šestih letih je končalo te tečaje 725 sindikalnih delavcev. Uspehi spodbujajo k iskanju nadaljnjih in še bolj poglobljenih oblik izobraževanja in usposabljanja. Tako se bo družbenopolitično usposabljanje sindikalnih delavcev izoblikovalo v sklenjeno celoto, v kateri bo vsakemu delavcu odprta pot stalnega družbeno-političnega izpolnjevanja.

Jože Centa, akademski slikar in likovni pedagog: Pravljica

Učbenik biologije za odrasle

Pri Zavodu SR Slovenije za šolstvo je izšel učbenik biologije za 7. razred osnovnega izobraževanja odraslih. Učbenik sta napisala Helena Vogelcnik in Anton Korenc.

V učbeniku je vsebinsko gradivo dobro izbrano in prilagojeno potrebam in možnostim izobraževanja odraslih. Upravičeno je v njem opuščena snov, ki jo odrasli že poznajo. Strokovna vsebina in hkrati privlačna obdelava besedila bosta gotovo pritegnili odraslega, ki bo z veseljem uporabljal ta učbenik za svoje izobraževanje.

Glede na didaktično oblikovanje sodi učbenik med diferencirane učbenike — napisan je v treh zvezkih. Usmeritev učbenika je sintetična z elementi programiranega pouka; zato ima ta učbenik še posebne vrednosti. Učbenik v celoti, pa tudi posamezne učne enote upoštevajo sodobno zgradbo vzgojno-izobraževalnega procesa; pri tem je močno upoštevan andragoški vidik, kajti odrasli imajo več življenjskih izkušenj in poprejšnjega znanja, drugačne poglede, in bolje razumejo razvoj in vzročno posledične odnose. V učbeniku se kaže metodičnost in didaktičnost v postopku in premišljenem andragoškem načinu obravnave, zlasti v usmerjeni motivaciji v novo učno temo z uvodnimi vprašanji, v obravnavi vsebine učnih tem, kjer so vsa dejstva nazorna, pregledana in

nedvoumna. Za ponavljanje so pripravljena vprašanja in preglednice pojmov, pa tudi ustrezne naloge, katerih reševanje bo večkrat zahtevalo tudi uporabo različnih virov. Na koncu vsakega širšega učnega poglavja so naloge objektivnega tipa, ki omogočajo slušateljem preverjanje predelanega poglavja v pisni obliki. Rešitve nalog na koncu zvezka so slušateljeva povratna informacija, ki potrjuje pravilnosti ali nepravilnosti odgovorov. Učbenik je zasnovan tako, da pomaga slušateljem, da si pridobijo znanje, ga oblikujejo in dopolnijo po svojih sposobnostih.

Avtorja sta se potrudila in učno gradivo aktualizirala. Na več mestih sta poudarila vzgojne pisme in priloge za idejno razglabljanje ter ovrednotenje kake učne teme, ki naj bi vplivala in oblikovala razvoj moralnih stališč in osebnostnih lastnosti, pomembnih za slušatelja kot osebnost, ki se oblikuje v delavca in samoupravljalca. V učnih temah zasledimo tudi problematični način obravnave.

Ne preveč obsežno besedilo je privlačno napisano za stopnjo, ki ji je učbenik namenjen. Dopolnjujejo ga sicer ne razkošne, a ustrezne in številne sheme in ilustracije. Menim, da smo z učbenikom lahko zadovoljni. Zapolnil bo eno od vrzeli pri izobraževanju odraslih.

FRANC HUBER

Rešena arheološka dediščina Slovenije 1945-80

V Arkadah, Trg osvoboditve 18 — od 6. februarja do 20. marca 1980

Z najnovejšo razstavo, katere pobudnik in organizator je Narodni muzej v Ljubljani, gradivo zanj pa so prispevali vsi slovenski muzeji in spomeniško-varstvene ustanove, smo želeli predstaviti javnosti delo, problem in dosežke ustanov, ki skrbijo za dokumentiranje in ohranjanje naše kulturne dediščine, zapuščine preteklih tisočletij.

Razstavljenih je približno 800 predmetov, ki segajo po starosti od stare kamene dobe do srednjega veka, in so bili izkopani z zaščitnimi izkopavanji od leta 1945 pa do danes, geografsko pa zajemajo vse današnje slovensko ozemlje.

Razstava s svojo tematiko močno posega v sedanjost, kljub stoletja in tisočletja stari eksponat. Njen namen je, da bi opozorila na dokumentacijsko in estetsko vrednost arheološke dediščine in hkrati na resne probleme, ki nastopajo pri reševanju te dediščine. Vabljeni! NARODNI MUZEJ v Ljubljani

Razpis za zlato značko

MENTORJEM ŠOLSKIH ŠPORTNIH DRUŠTEV V SR SLOVENIJI ZA LETO 1980

Center šolskih športnih društev SR Slovenije razpisuje odlikovanje ZLATA ZNAČKA mentorjem šolskih športnih društev v SR Sloveniji. Zlato značko lahko prejme mentor šolskega športnega društva, ki je s prizadevanjem, trajnim in kakovostnim delom prispeval k širjenju telesnokulturne dejavnosti med šolsko mladino, uveljavljanju samoupravnih odnosov v društvih, izboljševanju športnih dosežkov ter uveljavljanju vloge šolskih športnih društev v kraju in širšem okolju.

Značka ni priznanje za dolgoletno delo učitelja telesne vzgoje pri pouku in telesnovzgojni dejavnosti nasploh, temveč odlikovanje za njegove dosežke pri mentorskem in organizacijskem delu v šolskem športnem društvu.

Samoupravne organe šole, šolska športna društva, strokovne aktivne pedagogov telesne vzgoje, občinske organizacije telesne kulture in druge prosimo, da prijavijo kandidate za odlikovanje »zlata značka« mentorjem ŠSD v SR Sloveniji za leto 1980.

Prijava z natančnimi podatki pošljite na naslov: CENTER ŠSD SR SLOVENIJE, ZAVOD SRS ZA ŠOLSTVO, 61000 LJUBLJANA, PARMOVA 33, najkasneje do 30. IV. 1980.

Izbir bo opravila žirija Centra ŠSD po naslednjih merilih, ki jih morate upoštevati pri obrazložitvi kandidature.

1. Ime in priimek, rojstno leto, natančen naslov.
 2. Ime šole in ŠSD, kjer kandidat deluje.
 3. Koliko službenih let ima kandidat, kje je bil v tem času zaposlen in koliko časa je mentor ŠSD?
 4. Koliko let ŠSD pod vodstvom kandidata tekmuje za najbolj množično in samoupravno organizacijo ŠSD in kakšen uspeh je društvo doseglo (podatke prosimo vsaj za zadnjih 5 let)?
 5. Druge konkretne pobude in akcije kandidata za uveljavitev ŠSD v kraju in širšem družbenem okolju.
 6. Rezultati kandidatovega strokovnega in vzgojnega dela: razvoj samouprave učencev, odstotek članov ŠSD (Od 1 do 4 in 5 do 8 razreda), katere dejavnosti v ŠSD so najbolj razvite in priljubljene, koliko vaditeljev in drugih odraslih članov sodeluje pri ŠSD, organizacijo akademij, medšolskih srečanj (ne le ena tekma); koliko je pripomogel pri šolanju lastnih kadrov itd.
 7. Priznanja, ki jih je že prejel za delo v telesni kulturi.
 8. Druge pripombe.
- CENTER ŠSD SR SLOVENIJE

Časopis izdajata republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti ter Izobraževalna skupnost Slovenije — Izhaja štirinajstredno med šolskim letom.

Izdajateljski svet CZP Prosvetni delavec: Metka Rečnik, predsednica, Jože Deberšek, Tea Dominko, Leopold Kežar, Marjana Kunej, Milan Marušič, Marija Skalar, Janez Sušnik, Valerija Škerbec, Zdravko Terpin, Milica Tomše, Jože Valentinčič, Boštjan Zgonc.

Uredniški odbor Prosvetnega delavca: predsednik Geza Cahuk, Breda Cajhen, tehnična urednica Tea Dominko, odgovorna urednica Marjana Kunej, Rudi Lešnik, Veljko Troha, direktor in glavni urednik Jože Valentinčič, Dušan Zupanc.

Naslov uredništva: Ljubljana, Poljanski nasip 28, tel.: 315-585. Naslov uprave: Ljubljana, Nazorjeva 1/I, telefon: 22-284, poštni predal 21, Ljubljana 61104.

Rokopisov in fotografij ne vračamo, posamezni izvod 8 din. Letna naročnina 150 din za posameznike, za delovne organizacije 250 din, za študente 100 din. Št. tek. računa 50101-603-46509.

Tiska ČZP Ljudska pravica. YU ISSN 0033-1643
Po mnenju Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje je časnik »Prosvetni delavec« prost temeljnega davka od prometa proizvodov (glej 7. točko 1. odstavka 36. člena zakona o obdavčenju proizvodov in storitev v prometu).

Slovenska slavistika od temeljev do danes

Ob praznovanju šestdesetletnice ustanovitve prve slovenske univerze je tudi Slavistično društvo Slovenije praznovalo 60. obletnico slavistike v Ljubljani. Zborovanje slavistov je bilo v Ljubljani 15. decembra 1979 v veliki fizikalni predavalnici.

Uvodne besede je spregovorila dosedanja predsednica društva dr. Breda Pogorelec, zatem pa je pozdravil dr. Bratko Kreft okoli 250 slavistov — delegatov iz vse Slovenije. Sledila so predavanja priznanih slavistov.

Najprej je govoril prof. Franc JAKOPIN o razvoju slavistike na Slovenskem od nastanka pa do danes. Podal je zgodovinski pregled in pogoje za nastanek naše slavistike. Pri tem je poudaril zasluge velikih mož, da je bil ustanovljen oddelek za slovenske jezike in književnosti pri filozofski fakulteti v Ljubljani. Med drugimi je omenil prof. Frana RAMOVŠA, Rajka NAHTIGALA, Franceta KIDRIČA in Ivana PRIJATELJA. Govoril je o delu Franca Ramovša, utemeljitelja slovenske zgodovinske slovnice in slovenskih narečij, ter njegovega naslednika Frana Miklošiča, najpomembnejšega slovenskega filologa 19. stoletja. Le-ta je kot pionir oral brazdo na vseh tistih področjih, na katerih se je začela pozneje razvijati slovenska slavistika, zlasti pa leksikografija, leksikologija in etimologija. Ta akademik je postavil temelje slovenski slavistiki z mnogimi deli, kot so Primerjalna slovnica slovanskih jezikov, Etimološki slovar slovanskih jezikov, Starocerkvenoslovanski slovar itd.

Veliko zaslug za razvoj slovenske slavistike je imel tudi jezikoslovec Vatroslav OBLAK, prvi profesor za slovenski jezik in književnost na univerzi v Gradcu. Seveda ne gre prezreti jezikoslovca Karla STREKLJA in prvega dekana ljubljanske filozofske fakultete jezikoslovca Rajka NAHTIGALA. Tako kot sta prispevala levji delež pri razvoju filološke in lingvistične znanosti profesorja Ramovš in Nahtigal, sta postavila temelje s svojimi deli na literarnem polju France Kidrič in Ivan Prijatelj. Profesor Ramovš je opravil pionirsko delo s svojo knjigo Konzonantizem in z moderno vokalno redukcijo. Njegove ugotovitve so še zdaj temelj za raziskave o slovenskih dialektih.

Kar zadeva literarno zgodovino, moramo omeniti dva velika te znanosti, in sicer Franceta Kidriča, eksperta za starejšo slovensko književnost, in Ivana Prijatelja, avtorja mnogih literarnozgodovinskih del. Njegovi pogledi na literaturo so temelj še za današnje proučevanje te znanosti.

Na jezikovnem področju pa so se uveljavili novi znanstveniki v šestdesetih letih: profesor France BEZLAJ, strokovnjak za etimologijo in onomatiko, ter profesor Anton BAJEC, raziskovalec slovenskega knjižnega jezika, zlasti besedotvorja. V šestdesetih letih se začneta razvijati na ljubljanski filozofski fakulteti tudi srbskroatistika in makedonščina.

ERNEST BLAŽIČ

Danes je slovenska slavistika dokaj razvita, tudi kadrovska zelo dobro zastopana, saj poudarja literaturo zdaj kar pet stoletnikov. Pripravlja pa se obnem temeljita raziskava literarnega obdobja med NOB. Intenzivno poteka tudi sestavljanje Slovarja slovenskega knjižnega jezika, saj bo kmalu izšla tretja knjiga tega slovarja.

Temu pregledu razvoja slovenske slavistike je sledilo predavanje prof. Franceta PIBELNIKA, ki je govoril o pogledu na sodobno pesništvo. Prikaže je nekatere vidike slovenske poezije od leta 1965 do 1975.

Slavisti so z zanimanjem spremljali tudi predavanje prof. dr. Helge GLUŠIČ, ki je govorila o pripovedni prozi Pene pančiča. Predavateljica je predstavila sistematično predstavila besedilo Zupaničeve kraje proze, nato pa je razčlenila njegove obsežne romane.

Prav tako zanimivo je bilo predavanje dr. Zojice KOROZE, ki je nanašala probleme slovenske dramatik po letu 1945.

Predsednica Slavističnega društva Slovenije dr. Breda Pogorelec je obširno poročala o razvoju tega društva od nastanka do danes. Najdlje se je zadržala pri akciji Slovenščina v javnosti.

Slavistično društvo se je zanimalo za to akcijo že leta 1945. Zdaj, po petnajstih letih, lahko rečemo, da je bila vendar uspešna. Slovenski jezik na te vizijske se je izboljšal, s predi imamo zagotovljeno, da morajo biti podnaslovi v filmih v slovensčini. Tudi slavistična zbornica so namenjala tej akciji veliko pozornosti. Nastale so razne sekcije in raziskave pri pokrajinskih slavističnih društvih. Nale so razne sekcije in raziskave pri pokrajinskih slavističnih društvih. Objavili so tudi obširne članke in priporočila o rabi slovenskega jezika v javnosti. Akcija je prinesla tudi nekatere novosti za razvoj materinščine šoli in v gospodarstvu. Slavisti morajo biti pobudniki za izvajanje te akcije in skrbeti za več splošno in jezikovno kulturo.

V popoldanskem času zborovanja je bil občni zbor s pestrim dnevnim redom.

Iz poročil posameznih pokrajinskih slavističnih društev je bilo razvidno, da so nekatera društva dokaj dejavna, saj so posamezni člani izredno zavzeto sodelovali pri raznih društvenih dejavnostih. Poudarili so tudi željo, da ne bodo slavisti zaverovani zgolj v svoje delo, pač pa naj bi delovali kolektivno.

Pri zadnji točki dnevnega reda so slavisti-delegati Slavističnega društva Slovenije izvolili upravni odbor. Za predsednika odbora SDS so soglasno izvolili dr. Janeza ROTARJA. Člani društva so izrekli priznanje dosedanjemu predsedniku SDS dr. Bredi POGORELEC, ki je po tvalno, vztrajno in neutru vodila naše društvo vrsto let.

Ob koncu zborovanja smo poslušali še poročilo prof. M. GLAVANA, sodelavca Zavoda SRS za šolstvo.

SPOŠTOVANI,

morda je med Vašimi sodelavci in znanci kdo, ki bi se rad naročil Prosvetnega delavca. Ponudite mu našo naročilnico — naj jo izpolni in pošlje v ovojnici na naš naslov.

NAROČILNICA

Prosvetni delavec, 61104 Ljubljana, p. predal 21

Naročam se na Prosvetnega delavca in prosim, da mi ga pošiljate na naslov:

Ime in priimek:

Naslov:

Naročilnico bom poravnal-a po prejemu položnice.

Datum: Podpis